МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
(кінець XVIII ст. – 70-ті роки XIX ст.)

Навчально-методичний посібник

Укладач Г. В. Осіпчук

Умань
Візаві
2024

УДК 82.0'0(100)(075.8)
І-90

Рецензенти:

Мельник Тетяна Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології, перекладу та зарубіжної літератури Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського;

Торчинський Михайло Миколайович, доктор філологічних наук, професор кафедри української філології Хмельницького національного університету;

Шуляк Світлана Анатоліївна, доктор філологічних наук, професор кафедри прикладної лінгвістики, зарубіжної літератури та журналістики Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Рекомендовано до друку вченою радою
факультету філології та журналістики
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 13 від 29 травня 2024 року)

Історія зарубіжної літератури (кінець XVIII ст. – 70-ті роки XIX ст.) :
І-90 навч.-метод. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т
імені Павла Тичини ; уклад. Г. В. Осіпчук. – Умань : Візаві, 2024. – 124 с.

Навчально-методичний посібник пропонує методичні матеріали для вивчення історії зарубіжної літератури окресленого періоду в Західній Європі та США : перелік обов'язкових до прочитання художніх творів, тем із навчальної та робочих програм, плани практичних занять, орієнтовні схеми підготовки до практичних занять, завдання для самостійної роботи, тексти поезій, запитання до заліку, тематичні і підсумкові тестові завдання, глосарій, літературу для підготовки до занять.

Рекомендований в умовах змішаного навчання для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» (денної й заочної форм), які навчаються за освітніми програмами «014 Середня освіта. Українська мова і література» та «014 Середня освіта. Мова і література (англійська)».

УДК 82.0'0(100)(075.8)

© Осіпчук Г. В., уклад., 2024

ЗМІСТ

Обов'язкові до прочитання художні твори…… 4
Предмет вивчення освітньої компоненти «Історія зарубіжної літератури», міждисциплінарні зв'язки……..... 5
Мета, завдання, програмні компетентності навчальної дисципліни, результати навчання…….. 5
Перелік змістових модулів та тем за навчальною і робочою програмами освітньої компоненти «Історія зарубіжної літератури»……..... 7
Плани практичних занять…….. 14
Схема підготовки та проведення практичного заняття на тему «Література Романтизму в Англії. Творчість Вальтера Скотта»…… 27
Схема підготовки та проведення практичного заняття на тему «Реалізм у Франції XIX ст. Творчість Стендаля. Роман «Червоне і чорне»»…….…..…… 34
Символіка кольорів у романі Фредерика Стендаля «Червоне і чорне»…… 45
Завдання для самостійної роботи……. 54
Поезія…….……. 55
Опорні схеми для аналізу літературних творів……. 67
Питання до заліку……. 76
Тестові завдання до теми «Романтизм як літературний напрям»…….…… 84
Тестові завдання до теми «Реалізм як літературний напрям»…… 88
Підсумковий контроль. Тестові завдання (І варіант)……..... 106
Підсумковий контроль. Тестові завдання (ІІ варіант)……. 110
Глосарій……..……..... 114
Рекомендована література……..…….. 123

ОБОВ'ЯЗКОВІ ДО ПРОЧИТАННЯ ХУДОЖНІ ТВОРИ

РОМАНТИЗМ

Ернст Теодор Амадей Гофман (новели-казки «Золотий горщик», «Малюк Цахес на прізвисько Циннобер», новели «Панна Скюдері», «Дон Жуан», роман «Життєва філософія кота Мурра»).

Генрих Гейне («Дорожні картини», «Подорож на Гарц», «Сілезькі ткачі», «Німеччина. Зимова казка», збірки поезій «Книга пісень», «Романсеро»).

Віктор Ґюго (передмова до драми «Кромвель», романи «Собор Паризької Богоматері», «Знедолені», «93 рік»).

Жорж Санд (романи «Індіана», «Орас», «Валентина», дилогія «Консуело», «Графиня Рудольштадт»).

Джордж Гордон Байрон («Паломництво Чайльд Гарольда», «східні» поеми («Гяур», «Абідоська наречена», «Корсар», «Облога Корінфу», «Лара», «Мазепа»), поема «Каїн», роман у віршах «Дон Жуан»).

Вальтер Скотт (романи «Айвенго», «Роб Рой»).

Адам Міцкевич (балада «Рибка», поема «Гражина», «Кримські сонети»).

Шандор Петефі (поема «Витязь Янош»).

Джеймс Фенимор Купер (пенталогія «Шкіряна Панчоха» (один роман за вибором: «Піонери», «Останній з могікан», «Прерія», «Слідопит», «Звіробій»)).

Едгар Аллан По («логічні» новели, поезія, новела «Золотий жук»).

Гаррієт Бічер-Стоу («Хатина дядька Тома»).

Генрі Водсворт Лонгфелло (поема «Пісня про Гайявату»).

Уго Фосколо («Останні листи Джакопо Ортіса»).

Алессандро Мандзоні («Заручені»).

РЕАЛІЗМ

Чарлз Діккенс («Різдвяна пісня в прозі», романи «Домбі і син», «Пригоди Олівера Твіста», «Посмертні записки Піквікського клубу»).

Вільям Мейкпіс Теккерей (роман «Ярмарка марнославства»).

Проспер Меріме (новели «Подвійна помилка», «Етруська ваза», «Таманго», «Матео Фальконе», «Кармен»).

Оноре де Бальзак (романи «Шагренева Шкіра», «Батько Горіо», «Гобсек»).

Фредерик Стендаль («Ваніні Ваніні», романи «Червоне і чорне», «Червоне і біле», «Арманс», «Пармський монастир»).
Ґюстав Флобер (роман «Пані Боварі»).
Шарлотта Бронте (роман «Джен Ейр»).
Шарль Бодлер (збірка «Квіти зла»).

Предметом вивчення освітньої компоненти «Історія зарубіжної літератури» (кінець XVIII ст. – 70-ті роки XIX ст.) освітньо-професійних програм «Середня освіта (Українська мова і література. Мова і література (англійська))», «Середня освіта (Українська мова і література. Мова і література (польська))», «Середня освіта (Англійська мова і література)) є художні здобутки окресленого періоду митців світової літератури Західної Європи та США.

Міждисциплінарні зв'язки: «Історія зарубіжної літератури» виявляє зв'язки з іншими компонентами освітніх програм, зокрема:

1. «Вступ до літературознавства».
2. «Країнознавство».
3. «Український фольклор».
4. «Історія української літератури».
5. «Методика навчання зарубіжної літератури».
6. «Дитяча література».

МЕТА, ЗАВДАННЯ, ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Мета викладання освітньої компоненти
«Історія зарубіжної літератури»:

– формувати у здобувачів вищої освіти систему літературознавчих знань та ключові компетентності (інформаційно-комунікаційну, соціальну, громадянську, загальнокультурну);

– поглибити й закріпити уявлення про основні закономірності виникнення, становлення й розвитку світового літературного процесу окресленого періоду;

– розвинути здатність обробляти інформацію, демонструвати власні судження, уміння й навички для набуття професійних компетентностей відповідно до положень освітньо-професійних програм.

Основні **завдання** вивчення освітньої компоненти «Історія зарубіжної літератури»:

– ознайомити здобувачів вищої освіти з найкращими зразками оригінальної й перекладної літератури;

– поглибити уявлення про специфіку художньої літератури як мистецтва слова;

– формувати читацьку і мовленнєву культури, стійку мотивацію до читання художньої літератури, до вивчення світової літератури як скарбниці духовних цінностей людства;

– розвивати предметні компетенції в здобувачів вищої освіти; закріплювати теоретичні знання та практичні навички самостійного літературного аналізу, визначити критерії художності; вміти інтерпретувати будь-який твір у культурному контексті, у зв'язках з іншими видами мистецтва;

– активізувати зацікавленість іноземними мовами в процесі вивчення творів зарубіжних письменників;

– формувати духовний світ особистості, її мораль, ціннісні орієнтації, етичні уявлення та естетичні смаки; поважати різні культури, традиції, толерантне ставлення до всіх народів, рас і національностей;

– розвивати творчі здібності, культуру діалогу, критичне мислення.

Програмні компетентності за дисципліною:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ФК1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмета.

ФК16. Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей,

використання практичного досвіду й мовно-літературного контексту для реалізації цілей освітнього процесу в закладах середньої освіти.

Результати навчання за дисципліною:

РН7. Демонструє знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперує базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН18. Застосовує різні види аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної та світової культури.

РН23. Має критичне мислення, творчо використовує різні теорії й досвід (український, закордонний) у процесі вирішення соціальних і професійних завдань, знає мовно-літературний контекст та реалізує його в освітньому процесі.

РН26. Характеризує тенденції, етапи і особливості літературного процесу країн у різні епохи, визначає світоглядно-естетичну специфіку літературних течій і напрямів; аналізує твір за його ознаками і в контексті епохи, називає жанрові особливості твору, оперуючи термінологією.

ПЕРЕЛІК ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ ТА ТЕМ ЗА НАВЧАЛЬНОЮ І РОБОЧОЮ ПРОГРАМАМИ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ»

Змістовий модуль І. Західноєвропейська література XIX ст. Романтизм як літературний напрям

Тема 1. Література XIX ст. Доба Романтизму. Загальна характеристика

Романтизм як літературний напрям, його ідейні, світоглядні й художні засади, найвидатніші представники. Течії в літературі романтизму. Жанрова система романтичної літератури. Романтичний герой: байронічний та гофманівський типи. Особливості літератури романтизму. Художні здобутки романтиків.

Тема 2. Література романтизму в Німеччині. Творчість Ернста Теодора Амадея Гофмана і Генриха Гейне

Загальна характеристика літератури німецького романтизму: джерела, жанрова своєрідність, періодизація, найвидатніші представники. Життєвий шлях і творча доля Е. Т. А. Гофмана. Особливості творчої і художньої манери письменника. Романтична концепція людини та світу в новелі-казці «Золотий горщик». Світ філістерів і засоби його викриття в новелі-казці «Малюк Цахес на прізвисько Циннобер». Своєрідність романтичної іронії та сатири в творах Е. Т. А. Гофмана. Тема мистецтва в романі у віршах «Дон Жуан». Перші спроби детективного жанру («Панна Скюдері»). Зображення двох світів (філістерів й ентузіастів) у романі «Життєва філософія кота Мурра».

Життєвий шлях і творча доля Генриха Гейне – видатного німецького поета-романтика. Генрих Гейне як творець нового типу романтичної лірики. Збірка «Книга пісень» – яскравий зразок народнопісенного стилю. Образ ліричного героя, образ коханої поета. Конфлікт героя з філістерським оточенням. Мотив «втечі від дійсності» в книзі. Образ казкової країни. Характеристика другого періоду творчості Генриха Гейне. Еволюція соціально-політичних ідеалів поета. Збірка «Романсеро». Генрих Гейне як майстер романтичної сатиричної прози. Книга «Дорожні картини»: структура, образ ліричного героя. Сатиричне зображення філістерства в «Подорожі на Гарц». Публіцистика і естетика Генриха Гейне в 30-х роках. Г. Гейне в період підготовки революції 1848 року. Політична тема у віршах паризьких років. Сатирична критика кріпосницьких порядків у Німеччині, песимізм щодо майбутнього батьківщини в поемі «Німеччина. Зимова казка». Генрих Гейне та Україна.

Тема 3. Література романтизму у Франції. Творчість Віктора Ґюго і Жорж Санд

Загальна характеристика літератури французького Романтизму: джерела, жанрова своєрідність, періодизація, течії, найвидатніші представники. Життєвий шлях і творча доля Віктора Ґюго. Поетична спадщина митця: проблематика, естетика, система образності, жанрова своєрідність. Передмова до драми В. Ґюго «Кромвель» як естетичний маніфест романтичного мистецтва, головні положення. Поетика французького історичного роману. Краса і потворність людського світу в романі Віктора Ґюго «Собор Паризької Богоматері». Тема соціальної революції та насилля в романі «93 рік». Роман «Знедолені» як «епос душі» титанічного романтичного героя,

соціальна тема в романі, захист народу та його поетизація. Вираження у творі одвічної боротьби Добра і Зла та ідеї морального самовдосконалення як засобу подолання Зла. Образ єпископа Міріеля – втілення ідеї високого гуманістичного милосердя, що базується на принципах християнської моралі. Зображення трагічної долі «маленької» людини в романі. Образ Козетти. Протест проти приниження дитини. Заклик до людяності й милосердя. Значення творчості Віктора Ґюго для розвитку гуманістичної літератури Європи. Романи Віктора Ґюго на Україні.

Життєвий шлях та творча доля Жорж Санд. Періодизація творчості письменниці. Романи «Індіана», «Консуело», «Валентина»: змалювання становлення жінки в суспільстві, перші прояви емансипації жіноцтва.

Тема 4. Англійська література доби Романтизму. Творчість Джорджа Гордона Байрона і Вальтера Скотта

Загальна характеристика літератури англійського Романтизму: джерела, жанрова своєрідність, періодизація, найвидатніші представники. Життєвий шлях та творча доля Дж. Байрона. Літературні жанри, розроблені Дж. Байроном. Жанр ліро-епічної поеми в творчості Дж. Байрона. Загальна характеристика «східних» поем Дж. Байрона. Байронізм та байронічний герой як літературознавчі поняття. Причини розповсюдження образу героя такого плану в романтичній літературі різних країн. Поема Дж. Байрона «Каїн»: філософська сутність образів Каїна і Люцифера, Каїна та Авеля. Жіночі образи в поемі.

Життєвий шлях і творча доля Вальтера Скотта. Мандрівки Шотландією, вивчення її історії, звичаїв і фольклору. Вальтер Скотт як збирач шотландських народних балад і творець літературних. В. Скотт – творець жанру історичного роману: особливості, художньо-пізнавальна своєрідність, тематика. Відображення історичної боротьби англосаксів з норманами в XII ст. і міжусобної боротьби норманів в романі «Айвенго». Проблематика і система образів роману «Роб Рой». Відображення подій національно-визвольної боротьби Шотландії проти англійського поневолення у творі.

Змістовий модуль ІІ. Пізній романтизм у Польщі, Угорщині, Італії та США

Тема 5. Слов'янські літератури доби Романтизму. Романтизм у Польщі. Творчість Адама Міцкевича. Романтизм в Угорщині. Творчість Шандора Петефі.

Життєвий шлях і творча доля Адама Міцкевича – основоположника романтизму в польській літературі. Місце балад в творчості А. Міцкевича, їх тематичне розмаїття, народний характер. Поетизація материнської любові в баладі «Рибка». Звеличення патріотизму литовської жінки в національно-героїчній поемі «Гражина». «Кримські сонети» як ліричний цикл. Їх художня своєрідність, тематика, система образності, символи та алегорії. Образ ліричного героя і образ автора.

Життєвий і творчий шлях національного поета Угорщини Шандора Петефі. Народність творчості Ш. Петефі. Тема всеперемагаючої сили народу, його перемоги над злом в романтичній поемі Шандора Петефі «Витязь Янош». Народнопісенна і романтична поезія Ш. Петефі. Художня своєрідність поетичної спадщини Шандора Петефі.

Тема 6. Література романтизму XIX ст. в Італії. Загальна характеристика

Загальна характеристика суспільно-політичної ситуації і літературні смаки Італії XIX ст. Система жанрів, особливості, періодизація, найвидатніші представники. Італійська література першого періоду Рісорджіменто. Революційний класицизм в Італії. Творчість Уго Фосколо. Італійська література другого періоду (1816–1848). Поети-карбонарії. Проблема Романтизму в Італії. Творчість Алессандро Франческо, Томазо Мандзоні та Джакомо Леопарді.

Тема *7. Література романтизму в США. Творчість Джеймса Фенімора Купера й Едгара Аллана По*

Загальна характеристика літератури американського романтизму: джерела, жанрова своєрідність, періодизація, течії, найвидатніші представники. Життєвий шлях та творча доля Д. Ф. Купера. Особливості й різновиди американського соціального роману, створеного Ф. Купером. Основні теми творчості. «Пенталогія про

Шкіряну Панчоху» – ідея та проблематика. Образ мисливця Натаніеля Бампо. Особливості творчості Купера-романіста.

Життєвий шлях і творча доля Едгара Аллана По. Тематика, художня своєрідність, система образності поезії Е. А. По. Новаторський характер новелістики: тематика, стилістика, естетика, система образності. «Логічні» новели Е. А. По, їх художня своєрідність: герой і сюжет, форма й композиція.

Змістовий модуль ІІІ. Реалізм як літературний напрям XIX століття

Тема 8. Література реалізму XIX ст. Загальна характеристика

Формування і розвиток реалізму як художнього методу і літературного напряму XIX століття Естетичні принципи Реалізму. Спільне і відмінне між романтизмом і реалізмом XIX ст. Теоретичне обґрунтування естетики реалізму в працях Ж. Шанфльорі та Л. Е. Дюранті. Позитивізм як філософська основа Реалізму. Вплив на формування естетичних принципів реалізму, як художньої системи, філософії О. Конта, Г. Спенсера, Дж. Ст. Мілля та праць вчених-природознавців (Ч. Дарвіна, Т. Г. Ґакслі). Жанрова палітра літератури Реалізму, найвидатніші представники.

Тема 9–10. Література реалізму XIX ст. в Англії. Творчість Чарлза Діккенса і Вільяма Мейкпіса Теккерея

Життєвий шлях і творча доля Ч. Діккенса. Соціальні, естетичні та етичні погляди письменника. Періодизація творчості. Роман «Домбі і син» як вершина реалізму другого періоду творчості митця. Розкриття антигуманної сутності буржуазних відносин в романі. Соціальна детермінація головних образів. Гострі соціальні контрасти в романі. Система образів. Уроки доброти, душевної величі і благородства в романі. Художній стиль, естетика роману. Втілення соціальних, етичних та естетичних поглядів Ч. Діккенса 40-х років XIX ст. в циклі «Різдвяні оповідання». Художня своєрідність оповідань «різдвяного циклу»: поєднання реальності та фантастики, образи духів і чарівників, обов’язкова щаслива розв’язка, сентименталізм Ч. Діккенса. Відображення в оповіданнях демократизму письменника: захист знедолених, уславлення доброго і чуйного людського серця.

Життєвий шлях і творча доля В. М. Теккерея. Соціальні, естетичні й етичні погляди письменника. Періодизація творчості. Панорамне зображення англійського суспільства в романі «Ярмарка марнославства». Розкриття антигуманної сутності буржуазних відносин в романі. Соціальна детермінація головних образів. Гострі соціальні контрасти в романі. Система образів. Символіка назви твору.

Тема 11. Література Реалізму XIX ст. в Франції. Творчість Проспера Меріме

Життєвий шлях та творча доля П. Меріме – основоположника жанру реалістичної новели і повісті. Характерні риси його новел. Морально-психологічна проблематика «світських новел» П. Меріме. «Екзотичні» новели П. Меріме, їх характерні ознаки. П. Меріме і Україна. Особливості стилю письменника.

Тема 12. Література Реалізму XIX ст. у Франції. Творчість Оноре де Бальзака

Життєвий шлях і творча доля О. де Бальзака. Особливості прози письменника: поєднання романтичних та реалістичних рис. Історія задуму, створення, структура, ключові романи і повісті циклу «Людська комедія» О. де Бальзака. Роман «Шагренева шкіра»: художня своєрідність, проблематика, система образів. Влада золота й уособлення її філософії в образі лихваря Гобсека. Роман «Батько Горіо»: художня своєрідність, проблематика, система образів. Тема «батьків і дітей» в романі. Тема становлення молодої людини в суспільстві. Відображення хижацької філософії буржуазного суспільства. О. де Бальзак і Україна.

Тема 13. Література Реалізму XIX ст. у Франції. Творчість Фредерика Стендаля

Життєвий шлях і творчість Ф. Стендаля – засновника французького критичного реалізму. Ф. Стендаль і Романтизм. Філософські, соціальні, естетичні й етичні ідеї Ф. Стендаля. Тема мистецтва в творчості письменника. Новела «Ваніна Ваніні». Роман «Червоне і чорне» – широка панорама суспільного життя Франції періоду Реставрації. Своєрідність втілення типової для французької літератури колізії «почуття» і «розуму», «наміру» і «обставин» («червоного» і «чорного») в романі. Символіка назви твору. Доля

Жульєна Сореля, формування його характеру, бунтарство. Моральна основа та індивідуалізм героя. Історична основа роману. Тема Наполеона в романі.

Тема 14. Література Реалізму XIX ст. у Франції. Творчість Ґюстава Флобера

Життєвий шлях і творчість Ґ. Флобера. Філософські, соціальні та естетичні погляди письменника. Роман «Пані Боварі» як новий етап у розвитку французької літератури XIX ст. Композиція і стиль роману. Автор і герой в романі.

Тема 15. Особливості розвитку літератури США II половини XIX ст.

Загальна характеристика американської літератури пізнього етапу доби Романтизму: система жанрів, естетика, мотиви, найвидатніші представники. Життєвий шлях і творча доля Г. В. Лонгфелло. Періодизація творчості. «Пісня про Гайявату» як національний епос. Історія створення, джерела, структура і система образів епічної поеми Г. В. Лонгфелло. Епічний характер поеми як національного епосу: герої, світобачення, форма оповіді, поетика, пафос. Громадянська війна та її вплив на розвиток літератури США у другій половині XIX сторіччя.

Життєвий шлях і творча доля В. Вітмена – поета-новатора, виразника народних ідеалів. Зв’язок поезії В. Вітмена з романтичними традиціями і трансценденталізмом, поява в ній реалістичних тенденцій. Звернення до стихії народної творчості. Порушення канонів традиційного віршування. Збірка «Листя трави», її основні теми і мотиви. Яскраво виражений національний характер книги, втілений у ній пафос побудови нової нації; уславлення науки, техніки (науково-технічного прогресу) і творчої праці, кращих рис американського характеру – відкритості, насолоду життям, реалізму і відданості мрії.

Критичний реалізм у США. Аболіціонізм. Життєвий шлях та творча доля Г. Бічер-Стоу. «Хатина дядька Тома». Тема, ідея, проблематика твору. Образи рабовласників і рабів.

Змістовий модуль IV. Західноєвропейська література XIX століття. Діяльність літературної групи «Парнас»

Тема 16. Літературна група «Парнас», її представники – Т. Готьє, Ш. Леонт де Ліль, Ж. М. Ередія

Життєвий шлях і творча доля представників літературної групи «Парнас» (Т. Готьє, Ш. Леонт де Ліль, Ж. М. Ередія та ін.).

Тема 17. Творчість Шарля Бодлера

Життєвий шлях і творча доля Ш. Бодлера. Трагічна складність і суперечливість його світогляду, реалістичний характер творчості. Глибина змісту і досконаліть художньої форми поезії Ш. Бодлера. Збірка «Квіти зла», її емоційна насиченість і антибуржуазна спрямованість. Значення творчості поета для розвитку французької та світової поезії.

ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1
Тема: Загальна характеристика доби романтизму

План

1. Романтизм, його світоглядні та художні засади, історія виникнення.
2. Історичні межі доби Романтизму в Західній Європі.
3. Історико-соціальні джерела романтизму, передумови його формування в літературний напрям.
4. Періодизація та течії в літературі романтизму.
5. Жанрова система романтичної літератури.
6. Романтичний ідеал і два типи особистості: байронічний та гофманівський тип героя (концепція індивідуалізму та універсальності).
7. Особливості літератури романтизму.
8. Художні здобутки романтиків.
9. Представники літератури романтизму в Західній Європі та США.

Література

Основна

1. Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.

2. Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2001. 416 с.

Допоміжна

1. Абрамович С., Кеба О., Стахнюк Н. Історія польської літератури. Київ : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2019. 417 с.

2. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2005.

3. Осіпчук Г.В. Історія польської літератури: від епохи Середньовіччя до сучасності : навч.-метод. посіб. / Г. В. Осіпчук; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2023. 112 с.

4. Радишевський Р. Нарис історії польської літератури: підручник у 2-х кн. Кн. 1. Серія «Київські полоністичні студії». Т. XXXIV. Київ : Талком, 2019. 512 с.; Кн. 2. Серія «Київські полоністичні студії». Т. XXXIV. Київ : Талком, 2019. 488 с.

5. Ревук Ю. О. Тестові завдання для модульного контролю з курсу «Література Великобританії та США». Умань. 2020. 144 с.

6. Тестові завдання для модульного контролю з курсу «Історія зарубіжної літератури XIX ст.»: навчальний посібник / укладач Ревук Ю. О. Умань : ВПЦ «Візаві», 2021. 105 с.

7. Ульяш Станіслав. Література пограниччя – пограниччя літератур: монографія. Київ: Університет «Україна», 2011. 256 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2
Тема: Література романтизму в Німеччині. Творчість Ернста Теодора Амадея Гофмана

План

1. Загальна характеристика літератури німецького романтизму: джерела, жанрова своєрідність, періодизація, найвидатніші представники.
2. Загальна характеристика життєвого шляху й творчості Е. Т. А. Гофмана.
3. Особливості художньої манери Е. Т. А. Гофмана.
4. Тема митця й мистецтва у новелі «Дон Жуан».
5. Романтична концепція людини і світу в новелі-казці «Золотий горщик».

6. Світ філістерів і засоби його викриття у новелі-казці «Малюк Цахес на прізвисько Циннобер».

7. Художня фантазія й реальність у творах Е. Т. А. Гофмана «Малюк Цахес на прізвисько Циннобер» та «Золотий горщик».

8. Своєрідність романтичної іронії й сатири в творах Е. Т. А. Гофмана.

9. Роман «Життєва філософія кота Мурра».

10. Значення творчості Е. Т. А. Гофмана для розвитку німецької літератури.

Література

1. Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.

2. Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2001. 416 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3
Тема: Література романтизму в Німеччині. Творчість Генриха Гейне

План

1. Загальна характеристика життєвого шляху і творчої долі Генриха Гейне.

2. Г. Гейне як творець нового типу романтичної лірики. «Книга пісень» – яскравий зразок народно-пісенного стилю:

– кохання як першооснова життя, романтичні риси в зображенні почуттів поета;

– образ ліричного героя, образ коханої поета;

– конфлікт героя з філістерським оточенням;

– мотив «втечі від дійсності»;

– образ казкової країни в Г. Гейне.

3. Загальна характеристика другого періоду (1831–1845) творчості Г. Гейне. Еволюція поглядів та ідеалів поета. Публіцистика і естетика Г. Гейне у 30-х роках.

4. Г. Гейне як майстер романтичної сатиричної прози – книга «Дорожні картини». Сатиричне зображення філістерства у «Подорожі на Гарц».

5. Політична тема у віршах паризьких років («Сілезькі ткачі»).

6. Політичні погляди Г. Гейне.

7. Сатирична критика кріпосницьких порядків в Німеччині, песимізм щодо майбутнього батьківщини в поемі «Німеччина. Зимова казка».

8. Г. Гейне і Україна.

Література

1. Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.

2. Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2001. 416 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4
Тема: Література романтизму у Франції. Творчість Віктора Ґюго

План

1. Загальна характеристика літератури французького романтизму: джерела, жанрова своєрідність, періодизація, течії, найвидатніші представники.

2. Загальна характеристика життєвого шляху та творчої долі В. Ґюго.

3. В. Ґюго як поет: проблематика, естетика, система образності, жанрова своєрідність творів.

4. Передмова до драми «Кромвель» В. Ґюго – естетичний маніфест романтичного мистецтва, її головні положення.

5. Поетика французького історичного роману. Краса і потворність людського світу в романі В. Ґюго «Собор Паризької Богоматері».

6. Тема соціальної революції та насилля в романі В. Ґюго «93 рік».

Література

1. Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.

2. Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2001. 416 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема: Література романтизму у Франції. Творчість Віктора Ґюго. Життєвий та творчий шлях Жорж Санд

План

1. Роман «Знедолені» як «епос душі» титанічного романтичного героя. Соціальна тема в романі.
2. Образ єпископа Міріеля – втілення ідеї високого гуманістичного милосердя, що базується на принципах християнської моралі.
3. Зображення трагічної долі «маленької» людини в романі. Образ Козетти. Протест проти наруги над дитиною. Заклик до людяності.
4. Значення творчості В. Ґюго для розвитку літератури в Європі та Україні.
5. Життєвий шлях і творча доля Жорж Санд. Періодизація творчості.
6. Художньо-стильові особливості, система образів романів «Індіана», «Орас», «Консуело».

Література

1. Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.
2. Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2001. 416 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Тема: Література романтизму в Англії. Творчість Джорджа Гордона Ноеля Байрона

План

1. Історико-політичні та культурні передумови розвитку англійського романтизму: джерела, жанрова своєрідність, періодизація, найвидатніші представники.
2. Характеристика життєвого шляху і творчої долі Джорджа Байрона.
3. Літературні жанри, розроблені Дж. Байроном. Жанр ліро-епічної поеми в творчості поета («Паломництво Чайльд Гарольда»).

4. Загальна характеристика «східних» поем Дж. Байрона. Байронізм та байронічний герой як літературознавчі поняття.

5. Поема Дж. Байрона «Каїн»: філософська сутність образів Каїна і Люцифера, Каїна та Авеля. Жіночі образи в поемі.

6. Роман у віршах «Дон Жуан». Порівняльна характеристика образу Дон Жуана в творчості Е. Т. А. Гофмана та Дж. Г. Н. Байрона.

Література

1. Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.

2. Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2001. 416 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7
Тема: Література романтизму в Англії. Творчість Вальтера Скотта

План

1. Загальна характеристика життєвого шляху та творчої долі В. Скотта.

2. В. Скотт як збирач шотландських народних балад, вивчення її історії, життя, звичаїв народу, фольклору.

3. Жанр історичного роману в творчості В. Скотта: особливості, художньо-пізнавальна своєрідність, тематика.

4. Відображення історичної боротьби англо-саксів з норманами в XII ст. і міжусобної боротьби норманів у романі «Айвенго».

5. Проблематика і система образів роману «Роб Рой». Відображення подій національно-визвольної боротьби Шотландії проти англійського поневолення в творі.

Література

1. Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.

2. Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2001. 416 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8
Тема: Література романтизму в Польщі та Угорщині. Творчість Адама Міцкевича, Шандора Петефі

План

1. Загальна характеристика літератури польського романтизму: джерела, жанрова своєрідність, періодизація, течії, найвидатніші представники.
2. Життєвий шлях та творча доля Адама Міцкевича.
3. Тематичне розмаїття, народний характер балад А. Міцкевича, їх тематичне розмаїття, народний характер.
4. Поетизація материнської любові в баладі «Рибка».
5. Патріотизм литовської жінки в національно-героїчній поемі «Гражина».
6. «Кримські сонети» А. Міцкевича. Художня своєрідність, тематика, система образів, символи, алегорія. Образи ліричного героя та автора.
7. Життєвий і творчий шлях національного поета Угорщини Ш. Петефі.
8. Народна основа творчості Ш. Петефі.
9. Тема народу в романтичній поемі Ш. Петефі «Витязь Яношь».
10. Романтична поезія Ш. Петефі.
11. Художня своєрідність поетичної спадщини Ш. Петефі.

Література
Основна

1. Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.
2. Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2001. 416 с.

Допоміжна

1. Абрамович С., Кеба О., Стахнюк Н. Історія польської літератури. Київ : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2019. 417 с.
2. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2005.
3. Осіпчук Г.В. Історія польської літератури: від епохи Середньовіччя до сучасності : навч.-метод. посіб. / Г. В. Осіпчук; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2023. 112 с.

4. Радишевський Р. Нарис історії польської літератури: підручник у 2-х кн. Кн. 1. Серія «Київські полоністичні студії». Т. XXXIV. Київ : Талком, 2019. 512 с.; Кн. 2. Серія «Київські полоністичні студії». Т. XXXIV. Київ : Талком, 2019. 488 с.

5. Ревук Ю. О. Тестові завдання для модульного контролю з курсу «Література Великобританії та США». Умань. 2020. 144 с.

6. Тестові завдання для модульного контролю з курсу «Історія зарубіжної літератури XIX ст.»: навчальний посібник / укладач Ревук Ю. О. Умань : ВПЦ «Візаві», 2021. 105 с.

7. Ульяш Станіслав. Література пограниччя – пограниччя літератур: монографія. Київ: Університет «Україна», 2011. 256 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9
Тема: Література романтизму в США. Творчість Джеймса Фенімора Купера

План

1. Загальна характеристика літератури американського романтизму: джерела, жанрова своєрідність, періодизація, течії, найвидатніші представники.
2. Життєвий шлях і творча доля Д. Ф. Купера.
3. Фенимор Купер як автор американського соціального роману. Різновиди жанру.
4. Тематика творчості Д. Ф. Купера.
5. Мета створення «Пенталогії про Шкіряну Панчоху».
6. Характеритсика образу мисливця Натаніеля Бампо.
7. Особливості творчості Д. Ф. Купера-романіста (на прикладі одного з романів пенталогії).

Література

Основна

1. Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.

2. Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2001. 416 с.

Допоміжна

1. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2005.

2. Ревук Ю. О. Тестові завдання для модульного контролю з курсу «Література Великобританії та США». Умань. 2020. 144 с.

3. Тестові завдання для модульного контролю з курсу «Історія зарубіжної літератури XIX ст.»: навчальний посібник / укладач Ревук Ю. О. Умань : ВПЦ «Візаві», 2021. 105 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10
Тема: Література романтизму в США.
Творчість Едгара Аллана По

План

1. Особливості розвитку американського романтизму.
2. Життєвий шлях і творча доля Е. А. По.
3. Тематика, художня своєрідність, система образів поезії Е. А. По.
4. Новаторський характер новелістики Е. А. По.
5. Детектив як літературний жанр.
6. Інтелектуальний детектив: особливості побудови.
7. Види детективної літератури.
8. «Логічні» новели Е. А. По, їх художня своєрідність: герой і сюжет, форма та композиція.

Література

Основна

1. Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.
2. Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2001. 416 с.

Допоміжна

1. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2005.
2. Ревук Ю. О. Тестові завдання для модульного контролю з курсу «Література Великобританії та США». Умань. 2020. 144 с.
3. Тестові завдання для модульного контролю з курсу «Історія зарубіжної літератури XIX ст.»: навчальний посібник / укладач Ревук Ю. О. Умань : ВПЦ «Візаві», 2021. 105 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11
Тема: Література реалізму XIX ст. Загальна характеристика

План

1. Формування і розвиток реалізму як літературного напряму в XIX ст.
2. Естетичні принципи реалізму.
3. Спільне і відмінне між романтизмом і реалізмом XIX ст.
4. Теоретичне обґрунтування естетики реалізму в працях Ж. Шанфльорі та Л. Е. Дюранті (стаття «Реалізм»).
5. Позитивізм як філософська основа реалізму.
6. Погляди О. Конта, Г. Спенсера, Дж. Ст. Мілля та їх вплив на формування реалізму як літературного напряму, внесок праць вчених-природознавців (Ч. Дарвіна, Т. Г. Ґакслі).
7. Жанри літератури реалізму.
8. Найвидатніші представники літератури реалізму.
9. Реалізм в Англії. Загальна характеристика.
10. Чартистська література.

Література

1. Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.
2. Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2001. 416 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 12
Тема: Критичний реалізм в Англії XIX ст. Творчість Вільяма Мейкпіса Теккерея і Шарлоти Бронте

План

1. Життєвий шлях та творча доля В. М. Теккерея.
2. Соціальні, естетичні й етичні погляди письменника. Періодизація творчості.
3. Роман «Ярмарка марнославства» як вершина реалізму митця:
3. 1. розкриття антигуманної сутності буржуазних відносин у романі; гострі соціальні контрасти; система образів; соціальна детермінація головних образів у романі;
3. 2. символіка назви твору;
3. 3. панорамне зображення англійського суспільства в романі;

3. 4. порівняльна характеристика образів Емілії Седлі та Ребекки Шарп.

4. Життєвий шлях і творчість Ш. Бронте.

5. Художньо-естетичні особливості, система образів, тема, ідея та проблематика роману Ш. Бронте «Джен Ейр».

Література

1. Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.

2. Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2001. 416 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 13
Тема: Реалізм у Франції XIX ст.
Творчість Проспера Меріме

План

1. Загальна характеристика літератури реалізму в Франції.
2. Особливості життєвого шляху та творчої долі П. Меріме.
3. П. Меріме як основоположник жанру реалістичної новели.
4. Типологія новел П. Меріме. Характерні риси новел.
5. Морально-психологічна проблематика «світських» новел Проспера Меріме.
6. «Екзотичні» новели П. Меріме, їх характерні ознаки.
7. П. Меріме і Україна.
8. Особливості індивідуального стилю письменника.

Література

1. Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.

2. Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2001. 416 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 14
Тема: Критичний реалізм у Франції XIX ст.
Творчість Оноре де Бальзака

План

1. Життєвий шлях і творчість О. де Бальзака.

2. Особливості творчого методу письменника: поєднання романтичних та реалістичних рис.

3. Історія задуму, створення, структура, ключові романи і повісті циклу «Людська комедія» О. де Бальзака.

4. Роман «Шагренева шкіра»:

4. 1. Образ Рафаеля Валентена;

4. 2. Використання в романі сюжетних мотивів «Фауста» Ґете;

4. 3. Проблема моральної відповідальності, що втілена у фантастичному образі «Шагреневої шкіри»;

4. 4. Жіночі образи в романі (Федора, Поліна).

5. Роман О. де Бальзака «Батько Горіо». Система образів. Пейзажі, картини побуту. Художньо-естетичні особливості твору.

6. Роман «Гобсек». Філософія лихваря Гобсека в однойменному творі.

7. О. де Бальзак і Україна.

Література

1. Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.

2. Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2001. 416 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 15
Тема: Реалізм у Франції XIX ст. Творчість Стендаля. Роман «Червоне і чорне»

План

1.Характеристика Реалізму як літературного напряму.

2. Особливості французької реалістичної літератури.

3. Життєвий шлях та творча доля Стендаля – засновника французького критичного реалізму.

4. Стендаль і романтизм.

5. Філософські, соціальні, естетичні та етичні ідеї Стендаля.

6. Тема мистецтва в творчості письменника.

7. Місце новели *«Ваніна Ваніні»* в творчому доробку Ф. Стендаля. Образ революціонера П’єтро Міссіріллі та аристократки Ваніни Ваніні.

8. Роман «Червоне і чорне» – широка панорама суспільного життя Франції періоду Реставрації:

8. 1. Своєрідність втілення типової для французької літератури колізії «почуття» і «розуму», «наміру» і «обставин» («червоного» і «чорного») в романі.

8. 2. Символіка назви твору.

8. 3. Доля Жульєна Сореля, формування його характеру, бунтарство.

8. 4. Жіночі образи в романі (пані де Реналь, Матільда).

8. 5. Особливість зображення душевних переживань героя.

8. 6. Історична основа роману. Тема Наполеона в романі.

9. Романтичні та реалістичні тенденції в романах Стендаля *«Арманс»* та *«Пармський монастир»*. Специфічні особливості романів.

10. Особливості творчого методу Стендаля.

Література

1. Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.

2. Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2001. 416 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №16
Тема: Критичний реалізм у Франції XIX ст.
Творчість Ґюстава Флобера

План

1. Характеристика життєвого шляху і творчої долі Ґюстава Флобера.

2. Філософські, соціальні й естетичні погляди Ґ. Флобера.

3. Роман «Пані Боварі» як новий етап у розвитку французької літератури XIX ст.:

3. 1. композиція і стиль роману;

3. 2. автор і герой в романі;

3. 3. критика корисливого міщанства і бездуховності обивателя, провінційного та столичного світів в романі (образи Рудольфа, Леона, аптекаря Оме);

3. 4. романтичні ілюзії і жорстока проза життя в характеристиці і долі Емми Боварі;

3. 5. суперечливість характеру головної героїні твору;

3. 6. трагікомізм постатті Шарля Боварі.

4. Особливості творчого методу Ґ. Флобера.

Примітка: інші теми виносяться на самостійне опрацювання.

СХЕМА
підготовки та проведення практичного заняття на тему: «Література Романтизму в Англії. Творчість Вальтера Скотта»

Використано інформаційні матеріали:

1. Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.
2. Крип'якевич І. П. Всесвітня історія. Середньовіччя і нові часи : Франція й Англія. URL: http://ellib.org.ua/books/files/history/hist6/7752.html (дата звернення: 27.05.2024).
3. Скотт В. (1771—1832) у романі художніми засобами. URL: https://uchika.in.ua/valeter-skott-17711832-u-romani-hudojnimi-zasobami.html (дата звернення: 27.05.2024).

Вальтер Скотт вважав роман «Айвенго» (1819) своїм першим справжнім історичним романом. Дія твору відбувається в далекому середньовіччі і описує реальні події, що відбувалися у XII ст. в Англії.

Вислови про романи В. Скотта:

«Читання романів В. Скотта привернуло увагу багатьох людей до середніх віків». Тьєррі.

«Не знаю читання більш захоплюючого, аніж твори В. Скотта. Я всі романи його читав не менш як 50 разів». Дж. Байрон.

Візитна карточка письменника:

1761–1831 – роки життя.
Единбург – місце народження, столиця Шотландії.
Сім'я – багатодітна (12, був 9-тою дитиною).
5 місяців – параліч правої ноги.
Навчання: школа – коледж – університет .
Робота: адвокат – секретар суду – шериф.

Цікаві факти:

1. Розпочинав як поет, а в 50 років зрозумів, що бути «поза увагою» не може. На поетичному олімпі засяяла нова зірка – Джордж Байрон.
2. Спроба писати прозою – вдала. Це романи «Пуритани», «Уеверлі», «Роб Рой» та інші.
3. Славу принесли романи «Айвенго» й «Уеверлі».

1. Робота з теорією літератури:

Особливості роману:

– великий обсяг тексту;

– значна кількість подій;

– наявність багатьох персонажів;

– тривалий час дії.

Отже, *роман* – складний за будовою прозовий епічний твір, в якому широко охоплені життєві події, глибоко розкривається історія формування характерів багатьох персонажів.

Роман історичний – побудований на історичному сюжеті, відтворює у художній формі якусь епоху, певний період історії.

Особливості історичного роману:

1. Поєднання історичних фактів з художнім вимислом.
2. Історичні особи і вигадані персонажі.
3. Історичний конфлікт поєднується з національним, моральним.

2. Історія як основа розповіді в романі «Айвенго»:

Дія роману «Айвенго» відбувається в 1194 році і пов'язана з поверненням короля Річарда з третього хрестового походу в Англію. Майже 100 років пройшло з часу, як норманські завойовники захопили острів, але ворожнеча між загарбниками та саксами (корінним населенням) не припинилася.

У творі зображено дві сили, що протиставлені одна одній: (сакси) і (нормани). Корінне населення Англії – це (сакси), загарбники – (нормани).

Історична довідка:

Вільгельм Завойовник. У 1066 році військо норманів («людей з Півночі»), очолюване Вільгельмом Завойовником, захопило Англію, розгромивши англосаксів в жорстокому бою під Гастінгсом. Вихідці з північної Франції принесли з собою нову культуру, мову, звичаї. Вони зневажали корінне населення, захоплювали землі саксонців. Вільгельм, герцог Нормандський, став королем Англії.

Хрестові походи

Починаючи з 1096 року, майже два століття християни європейських країн здійснювали хрестові походи до Святої землі (Палестини), що з VII ст. належала арабам (мусульманам).

У 1071 році Єрусалим захопили турки і папа Урбан II звернувся до християн із закликом відвоювати Гроб Господній та інші святині. Тисячі воїнів-хрестоносців відправилися в перший хрестовий похід у 1096 році.

Всього було вісім хрестових походів.

Третій хрестовий похід (1189–1192) очолили Філіп II (Франція), Фрідріх I (Німеччина) і Річард I (Англія). У 1191 році хрестоносці на чолі з Річардом розбили військо мусульман, завоювали велику територію, захопили Арзуф.

Англосакси

Найдавнішим населенням англійських островів були кельти. У часи римського цісарства перебували тут римські легіони, а також осіли купці і промисловці з Італії і провінцій. Унаслідок цього в Англії розпочалася романізація. З початком V ст., під час переселення народів, римляни залишили Британію, і тоді на острови почали наступати германські племена з суходолу. Близько 450 року осіли тут сакси, а за ними англи й юти.

Даремно боронив країну проти них король Артур, пізніше оспіваний у піснях. Нові поселенці почали засновувати свої держави. Англосаксонська держава розвивалася у постійній боротьбі: з одного боку з місцевими кельтами, з другого – з новими мандрівними племенами, які морським шляхом діставалися до островів. У IX ст. на Англію напали скандинавські нормани. Переказ оповідає, що наїзники опанували цілу країну, і король вимушений був шукати захисту серед лісів та боліт. Врешті данський король Кнут Великий (1016–1035) завоював Англію і об'єднав її з Данією і Норвегією в одну державу. Потім королем Англії став норманський князь Вільгельм. Ціла країна перейшла в руки нової норманської династії. Вільгельм Завойовник (1066–1087) використав право переможця і всю земельну власність роздав своїм лицарям або тим англійським панам, які склали йому присягу вірності.

Нормани, або варяги, відіграли також визначну роль у процесі творення державного життя в Східній Європі. Нормани мали добру залізну зброю, бо на Скандинавському півострові викопували першорядну залізну руду, одягалися в залізні панцирі й шоломи, до бою йшли з мечами або сокирами й щитами. Спочатку займалися тим, що нападали на морські міста і грабували їх. Завдяки добрій бойовій організації і незвичайній солідарності вони стали грізним ворогом

усіх морських країн. Особливо голосні були напади норманів на франкську державу за наслідників Карла Великого. У 845 р. вони захопили місто Гамбург і безжалісно спалили його. Потім об'їхали Нідерланди, знищили прибережні міста. Рікою Рейн спустилися у глибину Німеччини, зруйнували Кьольн, Трір, Кобленц. Так само обійшлися з французькими містами: пограбували Руан, Нант, Орлеан, Бордо й Тулузу. У той самий час нормани попливли ще далі на південь, знищили побережжя Піренейського півострова, особливо дісталося Ліссабону і Севільї, потім відвідали Африку й Італію і дісталися до східної частини Середземного моря, до Греції й Малої Азії. Нормани відкрили також шлях до Ісландії і ще далі на захід, до Гренландії і Лабрадору, – отже, відкрили Америку ще перед Колумбом.

Пізніше на норманів почали впливати культури інших народів, вони обирали собі місце для постійного проживання і засновували власні держави. Так, норманські завойовники осіли на атлантичному побережжі Франції, на півострові, що від них дістав назву Нормандія.

У 912 р. їхній князь Ролльо, або Рольф, став васалом французького короля. У 1066 р. норманський князь Вільгельм Завойовник підкорив Англію. Норманське завоювання Англії змінило характер Англії. Нормани стали панівними представниками. Їхній вплив був домінуючим як у мові, так і в політичному й соціальному житті.

Однак, незважаючи на те, що завойовник були і сильні, і численні, їхній вплив був би набагато меншим, якби вони упродовж віків не контактували з французьким народом. В англійській армії з цього часу офіцерами були лише нормани. Військові справи контролювались і керувались норманським вищим класом, від якого англійці перейняли багато французьких військових термінів.

Становище простого люду. Наприкінці XI ст. Вільгельм Завойовник наказав провести перепис усього населення Англії, її земель і міст. Народ називав цей перепис «Страшним судом», тому що більшість селян, які потрапили на сторінки перепису, перетворювалися з вільних людей у кріпаків. У XII ст. англійські селяни стали всі закріпаченими. Найвищими суддями були феодали – власники земель. Хочеш поскаржитися на образу з боку землевласника – звертайся до його ж суду і, звичайно, не розраховуй на справедливість.

Ще в XI ст. були видані «Лісові закони», що забороняли під страхом смертної кари простому люду полювати в лісах, тому що вся дичина належала королю і феодалам. Народ, який ще пам'ятав колишню волю, таке життя вважав жахливим і несправедливим. А священики й ченці стверджували, що світ – чудовий і влаштований він відповідно до Божої волі, а простій людині слід змиритися зі своєю долею.

Суди, варта, солдати, в'язниці, шибениці змушували людей приховувати свій гнів і образу. Та весь народ неможливо посадити за ґрати чи кинути під сокиру ката. Він продовжував жити надією на кращі часи, на захист доброї і благородної людини, непереможної у боротьбі зі злом. Ця надія і сприяла виникненню народних легенд про Робіна Гуда – захисника пригноблених.

У середньовічній Англії було немало людей, які стали розбійниками через «милість» королівського або феодального суду. Несправедливо ображені, оголошені поза законом, вони рятували своє життя, ховаючись у лісах і горах та нападаючи на багатих мандрівників.

3. Робота з текстом:

Необхідно розглянути:

– зображення широкої панорами середньовічної Англії в творі;

– історію створення й написання роману, використання історичних джерел;

– конфлікти, характерні для середньовічної Англії (політичний: Річард – принц Джон; національний: сакси – нормани; соціальний: багаті – бідні);

– історичні події (хрестові походи; протистояння Річарда I і Джона);

– суспільне тло твору (різні прошарки населення середньовічної Англії, зображення звичаїв і традицій середньовічної Англії).

4. Тематика і проблематика твору:

– динамізм твору;

– мотив подорожі;

– романтика пригод;

– перемога добра, краси, справедливості над жорстокістю і підступністю;

– тема кохання.

Головна тема роману: ворожнеча між саксами та норманами в середньовічній Англії.

Ідея віротерпимості у творі:

Ісаак і Ребека – євреї. Чи заслуговує добрий, чуйний, вдячний, ощадливий Ісаак на зневажливе ставлення до себе?

Ставлення до Ісаака – іспит на порядність. Ісаак живе в чужій країні, де проти нього вороже налаштовані всі, чекати на допомогу йому немає від кого.

5. Система образів:

– «чисте світло рицарства». Образ Айвенго. Втілення у ньому найкращих рицарських чеснот;

– дві долі – схожі і не схожі. Образи леді Ровени й Ребекки (спільне й відмінне в їх образах; портрети героїнь; вплив умов життя на формування особистостей леді Ромени та Ребекки; розкриття характерів героїнь в однакових і різних життєвих обставинах; моє особисте ставлення до кожної з героїнь);

– втілення найкращих рис народу в образах Вамби і Гурта, розбійників Робін Гуда;

– викриття лицемірства служників церкви;

– ідеалізація героїв (Річард I);

– романтизація образів.

Є дві групи літературних персонажів:

I група – РЕАЛЬНІ ІСТОРИЧНІ ОСОБИ: Річард I, Джон, Вільгельм II.

II група – ВИГАДАНІ ОСОБИ: Айвенго, Ровена, Бріан де Буегільбер.

6. Різні описи (портрет, зовнішність, природа, предмети побуту, їжі, інтер'єр тощо).

Річард Левове Серце – зображений як справжній король, який переймається долею Англії, учасник столітньої війни. Насправді: грубий, жорстокий, непорядний у питаннях честі. Чому так зобразив В. Скотт? (Річард як народний король; автор у баладах показував доброго, демократичного, доступного народові короля). У романі ми бачимо короля як «Чорного лицаря», і лише в кінці – Річарда I .

Жіночі образи в романі:

Ровена та Ребека: спільне між ними:

– красуні;

– виховуються без матерів;

– кохають Айвенго;

– великі моральні цінності.

Відмінне:

Ровена:

– приближена короля;

– католичка;

– королева турнірів;

– тиха, сором'язлива.

Ребека:

– дочка єврея;

– єврейка;

– звичайна гостя;

– мужня, рішуча.

7. Комічне у творі.

8. Запитання і завдання для самоконтролю:

1. Доведіть, що твір «Айвенго» є історичним романом.

2. Поміркуйте, чому В. Скотт звертався у своїх творах до минулого.

3. З'ясуйте, які історичні уроки подає читачам цей твір?

4. Чи можна стверджувати, що в романі показано світлі й темні сторони рицарства? Хто їх представляє?

5. Які проблеми порушено у творі?

6. Які епізоди викликали у вас сміх?

7. Які конфлікти, характерні для середньовічної Англії, увиразнено в романі?

8. Як ви можете визначити хронотоп роману і якими засобами він створюється? Зверніть увагу на авторські вказівки з передмови до роману.

9. Які особливості часу і образу життя відобразив автор в описі замка Седріка?

10. Як змальований замок Фрон де Бьофа? Чому він так укріплений? Як в описі житла відображена своєрідність часу і місця дії?

11. Як пов’язана система образів роману з основним конфліктом?

12. Представників яких прошарків населення зображено? Наведіть приклади.

13. Які історичні події лягли в основу роману?

14. Про які звичаї і традиції середньовічної Англії розповідається у творі?

15. Зачитайте приклади різноманітних описів. Яку роль вони відіграють у романі?

16. Як ви вважаєте, яке ставлення до жінок проповідує автор?

17. Як ставиться автор до обох героїнь?

18. У чому полягає справжня краса жінки?

19. Яке значення вкладали в поняття «рицар» за доби Середньовіччя? В яких випадках це слово використовують за нашого часу?

20. Як ви розумієте вислів «чисте світло рицарства»? Чи можна Айвенго назвати справжнім рицарем і в переносному значенні слова?

СХЕМА
підготовки та проведення практичного заняття на тему: «Реалізм у Франції XIX ст. Творчість Стендаля. Роман «Червоне і чорне»»

Використано інформаційні матеріали: Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.

Мета практичного заняття: розвивати в здобувачів вищої освіти фахові компетентності з літератури;

ознайомити з основними етапами життєвого шляху й творчої долі Ф. Стендаля, місцем і значенням роману «Червоне і чорне» в доробку митця та в літературному процесі даного періоду;

формувати навички аналізу соціально-психологічного роману, вміння обґрунтовувати власну думку, створювати психологічний портрет героя художнього твору;

з’ясувати символічність назви роману;

розвивати асоціативне мислення, читацьку спостережливість, увагу до художньої деталі; виховувати потребу в свідомій життєвій позиції, особистісну відповідальність за обрані орієнтири, формувати

життєві ідеали, що базуються на загальнолюдських духовних цінностях.

Очікувані результати – здобувач вищої освіти повинен:

– сформувати предметні літературні компетентності на основі комунікації;

– розуміти зміст літературного процесу (явище реалізму як напряму, етапи розвитку французької реалістичної літератури, жанрову специфіку періоду, основні риси реалістичного роману);

– вміти застосовувати знання з теорії літератури (міжпредметні зв'язки);

– знати основні етапи життєвого шляху й творчої долі Ф. Стендаля;

– сформувати навички аналізу соціально-психологічного роману;

– вміти створювати психологічний портрет героя художнього твору:

– обґрунтовувати власну думку;

– розвивавати мислення, увагу до художньої деталі;

– розкривати проблему вибору життєвих цінностей, які письменник демонструє в художньому творі;

– усвідомлювати місце і значення роману Ф. Стендаля «Червоне і чорне» в доробку митця та в літературному процесі даного періоду;

– систематизувати літературні явища, розпізнавати та оцінювати загальнокультурні й виховні наслідки певних процесів у світовій літературі.

XIX століття увійшло в історію людства як період становлення капіталістичних відносин, стрімкого розвитку промисловості. Це знайшло відображення у настроях французьких діячів культури.

У творах представників реалістичного напряму відобразилися роздуми про свій час і людину, а їх естетичні відкриття набули всесвітнього значення. Стрімкого розвитку в літературі в цей час набула проза, зокрема жанр роману.

Становлення французького реалістичного роману пов'язане із творчістю Стендаля і Бальзака. Хоча самі письменники реалістами себе не називали, однак їхні теоретичні праці заклали підвалини естетики реалізму.

Сучасний тип роману склався ще в XVIII столітті. Можливості цього жанру розкрили діячі Просвітництва, зосередивши увагу на

зображенні долі людини на тлі історичних подій. Проте вони не змогли розкрити глибоких внутрішніх зв'язків між героями та дійсністю, у якій вони діяли. Це завдання виконав реалістичний роман XIX століття. Найповніше вираження реалізм знайшов у жанрі соціального роману. Його риси: широта проблематики, високий викривальний пафос, прагнення зберегти спостереження над явищами життя в монументальних художніх образах великої узагальнюючої сили.

Письменники-реалісти не цурались історичного роману («Саламбо» Ґ.Флобера), але в основному тематика їхніх творів – сьогоденне життя суспільства. Показовими у цьому плані були підзаголовки до романів Ф. Стендаля «Червоне і чорне» – «Хроніка XIX ст.», Ґ. Флобера «Пані Боварі» – «Провінційні звичаї», що свідчили про їхній соціальний характер. Демократизація героя - характерна ознака реалістичного роману. Посилилася увага до внутрішнього світу людини.

Аналіз і самоаналіз стали обов'язковими ознаками реалістичного психологічного роману. Однак психологічний аналіз раннього реалізму, так само як і у просвітителів, ще позначений раціоналізмом: почуття визначалися за тими законами, що й думка.

Одночасно розвивався і соціально-побутовий роман. Письменники-реалісти відходили від властивої романтикам однолінійності у зображенні героя, показували суперечливість людської особистості. Хоча інколи персонажі наділялися домінуючою рисою чи пристрастю, яка вступала в конфлікт із дійсністю чи гуманними ідеалами і рухала сюжет художнього твору. Поняття «позитивного героя» вже не розумілося як ідеал особистості, йому притаманні й негативні риси, що дозволило розкрити реально характери героїв.

Особливості французького реалістичного роману:

– розкриття складного взаємозв'язку між характером людини та історичними умовами;

– створення автором широкої панорами дійсності: від провінції до столиці;

– показ представників різних соціальних прошарків;

– особливе місце і значення ролі автора в романі;

– створення типових образів, складних і суперечливих характерів;

– глибина психологічного аналізу.

Висновок. Автори французького реалістичного роману зробили новий крок у напряму висвітлення життя людини, показавши залежність її від суспільних умов, визначивши найбільш характерні соціальні проблеми, створивши узагальнені і водночас індивідуальні характери.

Фредерик Стендаль як представник першого етапу розвитку Реалізму у Франції. Бальзаківсько-стендалівський тип творчості.

Французький реалізм XIX ст. пройшов у своєму розвитку 2 етапи: *–*

1 етап – кінець 20-40-ві роки *– становлення і утвердження реалізму як провідного напрямку в літературі. Цей етап представлений творчістю П. Періме, Ф. Стендаля, О. де Бальзака.*

2 етап – 50-70-ті рр. *Цей етап пов'язаний із творчістю Ґ. Флобера – послідовника реалізму бальзаківсько-стендалівського типу і попередника «натуралістичного реалізму» Е. Золя.*

Становлення реалізму як методу відбувалося у другій половині 20-х років, тобто в період, коли домінуючу роль у літературі відігравали романтики. Поряд з ними творчу діяльність розпочали Меріме, Стендаль, Бальзак. Упродовж 1-ої половини XIX ст. майже всіх їх незмінно називали романтиками. Лише у 50-ті рр. – вже після смерті Стендаля і Бальзака – французькі письменники Шанфлері і Дюранті у спеціальних деклараціях запропонували термін «реалізм».

Із теоретичних праць, які присвячені обґрунтуванню принципів реалістичного мистецтва, необхідно виділити памфлет Стендаля «Расін і Шекспір» та праці Бальзака 40-х рр. – «Листи про літературу, театр і мистецтво».

Риси критичного реалізму:

– зосередження на невідповідності буржуазного устрою нормам людяності;

– зображення розмаїття соціальних типів;

– розвиток жанру роману-епопеї;

– інтерес до класової боротьби, соціальних проблем;

– увага до складного внутрішнього світу людини.

Реалісти перенесли акценти із зображення незвичайного на повсякденне життя. Цей літературний напрям передбачав відтворення дійсності у типових узагальнених обставинах, образах та ситуаціях.

Роман «Червоне і чорне» як хроніка суспільного життя Франції періоду Реставрації:

4. 1. історія написання твору;

«Червоне і чорне» – роман, написаний Стендалем **у 1830 році** (у 2025 році –195 років).

Підзаголовок – «Хроніка XIX ст.»

Безпосереднім джерелом роману був реальний судовий процес над Антуаном Берте та стаття в газеті про страту.

Роман написаний до Липневої революції. Стендаль на той час був вже людиною зрілою, з усталеними переконаннями.

4. 2. автобіографічні риси в творі: мрія Жульєна Сореля – бути військовим.

4. 3. ідейно-тематичний аналіз твору: жанрова своєрідність.

ЖАНР ТВОРУ: соціально-психологічний роман з елементами історичного та політичного

Роман – літературний жанр, найпоширеніший у XVIII–XX століттях; великий за обсягом, складний за будовою епічний твір, в якому широко охоплені життєві події, глибоко розкривається історія формування характерів багатьох персонажів.

(Соціально-психологічний роман – один із найпоширеніших жанрів реалістичної літератури XIX століття, в якому психологія героя, його внутрішній світ розкривається через вплив суспільства;

історичний елемент – зображення подій після революції 1793 року – період Реставрації країни;

політичний елемент – повернення правління Бурбонів; тема Наполеона).

4. 4. тема твору: зображення життя молодої талановитої людини (Жульєна Сореля) в тогочасному буржуазному суспільстві.

4. 5. ідея роману: засудження аморальних вчинків головного героя Жульєна Сореля.

4. 6. система образів: змалювання та детальний аналіз трьох соціальних класів французького суспільства.

Клас простих людей:

Жульєн Сорель

Два брати

Батько – дядечко Сорель – селянин.

Фуке – єдиний друг , сільський підприємець, який хоче торгувати лісом**.**

Еліза – *покоївка пані де Реналь*

Дворянство, буржуазія, аристократія:

пан де Реналь – мер містечка Вер'єр, власник цвяхової фабрики, типовий пихатий дворянин,

пані де Реналь – дружина.

Є троє дітей.

Пан Вально – конкурент мера.

Маркіз де Ла-Моль – дворянин, живе в Парижі.

Мадемуазель де Ла-Моль

Пан де Круазнуа – герцог, планував одружитися з Матильдою.

Духовенство:

пан Аппер – вісімдесятирічний вер'єрський кюре.

абат Пірар із духовної семінарії в Безансоні.

абат Ша-Бернар – розпорядник церемоній в соборі.

Цитати з художнього тексту (для характеристики образу Жульєна):

Стендаль. Червоне і чорне: Хроніка XIX століття: роман. URL : https://javalibre.com.ua/java-book/book/782 (дата звернення: 27.05.2024).

ХАРАКТЕРИСТИКА ГЕРОЯ

Природнє «я» Сореля:

1. Зовнішність:

– Це був тендітний, невисокий на зріст юнак вісімнадцяти чи дев'ятнадцяти років, з неправильними, але тонкими рисами обличчя і орлиним носом. Великі чорні очі… Темно-каштанове волосся росло

так низько, що майже закривало лоб… Серед різноманітних людських облич не знайдеться другого, позначеного такою своєрідністю. Його гнучка й стрункa постать свідчила скоріше про легкість, ніж про силу;

– чорні, так красиво вигнуті брови Жюльєна;

– Ось який був цей вісімнадцятилітній юнак, такий кволий на вигляд, що йому можна було дати не більше сімнадцяти років (с. 28).

– молодий селянин, ще майже хлопчик, дуже блідий й заплаканий;

– Обличчя цього селянського хлопця було таке біле, очі такі ніжні, що в уяві пані де Реналь спочатку виникла думка, чи це, бува, не переодягнена дівчина (с. 30).

Мав хорошу пам'ять:

Крім полум'яної душі, Жюльєн мав надзвичайну пам'ять… Щоб полонити серце старого абата Шелана, від кого, як він добре знав, залежало все його майбутнє, він вивчив назубок увесь Новий завіт по-латині (с. 22).

Любив навчатися:

– був улюбленцем отого старого лікаря, який і навчив його латині та історії;

– ходив до священика на урок теології;

– добре знає латинь і примусить дітей учитись;

– репутація латиніста.

Любив читати:

– Замість .того, щоб уважно стежити за ходом пилки, він читав книжку.

Мав характер, який допоміг би у здійсненні мрій:

– у нього, як казав кюре, твердий характер (с. 12).

Мрійливість:

– які б повітряні замки він не будував собі в юнацьких мріях, він завжди був певен, що жодна знатна дама не удостоїть його розмовою, поки на ньому не буде гарного військового мундира (с. 32);

– Він з насолодою поринав у мрії, уявляючи, як його будуть знайомити з паризькими красунями і він зуміє привернути їхню увагу якимсь надзвичайним вчинком. Чому б одній з них не покохати його, як покохала Бонапарта (с. 27).

Захопленість природою, романтичність:

Його уява, сповнена найдивовижніших понять, навіювала йому в ці хвилини якісь зовсім неймовірні речі. Жюльєнова душа линула в небеса, природа навколо перетворювалася на щось неймовірне:

дерева здавалися високими казковими будинками, трава зливалася з річкою в єдине ціле… (с. 29).

Волелюбний:

якщо ви схочете мене прогнати, я буду змушений піти. Контракт, що зв'язує мене, а вас ні до чого не зобов'язує, нерівний. Я відмовляюсь (с. 40).

Щирий: *душа його в цю мить була зовсім як у дитини* (с. 32).

Інші риси:*…великодушність, душевне благородство і людяність властиві тільки цьому юному абатові* (с. 45–46).

Перше «спілкування» з суспільством – родина:

1. Ще змалку його надзвичайно бліде й задумливе обличчя викликало в батька передчуття, що син його недовго протягне на цьому світі, а якщо й виживе, то буде тягарем для сім'ї. Усі домашні зневажали його, і він ненавидів своїх братів і батька. У святкових іграх на міській площі він завжди був битий (с. 18).

2. Ніщо не могло завдати старому Сорелю більшої прикрості; він ще так-сяк міг би дарувати Жюльєнові його делікатну поставу, непридатну для фізичної праці й таку несхожу на поставу його старіших синів; але ця пристрасть до читання була йому осоружна: сам він не вмів читати (с. 18).

3. Сильним ударом він вибив з Жюльєнових рук книжку, і вона полетіла в потік; від другого могутнього удару по потилиці Жюльєн утратив рівновагу (с. 18).

4. Ах ти ж, ледащо! (с. 18); *схопив довгу жердину, якою збивали горіхи, і вдарив нею сина по плечу (с. 18).*

5. Батько ненавидів мене з самої колиски; це було мов велике нещастя (с. 330).

Риси характеру: ненависть, байдужість, бажання втекти з родини, самотність.

2 етап – будинок де Реналів: *Холодний, справедливий, байдужий* (с. 41).

Він був добрим вихователем. А сам він у глибині душі почував тільки ненависть і відразу до вищих кіл, куди він був допущений, – допущений тільки до краєчка стола, – чим, мабуть, і пояснювались його ненависть і відраза. Інколи, сидячи за столом на званих обідах,

він насилу стримував свою зненависть до всього, що його оточувало (с. 41).

Жюльєн зумів так поставити себе, що менше ніж за місяць після його появи в домі навіть пан де Реналь став поважати його (с. 44).

Мрія «стати військовим» замінюється на план бути священником:

Прихований запал, про який кюре Шелан каже, – це моє прагнення вибитися в люди. Він вважає, що я не гідний бути священиком, а я ж був певен, що після моєї добровільної відмови від ренти в п'ятдесят луїдорів він буде найвищої думки про мою побожність і про моє покликання. Відтепер, – міркував Жюльєн, – я покладатимусь лише на ті властивості своєї вдачі, які я перевірив на ділі (с. 41).

Риси характеру: безвір'я, честолюбство, лицемірство.

3 етап – почуття до пані де Реналь:

Жюльєн вважав пані де Реналь красунею, але ненавидів її за вроду: адже це була перша перешкода на його шляху (с. 42).

Жестикулюючи, він ненароком торкнувся руки Пані де Реналь… Вона відразу ж відсмикнула руку; але тут Жульєнові спало на думку, що його обов'язок – домогтися, щоб надалі ця рука не вивалась, коли він її торкнеться. Ця свідомість обов'язку, який він мав виконати (с. 68–69).

Обурений своєю несміливістю, він сказав сам собі: «Як тільки проб'є десяту годину, я виконаю те, що цілий день обіцяв собі, зробити ввечері, – інакше піду до себе й застрелюсь» (с. 70).

Риси характеру: егоїзм, самозадоволення.

4 етап – семінарія: *красномовство Жюльєна виявилось в очах його товаришів новим злочином. Вони пащекували про нього, довго думали й нарешті знайшли прізвисько, яке відбивало в собі той жах, котрий він викликав у них: вони назвали його Мартіном Лютером; оце вже справді, – сказали вони, – пасує йому через оту його логіку, якою він так пишається* (с. 255).

Хоч як намагався Жюльєн прикидатись нікчемним і дурним, він не міг нікому догодити, бо занадто відрізнявся від інших (с. 256).

Абат Ша-Бернар каже Жульєну про семінаристів: *А, ви боїтесь отих негідників семінаристів. Та чи варто думати про них? – сказав*

абат Ша. – Невже дорога стає не такою гарною від того, що обабіч неї в живоплоті стирчать колючки? Подорожній іде своїм шляхом, а лихі колючки нехай стирчать собі на своєму місці (с. 258).

Риси характеру: лицемірство, вміння обманювати, нещирість, замкнутість.

5 етап – Будинок де Ла-Моля: *Всі захоплювалися високим рівнем знань Сореля, ніхто не вірив, що він з родини тесляра, були перконанні, що це незаконний син якогось багатія.*

Нарешті для Жюльєна настав час виступити на арені великих подій. Його не вабила надійна забезпеченість, він прагнув широких перспектив. В Жульєновій душі не було ані найменшого страху (с. 380).

Самолюбство Жюльєна тішилося. Особа, оточена таким поклонінням і яка, за висловом академіка, командувала всіма у домі, майже дружньо розмовляла з ним.(с. 468–469).

Риси характеру: корисливість, самовпевненість, нахабство.

6 етап – Кохання до Матильди:

Жюльєнові вона здалася чванливою і трохи схожою на пані де Можірон, дружину супрефекта Вер'єрської округи, коли та бувала на урочистих обідах (с. 337).

Погляд Жюльєна лишався таким самим пронизливим і суворим. Матильда щойно пройнялася захопленням. Холодність її співрозмовника зовсім її приголомшила. Вона була тим більш вражена, що досі звикла сама справляти на інших такий вплив. Серце молодої дівчини, що звичайно було холодне, байдуже, чутливе тільки до розуму, пройнялося пристрасним почуттям, на яке тільки було здатне. Але у вдачі Матильди було разом з тим надто багато гордощів, і тому зародження почуття, яке ставило її щастя в залежність від іншого, завдало їй глибокого смутку (с. 439).

Нарешті я, бідний селянський хлопець, дочекався любовного признання від знатної дами! Треба визнати, що я тримався непогано, – додав він, роблячи зусилля, щоб стримати свою буйну радість. – Я зумів зберегти гідність, ніколи не говорив їй, що люблю її (с. 442).

Жюльєн був збентежений, він зовсім не знав, як йому поводитись, і не почував ніякого кохання (с. 448).

Риси характеру: честолюбство, марнославство, можливість швидкого потрапляння до «елітного» світу, реалізація планів.

7 етап – замах:

Жюльєн увійшов у нову вер'єрську церкву. Всі високі вікна будівлі були запнуті червоними завісами. Жюльєн опинився на кілька кроків позаду крісла пані де Реналь. Коли він побачив цю жінку, яка так кохала його, рука в нього затремтіла, і він спочатку не мав сили здійснити свій намір (с. 677).

Пані де Реналь похилила голову, яка на хвилину майже сховалась за згортками шалі. Тепер Жюльєн не відчував так виразно, що це вона. Він вистрілив з пістолета і промахнувся; вистрілив удруге – вона впала. Жюльєн стояв нерухомо, нічого не бачачи. Трохи отямившись, він помітив, що всі парафіяни тікають з церкви (с. 678).

Риси характеру, стан душі: відчай.

8 етап – в'язниця:

1. Проте, як би Жюльєн не переконував себе, він відчував, що розчулився, виявив малодушність. В ньому вже не було нічого суворого й величного, ніяких римських доблестей. Смерть піднеслася в його уяві на більшу височінь і вже не здавалась такою легкою. – Сьогодні ввечері я на десять градусів нижче тієї мужності, з якою треба йти на гільйотину. А вранці я мав ще належну мужність. Зрештою, що з того! Аби тільки вона повернулася до мене в потрібну хвилину» (с. 757).

2.Зустріч із Фуке:

Всі помилки французької мови, всі вульгарні манери Фуке – все зникло для нього, і Жюльєн кинувся обнімати друга. Ніколи він ще не віддавав такої переваги провінції перед Парижем (с. 758).

3.*Честолюбство вмерло в його серці, і з праху його з'явилось нове почуття – він називав його каяттям у тому, що він замахнувся на життя пані де Реналь* (с. 754).

4. *А насправді Жюльєн був безтямно закоханий у неї. Він віднаходив незвичайне щастя, коли, зоставшись сам і не боячись, що хто-небудь порушить його спокій, міг вільно віддатись спогадам про*

колишні щасливі дні у Вержі або у Вер'єрі. Найдрібніші події тієї пори, яка так швидко промайнула, були для нього повиті свіжістю й невимовним зачаруванням. Ніколи не згадував він про свої паризькі успіхи, – йому було нудно думати про них. Цей душевний стан, який дедалі дужче опановував Жюльєном (с. 772).

Риси характеру: щирість.

8 етап – суд:

Я не маю честі належати до вашої касти, панове, в моїй особі перед вами селянин, що повстав проти низькості свого стану.

Я не прошу у вас ніякої милості. Я не плекаю райдужних надій, – мене чекає смерть, і це буде справедливо. … Проте, хоча б я й менше завинив, я бачу тут людей, які, не задумуючись над тим, що молодість моя заслуговує співчуття, захочуть покарати в моїй особі і раз назавжди зломити тих юнаків незнатного походження, пригнічених бідністю, яким пощастило добути добру освіту, внаслідок чого вони насмілились проникнути в середовище, яке на мові чванливих багатіїв зветься вищим світом.

Ось у чому, панове, полягає мій злочин, і він буде покараний тим суворіше, що, по суті, мене судять люди, не рівні мені. Я не бачу тут на лавах присяжних жодного заможного селянина, а тільки самих обурених буржуа... (с. 719–720).

Риси характеру: чесність

9 етап – страта.

СИМВОЛІКА КОЛЬОРІВ У РОМАНІ ФРЕДЕРИКА СТЕНДАЛЯ «ЧЕРВОНЕ І ЧОРНЕ»

Використано інформаційні матеріали:

1. Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.
2. Урок «Червоне і чорне». URL: https://naurok.com.ua/urok-chervone-i-chorne---vershina-tvorchosti-stendalya-simvolika-nazvi-romanu-zhittevi-viprobuvannya-zhulena-sorelya-41115.html (дата звернення: 27.05.2024).
3. Тематичні наукові статті.

Написано безліч книг, присвячених творчості Стендаля, але досі літературознавці не можуть прийти до єдиної думки про те, який сенс вклав автор у назву роману «Червоне і чорне». Сам Стендаль цього не пояснив.

Кажуть, що кожна історична доба має свій колір. Скажімо, *античний світ* – це білосніжні і золотисті кольори. Це колір білої піни, з якої народилася Афродіта, це колір античних скульптур, це позолота інтер'єрів розкішних палаців. У більш глибокому сенсі – це чистий білий аркуш, на якому антична доба закарбувала золотом свої безсмертні шедеври. *Середньовіччя* залишило сірі, тьмяні і розмиті кольори. *Романтизм* подарував людству рожеві окуляри, через які все здавалося не таким, яким було насправді.

Свій колір має і доба, у якій живуть і діють герої творів Стендаля. Було б неправильно розглядати творчість Стендаля поза епохою й тогочасним літературним середовищем. Власне сам атор підзаголовком роману обрав *«Хроніка XIX століття»*.

Перша і одна з найпоширеніших версій пояснення кольорової гами в назві роману «Червоне і чорне» є ПОЛІТИЧНА.

Як відомо, двадцяті роки XIX сторіччя у Франції ввійшли в історію під назвою *Реставрації.* Це означає реставрацію у прямому сенсі: повернення Бурбонів та емігрантів-аристократів, які мріяли, щоб все було так, як до Революції, до Наполеона. Вони хотіли повернення маєтків і привілеїв, титулів і багатства. Розпочалося справжнє «полювання на відьом», гоніння на вільнодумних письменників і журналістів.

На противагу *реакції* почало ширитися і невдоволення. Атмосфера в Парижі була насичена тривожним, передгрозовим напруженням. Здавалося, що ось-ось має відбутися *виверження вулкану.* А вулкан, як відомо, і складався з двох кольорів лави: червоного полум'я і чорного попелу.

Стендаль завжди був у курсі політичних подій, брав участь у боротьбі *проти консерваторів і ультрароялістів на боці лібералів.* Він пише політичні статті і памфлети. Не дивно, що погляди Стендаля, його політичні симпатії й антипатії знайшли відображення і на сторінках його художніх творів.

Основою для роману «Червоне і чорне» став судовий процес над *Антуаном Берте, про який багато писала французька преса.* В образі юного злочинця письменник побачив риси, характерні для нового покоління освічених молодих людей, які вибилися із низів суспільства.

Однак це не було точним копіюванням образу Антуана Берте. Стендалівський Жульєн Сорель – непересічна особистість, яскрава і художньо довершена. Автор віддає своєму героєві частину власної

душі, розуму, своєї рідкісної індивідуальності. Завдяки таланту Стендаля, його герой вийшов за межі свого часу, поповнивши галерею незабутніх образів світової літератури.

У романі багато дрібниць, які підтверджують схожість Стендаля зі своїм героєм. Як і Стендаль, Жульєн Сорель *не любить свого батька за жадібність і непривітний характер.* Свою *пошану до Наполеона* Стендаль передав і героєві роману. Жульєн Сорель потайки тримає у своїх особистих речах портрет Наполеона.

Взагалі Стендаль володів рідкісним умінням створювати особливе коло персонажів, через яких передавав свої погляди на життя. Андре Моруа у «Літературних портретах» порівняв Стендаля з мандрівним актором, у якого завжди напоготові скринька з маріонетками. Головні ролі належали тим персонажам із чарівної скриньки, на які хотів би бути схожий сам автор. До них і належить герой роману «Червоне і чорне».

Тобто, перше протиставлення – це РЕСТАВРАЦІЯ – РЕВОЛЮЦІЯ!!! А два кольори – чорний та червоний, які склали назву роману, уособлюють дві епохи: наполеонівську і епоху Реставрації.

Друга, не менш поширена версія – чорне і червоне, як КОЛЬОРИ РУЛЕТКИ. У романі йдеться мова про гру випадку, про людську долю, поставленої на кон (виграш – піднесення, програш – загибель).

Але Жульєн Сорель – не гравець, він людина вольова, свідомо йде до поставленої мети. Жульєн не довіряє нагоді, він працьовитий і розважливий. Азарт і ризик мало притаманні його натурі. Тому рулетка навряд чи може бути головним символом роману.

Третя версія: протиставлення МРІЯ – РЕАЛЬНІСТЬ, КАР'ЄРА – ПОРАЗКА.

Жульєн мріє про червоне – сутану кардинала. Отже, червоний – це колір вершини кар'єри, символ самоствердження й успіху. Чорний у соціальному розумінні – колір одягу незнатної людини, *символ поразки людини в боротьбі з системою чіткого поділу на класи і закріпленими за ними обов'язками і правами.*

Опозиція *червоне – чорне* розглядається як символ двох кар'єр Сореля – військової і духовної. Схожа тематика висвітлюється в незакінченому гумористичному романі видатного англійського письменника Лоренса Стерна «Життя і думки джентльмена Тристрама Шенді», що був видрукуваний у 1759 році й користувався

значним успіхом в усій Європі, в тому числі й у Франції. Ця цитата відображає думку Стендаля про те, що *«для сучасної людини, що стоїть на роздоріжжі, крім сутани і мундира вибору немає».*

Четверта версія – КОЛІР ОДЯГУ. Червоний колір повинен символізувати колір військового мундира революційних і наполеонівських військ, про який самозабутньо мріяв спізнився народитися син теслі.

Чорний колір – це колір сутани, в яку хоче одягатися герой, щоб домогтися положення в суспільстві і багатства. Чорний символізує найважчі в моральному сенсі для Жульєна часи: навчання в семінарії, де колір одягу був чорний, та службу гувернером і секретарем, з обов'язковим чорним сюртуком для служника.

Однак, за свідченнями істориків, *ні революційна, ні наполеонівська армія ніколи не була одягнена в червоні мундири. І взагалі, червоний колір в той час ще не був символом революції.*

До революції державним або королівським прапором був білий. На самому початку революції до білого кольору королівських лілій були приєднані червоний та синій – кольори комуни міста Парижа. Триколірний прапор стало прапором революції.

Вперше червоний прапор «засвітився» 17 липня 1791 року, коли було розігнано республіканську демонстрацію на Марсовому полі як символ зради справі революції.

Червоний прапор з'явилося на вулицях Парижа 5 червня 1832 року на похоронах Ламарка, наполеонівського генерала, члена Палати депутатів і представника лівої опозиції. Рспубліканці підняли повстання проти липневого уряду, і серед повсталих в руках невідомого вершника промайнуло червоний прапор, що стало відтепер символом революції.

Лінійні ж полки, або полки королівські, носили білий мундир, кольору бурбонский лілій, а волонтери – синій. Революційна французька армія запозичила колір свого мундира у волонтерів, і французькі військові, солдати і офіцери, стали в просторіччі називатися «синіми». Ця назва увійшло в побут. У романі Бальзака «Шуани» (1829), як і в інших творах епохи, революційні війська завжди називаються «синіми».

Стендаль сам довго служив в імператорській армії. Але ні в його спогадах, ні в щоденниках жодного разу не йде мова про хоч один червоний мундир.

Тільки П’єр Дарую, покровитель Стендаля, і брат П’єра Марсіаля Дарую в 1800 р. носили червоні мундири, але це був мундир чиновників, а не військовий в прямому сенсі слова: справжні військові були роздратовані тим, що ці «імітатори» носять такий розкішний мундир.

Офіційна форма військових комісарів, яка назавжди збереглася в пам’яті Стендаля і так йому подобалася, була синього кольору, так само як мундир капітана кавалерії Бюрельвільє, який супроводжував його на шляху до Мілана навесні 1800 р синьому мундирі були і Мармон, якого він бачив при переході через Альпи, і кавалеристи, про які він говорить в щоденнику 1803 року.

Драгуни 6-го полку, в якому Стендаль в 1801–1802 роках був сублейтенантом (корнетом), носили білий плащ і каску з чорним султаном. Ці самі драгуни з їх плащами і султанами захопили в дитинстві Жюльєна Сореля (ч. 1, гл. 5). Сам Стендаль за весь період своєї військової і інтендантської служби в армії ніколи не носив червоного мундира.

Пам’ятаєте попередню цитату із Лоренса Стерна, яка не підтверджується, оскільки Сорель мріє про блакитний мундир, червоний же – колір англійської військової форми, і навряд чи французькому читачеві подібна символіка була зрозуміла.

Але, може бути, червоний колір позначав мундир, а емблему династії? Так, це був колір іспанських Бурбонів. Їх прихильники, так само як і іспанські партизани, що боролися з французькими військами, носили червоні кокарди. Червоні (іспанські) кокарди носили також повсталі негри Сан-Домінго, і Гюго зазначив це, так само як і червоний прапор, в романі «Бюг-Жаргаль» (в обох редакціях: 1819 і 1826 рр.).

Вальтер Скотт, який відвідав Францію незабаром після другої Реставрації, в 1815 р., повідомив слова якогось рояліста, який стверджував, що на боці Бонапарта були всі «червоні чоловіки» і «червоні жінки», однак він мав на увазі повій Пале-Рояль і відповідних їм чоловіків. Це свідчить про те, що червоний колір в свідомості французів під час Реставрації *не був політичною емблемою.*

А кольором Наполеона, якого обожнював Жульєн, був *зелений***,** і його прихильники в Іспанії їздили в зелених каретах, висловлюючи цим свої вірнопідданські почуття. Після Реставрації увійшли в моду зелені туфлі, і їх носили для того, щоб зневажати ногами колір

Імперії. Мати Віктора Ґюго в цей час носила тільки зелені туфлі. У 1814–1818 рр. в Дофіне існувала «Партія зелених», про яку Стендаль мав знати.

Розкривши розбіжність семантики кольору в різні епохи (під час створення роману реакція не чорна, а біла; революція не червона, а триколірна; мундир, про який мріє Жульєн Сорель, що не червоний, а блакитний; вбрання священика, яке його манить, не чорне, а бузкове).

У тексті роману Стендаля немає жодного описаного червоного мундира. Мадам де Реналь хотіла, щоб Жульєн Сорель «хоча б на один день скинув з себе своє сумне чорне вбрання».

Якби Стендаль думав протиставити чорний одяг червоного мундиру, то він зробив би це саме тут, однак мундир почесної гвардії, який з таким захопленням одягає Жульєн в день приїзду короля в Верьер, – блідо-блакитний.

Отже, якби Стендаль хотів протиставити в своєму романі військовий мундир сутані, він назвав би його «Синє і чорне», або «Синє і бузкове» (за кольором одягу єпископа Агдський), або «Синє і червоне» (за кольором кардиналської одягу); якби він мав на увазі Наполеона і Бурбонів, він назвав би його «Зелене і біле»; якби він думав про прапорах революції і імперії, з одного боку, і Реставрації – з іншого, він назвав би його «Триколірне і біле». *Але у всіх випадках форма чоловічого роду, в такому вживанні абсолютно незвичайна, залишилася б непоясненної.*

П’ята версія. Колір крові, колір єства, колір непокори і бунту. Можливо, справа в тому, що подвійне життя Жульєна, вимушеного брехати і лицемірити, щоб досягти становища в суспільстві, *зробила його самого немов би складається з двох половин.* Адже зміст роману не тільки в протистоянні людини з низів буржуазному суспільству, а й у трагічному єдиноборстві Жульєна з самим собою, у протиріччі між піднесеної натурою героя і низькими способами просування наверх.

«Червоне» – це не тільки нездійснені мрії про військові подвиги, про славу, про революцію, а й горда, полум'яна душа Сореля, вогонь його енергії, благородна кров бідняка, пролита на пласі.

А «чорне» – не тільки морок Реставрації, єзуїти, але і лицемірство, яке юнак хотів зробити своєю другою натурою, хоча воно було чуже йому, спотворювало його природу, скалічив життя.

Шоста версія. Не будемо забувати і про те, що *червоний колір – колір любові, пристрасті.*

Жюльєн любив пані де Реналь і Матильду де Ла-Моль, міг бути щасливий у коханні з кожною з них, але різниця в суспільному становищі зробила це щастя неможливим.

Чорний колір – колір трауру, смерті, яка забрала не тільки Сореля, але і пані де Реналь (вона не перенесла його страти).

Стендаль створив не лише філософське розуміння світу, який його оточував, а й показав найпотаємніші куточки людської душі. У серці Жульєна Сореля вирують різнобарвні пристрасті, але через роздвоєність особистості кольори його внутрішнього «я» то стають чорними від зневіри, байдужості і ненависті, то спалахують незборимим червоним полум'ям пристрасті, кохання, самопожертви. Адже за крок від страти Жульєн Сорель нарешті зрозумів, що ніколи і нікого так сильно не кохав, як пані де Реналь. *Вище від пристрасті, як стверджує Стендаль, є істинне почуття.*

Сьома версія: кольори також відіграють велику роль у створенні *емоційного тла роману.* Червоний створює в душі героя настрій піднесеності і водночас тривоги, що постійно супроводжують головного героя.

Восьма версія: ці кольори вказують і на одвічне поєднання позитиву та негативу в душі кожної людини. Для Жульєна вони ще й позначають характер його життя: внутрішнього, таємного, позначеного захопленням Наполеонівською добою (червоний). У ньому Жульєн відвертий, чистий, щирий. Друга половина його душі – чорна. Вона сповнена лицемірства, пристосуванства і корисливості.

Дев'ята версія. Сформульована внаслідок аналізу записів самого Стендаля. Іронізуючи в щоденнику над власним прагненням розбагатіти, Стендаль 5 травня 1805 р склав жартівливу програму: *«Раз на місяць ставити 6 ліврів і 4 монети по 30 су на червоне і чорне (« à la rouge et noir») на номер 113 і тоді я придбаю право будувати іспанські замки».*

Зауважимо, що словосполучення «червоне і чорне» входило в мову як звичне явище, що викликає однозначну асоціацію з рулеткою. Те, що сам Стендаль з юності користувався рулеткою, відповідає

дійсності. Однак співвідносити назва роману тільки з кольорами поля рулетки також було б помилково: назва принципово полісемантична.

Важливо лише те, що ідея гри з долею, асоціативно пов'язана з рулеткою. Саме гра з долею і є важливою для розуміння глибинного сенсу роману, вона може служити фоном для всіх інших тлумачень.

Важливоо, що в щоденнику Стендаль перед словосполученням «червоне і чорне» поставив артикль жіночого роду, а в назві роману двічі повторив артикль чоловічого роду, і прикметники написав з великої літери: *Le Rouge et le Noir.* Стендаль, бажаючи зберегти асоціативний зв'язок, в той же час прагнув уберегти назву від спроб прямого ототожнення з конкретною азартною грою, щоб філософський і символічний сенси відтіснили на задній план емпіричний; граматична категорія роду і великі літери виконують функцію відмежування від найближчої позатекстової реальності.

Назва стендалевского роману викликала безліч суперечок і непорозумінь, тому що була глибоко новаторським. Багатовікова традиція називати роман за іменем головного героя зберігається і в першій третині XIX ст. («Корінна», «Дельфіна», «Жан Сбогар», «Бюг Жаргаль», «Ган ісландець» і ін.).

У другому і третьому десятилітті романтики вводять в моду і *незвичайні, загадкові назви* (Гофман «Еліксир Диявола»; Жанен «Мертвий осел та страчена жінка»). Проте, на відміну від стендалевскої назви, вони завжди пояснювалися текстом, де в тому чи іншому вигляді пропонувалася їх розгадка. Тому перші відгуки на «Червоне і чорне» висловлювали здивування з приводу незбагненної таємниці назви.

Стендалівський Жульєн – буржуазна людина XIX століття, що вступає в гру з долею. Однак його визначальні риси – це розсудливість, прагматизм, розрахунок, так званий гравець наполеонівського типу.

Сорель постає перед читачем в двох іпостасях: актора, що володіє масками на сцені життя, і гравця, що кидає виклик долі. Маска для нього – тактичний прийом, спосіб боротьби. Він з легкістю змінює обличчя: богобоязливого юнака в суспільстві духівників на маску святенницького смирення в компанії де Феврак; або молодого світського вельможі в «синьому костюмі» у маркіза де Ла Моль. Він володіє цим мистецтвом зміни масок блискуче «подібно до свого вчителя Тартюфу, роль якого він знав напам'ять».

Крім цих масок, для нього штучних, у нього була ще й маска, близька йому органічно, – маска недовірливого і холодного гравця, що приховує від образ гордого плебея, маска, яка приросла настільки, що йому ніяк не вдається в кінці роману відділити її від імені Жульєн.

Десята версія. Існують спогади Ромена Коломба, виконувача обов'язків священника Стендаля. Йому належить перша видрукувана біографія Стендаля. У замітці про свого покійного друга (Стендаля) він писав: *«Десь більше року назад я бачив на письмовому столі Бейля рукопис, на обкладинці якої великими літерами стояло: «Жульєн»; ми ніколи про це не розмовляли.*

Якось вранці, в травні 1830 року, він раптом перервав розмову, яку ми вели, і сказав мені: «А що якщо назвати його «Червоне і чорне»». Не розуміючи, що він має на увазі цією фразою, яка не має ніякого відношення до предмету нашої розмови, я запитав його, що це означає. Але він, продовжуючи свою думку, відповів: «Так, його потрібно назвати «Червоне і чорне». І, взявши рукопис, він замінив цими словами назву «Жульєн»».

Ромен Коломб так і не зрозумів сенсу цієї заміни і утримався від будь-яких припущень з приводу запитання: «Що значить ця назва?». Його відповідь занадто проста: *«Кожен намагався знайти сенс, але далі припущень справа не пішла. Я схильний думати, що дивне найменування було просто поступкою тодішньою модою і придумано, щоб забезпечити роману успіх».*

І дійсно, дивні назви дійсно були в моді між 1825 і 1835 роками. Дехто стверджував, що ця традиція прийшла від Вальтера Скотта. А Стендаль також висловлював думку, втім досить банальну, що однією з умов комерційного успіху книги є «приваблива назва».

Існує ще одне тлумачення – **одиннадцяте**, не пов'язане ні з мундиром, ні з політичними партіями. У статті, спеціально присвяченій назвою цього роману, Анрі Жакубе розглядає обидва ці кольори як характеристику двох можливих життєвих шляхів, що відкриваються перед Жюльєном. Жити для нього – означає посеред небезпек і катастроф, в боротьбі несподіваних і суперечливих почуттів шукати щастя, яке може надати життя цінність і сенс. Чорне – колір відштовхуючий і зловісний, все те, що може увергнути людини в буденність, в вульгарне раболіпство і дрібне марнославство, семінарія. Червоне – це полум'я пристрастей, лють дії, пролита кров, своя і чужа, і т. д.

Дванадцята версія. Певну інформацію можна винести із наступного роману «Червоне і біле» або «Люсьєн Левен». Роман мав як мінімум 7 назв: «Мальтійський апельсин», «Телеграф», «Премолвські ліси», потім «Зелений мисливець» (або «Зелений єгер»), «Амарантове і чорне», – очевидно, по обрамленням військового мундира Люсьєна Левена (в романі мундир зеленого кольору, а облямівкою амарантового), далі – «Синє і біле », часто зустрічається в рукописах, і «Червоне і біле». Й пояснення: «Червоне – республіканець Люсьєн, Біле – молода роялістка де Шастеля». Цитуючи ці слова, Анрі Дебре, видавець роману, робить висновок: «Таким чином, ми знаходимо безперечний ключ до назви «Червоного і чорного».

Тринадцята версія. Можливо, розгадка криється в самому тексті роману? На самому початку, вирушаючи в будинок пана де Реналя, щоб стати гувернером, Сорель усвідомлює, що це *поворотний момент його життя*. Жульєн заходить в храм.

Тут він знаходить клаптик газети з повідомленням про страту Луї Жанреля і несвідомо лякається подібності прізвищ (Жанрель – Сорель). Виходячи з храму, Жульєн озирнувся: *«Йому здалося, що на землі близько кропильниці кров – це була розбризкана свята вода, яку відсвіт червоних завіс робив схожою на кров».* Червоний колір як би застерігає Сореля, зумовлює його долю: саме в цьому храмі через чотири роки він вистрілить у пані де Реналь, за що виявиться на гільйотині.

Чорний колір – траур.

Отже, назва роману таїть в собі безліч значень, і кожен читач вільний самостійно розгадувати цю загадку, замислюючись над історією життя і смерті Жульєна Сореля.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Поетичне новаторство «озерної» школи.
2. Англійська романтична лірика і творчість С. Колриджа: «Поема про старого мореплавця».
3. Тема митця у французькій літературі доби романтизму.
4. Тема митця і мистецтва в романі Ж. Санд «Консуело».
5. Людина і світ у романтичній лірициФранції (А. де Ламартін, А. де Мюссе, А. де Віньї).

6. Образ романтичного героя-митця в романі Е. Т. А. Гофмана «Життєва філософія кота Мурра».

7. Діалектика Добра і Зла в романі Г. Мелвілла «Мобі Дік, або Білий Кит».

8. Поетизація материнської любові в баладі А. Міцкевича «Рибка».

9. Тема любові до батьківщини у національно-героїчній поемі А. Міцкевича «Гражина».

10. Снтименталізм у романі У. Фосколо «Останні листи Джакопо Ортіса».

11. Новаторство віршової системи у поетичній збірці В. Вітмена «Листя трави».

12. Провідні теми та мотиви збірки В. Вітмена «Листя трави».

13. Тема рабства у романі Г.-Б. Стоу «Хатина дядька Тома».

14. Втілення соціально-утопічних поглядів Жорж Санд в її творах.

15. Історичний роман Дж. Ф. Купера «Шпигун».

16. Образ Жана Вальжана (роман В. Ґюго «Знедолені»).

17. Філософія і символізм у романі В. Ґюго «Знедолені».

18. Романтична естетика у романі В. Ґюго «93 рік».

19. Революційна мораль як тематичне джерело твору Віктора Ґюго «93-й рік».

20. Детективні новели Е. А. По.

ПОЕЗІЯ

Перелік: Адам Міцкевич «Аюдаг»

Адам Міцкевич «Акерманські степи»

Генрих Гейне. Поезія 1

Генрих Гейне. Поезія 2

Генрих Гейне. Поезія 3

Джордж Гордон Байрон. Станси до Августи

Джордж Гордон Байрон. У день мого тридцятишестиліття

Джордж Гордон Байрон. Ростання

Джордж Гордон Байрон. Паломництво Чайльд Гарольда (уривок з поеми)

Віктор Ґюго. Чоловік і жінка

Віктор Ґюго. Поезія 1

Едгар Аллан По. Ельдорадо

Едгар Аллан По. Сонет до Науки

Едгар Аллан По. Сон у сні

Адам Міцкевич «Аюдаг» (переклад Максима Рильського)
Люблю дивитись я із Аюдагу скелі,
Як спінені вали біжать йому до ніг
Рядами чорними – чи, ніби срібний сніг,
На сонці виграють, мов райдуги веселі.

Штурмують мілину вони у буйнім хмелі,
Немов морських потвор іде страшний набіг;
Здобудуть – і назад одходить військо їх,
Корали й перли нам лишивши на тарелі.

Твоя подоба це, поете молодий!
Так грізних пристрастей бушує буревій;
Та ліру ти підняв – і в серці супокій.

Навала відійшла по довгій обороні,
Безсмертні лиш пісні зронивши в час погоні.
За них віки тобі вінком прикрасять скроні.

Адам Міцкевич «Акерманські степи» (переклад Максима Рильського)
Пливу на обшири сухого океану.
Як човен, мій візок в зеленій гущині
Минає острови у хвилях запашні,
Що ними бур’яни підносяться багряно.

Вже морок падає. Ні шляху, ні кургана...
Шукаю провідних зірок у вишині.
Он хмарка блиснула, он золоті вогні:
То світиться Дністро, то лампа Акермана.

Спинімось! Тихо як!.. Десь линуть журавлі,
Що й сокіл би не взрів, – лиш чути, де курличе.
Чутно й метелика, що тріпається в млі,

І вужа, що повзе зіллями таємниче...

Я так напружив слух, що вчув би в цій землі
І голос із Литви. Вперед! Ніхто не кличе.

Генрих Гейне. Поезія 1 (переклад Леоніда Первомайського)
Не знаю, що стало зо мною,
Сумує серце моє,
Мені ні сну, ні спокою
Казка стара не дає.

Повітря свіже – смеркає,
Привільний Рейн затих;
Вечірній промінь грає
Ген на шпилях гірських.
Незнана красуня на кручі
Сидить у самоті,
Упали на шати блискучі
Коси її золоті.

Із золота гребінь має,
І косу розчісує ним,
І дикої пісні співає,
Не співаної ніким.

В човні рибалку в цю пору
Проймає нестерпний біль,
Він дивиться тільки вгору –
Не бачить ні скель, ні хвиль.

Зникають в потоці бурхливім
І човен, і хлопець з очей,
І все це своїм співом
Зробила Лорелей.

Генрих Гейне. Поезія 2 (переклад Леоніда Первомайського)
Чому троянди немов неживі,
Кохана, скажи мені?
Чому, скажи, в зеленій траві
Фіалки такі мовчазні?

Чому так гірко дзвенить і співа
Жайворонком блакить?
Чому в своєму диханні трава
Тління і смерть таїть?

Чому холодне сонце поля
В задумі похмурій мина?
Чому така пустельна земля
І сіра, мов труна?

Чому мене, мов безумця, в пітьму
Моя печаль жене?
Скажи, кохана моя, чому
Покинула ти мене?

Генрих Гейне. Поезія 3 (переклад Леоніда Первомайського)
Самотній кедр на стромині
В північній стоїть стороні,
І кригою, й снігом укритий,
Дрімає і мріє вві сні.

І бачить він сон про пальму,
Що десь у південній землі
Сумує в німій самотині
На спаленій сонцем скалі.

Джордж Гордон Байрон. Станси до Августи (переклад Дмитра Паламарчука)
Коли доля мене ошукала
І зоря мого щастя зайшла,
Ти на вади мої не зважала
І суддею мені не була.
Ти знегоди моєї кайдани
Поділяла зі мною. Й любов,
Ті чуття, і не збутні, й жадані,
У єдиній тобі я знайшов.

І коли посилає природа
На прощання усмішку свою,

Знаю – щира її нагорода,
Бо в усмішці тебе впізнаю.
А зітнуться в шаленім двобої
Океанні вали й ураган,
То лиш тим і страшний, що з тобою
Розлучає мене океан.

Нехай вадиться скеля надії,
Хай уламки ідуть аж до дна, –
Мого духу біда не здоліє,
Своїм бранцем не зробить вона.
Бо не дамсь на зневагу і в горі, –
Я загибель волію скоріш.
Не схилити мене до покори,
Поки ти поруч мене стоїш.

Хоч ти роду людського, а мила,
Хоч ти й жінка, а вірна мені,
Хоч ти й люблена – тим не зловжила,
Хоч неславлена – чиста й в брехні.
Хоч ганьбили мене – не зреклась ти,
Хоч в розлуці – ми завжди разом.

Джордж Гордон Байрон. У день мого тридцятишестиліття (переклад Дмитра Паламарчука)

Вгамуйся серце. Вибив час.
Нікого нам не зворушить.
Нехай любов обходить нас,
Та нам – любить.

Пожовкли днів моїх листки,
Засох любові цвіт і плід.
Повзуть скорбота й хробаки
За мною вслід.

Немов вулкан той із жерла,
Жирущий пломінь в груди б’є, –
Та не світильник, то пала
Життя моє.

Минули дні тривог, надій,
Любові, ревнощів, жаги.
З кохання весь набуток мій –
То ланцюги.

Та геть ганебні ці думки!
Душе моя, гори лиш там,
Де Слава лаврові вінки
Сплітає нам.

О поле битви, зброї дзвін,
Що славить Грецію мою!
Вільніший я, ніж Спарти син,
Що ліг в бою!

Повстань! Еллади лине зов.
Зміцни свій дух! Не забувай,
Чия у тебе в жилах кров.
На бій рушай!

Притлум чуттів невчасних жар
І ниці пристрасті круши!
Хай вроди згубної пожар
Не йме душі!
Як шкода молодих років,
На жертву волі їх оддай!
До битви стати час наспів.
В борні сконай!

За волю в гордім цім краю
Борися всупір долі злій.
Знайди в бою і смерть свою,
І супокій!

Джордж Гордон Байрон. Ростання (переклад Дмитра Павличка)
Те скорбне розстання
На довгі літа,
Останні зітхання

І холодність та,
Безслізна розлука,
Цілунки сумні
Сьогоднішню муку
Віщали мені.
Ті роси до світу, –
Ті сльози між віт, –
Були мов приміта
Сьогоднішніх бід.
Ти слово зламала,
Про тебе в юрбі
Начувсь я не мало,
Улігши ганьбі.
Стоуста неслава
Про тебе гримить.
Як я нелукаво
Таку міг любить?
Тебе зневажає
Юрби поговір:
Не знає, що знаю
Тебе я надмір.
Стрічались ми тайно –
Й печаль я таю.
Забула, звичайно,
Любов ти мою.
Якби в цім безслав'ї
Й зустрілися ми,
Тебе б привітав я
Мовчанням, слізьми.

Джордж Гордон Байрон. Паломництво Чайльд Гарольда (переклад Дмитра Павличка)

(Уривок з поеми)

Прощай, прощай! Вже берег зник,
Лиш мріє далина.
І свист вітрів, і меви крик
Над відхланню луна.
Сідає сонце. Ми в той край
Мчимо серед стихій.

До завтра, сонця лик! Прощай!
Добраніч, краю мій!

По ночі знову ти зійдеш,
Народжуючи день.
Побачу небо, даль без меж,
Не Англію лишень.
І стане пусткою мій дім,
Жилий схолоне дух.
І лиш на пустирі глухім
Завиє пес – мій друг.

– О юний паже, що тобі?
Не бійся, не тремти.
Це шквал тебе ляка в плавбі
Чи змерз під штормом ти?
Не треба сліз. Наш корабель
Міцний і знає шлях, –
Він мчить між рифів і між скель,
Мов сокіл в небесах.

– Хай шторм реве, гуркоче грім,
Безодня хай кипить, –
Та ж, пане Чайльд, біда не в тім,
Не тим душа болить:
Я неньку, батька серед слуг
Покинув при дворі;
Тепер зі всіх – лиш ви мій друг
Та ще один – вгорі.

Благословив мене татусь,
Сумуючи лиш мить,
Матуся ж, доки не вернусь,
Все буде сльози лить.
– Мій любий хлопче, геть печаль,
А сльози – й поготів!
Я й сам би плакав, та, на жаль,
Вже серцем скам’янів.
Мій латнику, іди сюди,

Чого тремтиш отак?
Чи ти від моря ждеш біди,
Чи на вітрах закляк?
– Негода, пане, не ляка,
Стрічав я і біду,
Та вдома кинув я синка,
Дружину молоду.

Де замок ваш, озера й лан,
Вони живуть сумні,
Й на мене ждуть, кленуть талан
І плачуть день при дні.
– То правда, хлопче, та дарма, –
Печаль свою забудь!
Ось я один, то й жартома
Пускаюся у путь.

Жіночі сльози – лиш мана,
Облуди джерело:
Нагляне іншого вона, –
І сліз – як не було.
Не жаль минулого мені,
І море не страшить.
Нема у рідній стороні
За ким мені тужить.

Один! Один! Кругом вода,
Вода без краю й меж...
Ніхто мене там не згада,
І я – нікого теж.
Лиш пес завиє. А мине
В розлуці кілька літ, –
Він, вірний іншому, мене
Порве біля воріт.

Вперед, корабле мій, лети,
Морську глибінь долай!
Примчи у будь-які світи,
Але не в рідний край.

Вітання шлю морським валам,
А вдасться доплисти, –
Чужим вітання берегам!
О краю мій, прости!

Віктор Ґюго. Чоловік і жінка
Чоловік у світі – найвище створіння…
Жінка – піднесений ідеал…
Він – мозок, світла творіння.
Вона – серце, любов і божий дар.
Світло творить,
Любов воскрешає…
Він сильний розумом, вона – сльозами.
Розум переконує,
Сльоза вражає…
Чоловік – герой, на подвиги здатний,
Жінка – мучениця, готова страждати.
Чоловік – код,
Жінка – писання святе.
Код виправляє,
писання веде.
Він мислить, бо в голові думки має,
Вона мріє, бо над головою ореол вітає.
Чоловік – орел, що високо літає,
Жінка – соловей, що чарівно співає.
Літати, щоб у просторі панувати,
Співати, щоб душу завоювати.
Нарешті!
Він – там,
де земля закінчується,
Вона – там,
де небо починається…

Віктор Ґюго. Поезія 1 (переклад Анастасії Гречкосій)
Вже інструменти таємного сповнені звуку,
Я люблю в лісі ріжок сумовитий послухать,
Я люблю ліру і нічку, орган і мільйони громів,
Бронзу тремтіння, огромную кузню шумів,
Пекло гармонії з чорними в ній коминами

І контрабас я люблю зі смутними тонами,
Що під тремтливим смичком, що тягне у страхополон,
Змішує в звуці своїм діброву і ліс, аквілон,
Мушчине крильце, водночас і флейту, і дудку –
В душу мені налива світлотінь, повну смутку.

Едгар Аллан По. Ельдорадо (переклад Валерія Кикотя)
В панцирі добрім
Лицар хоробрий
У спеку чи в хмарну браваду
Довго блукав,
Пісню співав
В пошуках Ельдорадо.
Під шалом вітрів
Юнак постарів,
А серце не знає розради,
Бо скільки не йшов –
Землі не знайшов,
Що схожа на Ельдорадо.
Як зовсім змарнів,
Він привида стрів
Й спитався у нього поради:
«Мені дай збагнуть,
Лежить де та путь,
Що в землю веде Ельдорадо?»
«За місячні гори,
За простір нічний,
В долину тінистого саду,
Скачи до мети,
Як хочеш знайти,
Як хочеш знайти Ельдорадо».

Едгар Аллан По. Сонет до Науки (переклад Анатолія Онишка)
Науко! Справжня дочко давнини!
Все змінює твоя нещадна сила,
Співця катує, рве натхнення й сни,
Мов гриф, кому нудна реальність - крила.
Чи може полюбить тебе поет,

Як ти його клейноди погасила,
Йому, хто відає безстрашний лет,
Ширяти в небесах заборонила?
Хіба не ти прогнала з джерела
Наяд та інші радісні зірниці,
Дріадам в лісі жити не дала,
Зіпхнула Артеміду з колісниці,
Від мене мрію вирвала мою
В зеленім тамариндовім гаю?

Едгар Аллан По. Сон у сні (переклад Анатолія Онишка)
Чоло цілуючи в журбі,
Дозволь, відкриюся тобі, –
Ти слушно, далебі,
Казала, що вві сні
Даремно я марную дні.
Та вже коли позбувсь надій,
Нехай це вдень, чи в тьмі нічній,
Нехай це яв, чи марні сни,
Хіба повернуться вони?
Все, що примариться мені,
І все, що бачу, – сон у сні!
Стою, а пінний вал
До берега несе свій шал,
Рука стискає в забутті
Піщинки золоті.
Як мало! Вислиза
Пісок у воду, і терза
Мене сльоза, сльоза!
О Боже, як в руках
Утримати цей прах?
О Боже, хоч одну
Піщинку не віддати дну!
Чи ж все, що мариться мені,
Що бачу, – сон у сні?..

ОПОРНІ СХЕМИ ДЛЯ АНАЛІЗУ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ

Використано матеріали із сайту: https://www.google.com/search?q=%D1%81%D1%85%D0%B5%D0%BC%D0%B8+%D1%80%D0%BE%D0%B7D1%83&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b-ab (дата звернення 28.05.2024).

СХЕМА №1. АНАЛІЗУ ЛІРИЧНОГО ТВОРУ

1. Автор, його місце в літературі.
2. Тематичне спрямування всієї творчості.
3. Які життєві обставини дали імпульс для написання твору (якщо відомо).
4. Назва твору (алегорична, метафорична, символічна, сюжетна, образна (чи ні), інтригуюча (чи ні).
5. Тема поезії та провідні мотиви.
6. Ідея.
7. Жанр.
8. Композиція (якщо є).
9. Ліричний герой.
10. Образи, символи (якщо є) твору.
11. Сюжетні лінії (якщо є).
12. Настрій (мінор, мажор).
13. Художні засоби.
14. Віршований розмір, рима.
15. Місце твору в доробку поета.
16. Його актуальність на сьогодні.
17. Ваші роздуми та почуття, навіяні поезією.

СХЕМА АНАЛІЗУ ЕПІЧНОГО І ДРАМАТИЧНОГО ТВОРУ

1. Короткі відомості про автора (ті, що допомагають краще зрозуміти специфіку даного твору).
2. Історія написання і видання твору.
3. Жанр.
4. Життєва основа (ті реальні факти, які стали поштовхом і матеріалом твору).
5. Тема, ідея, проблематика.
6. Композиція твору, конфлікт, особливості сюжету, їхня роль у розкритті проблем.
7. Роль поза сюжетних елементів (авторських відступів, описів, епіграфів, присвят, назви твору тощо).

8. Система образів, їхня роль у розкритті проблем твору. Художні деталі.

9. Мовностильова своєрідність твору (на рівні лексики, тропів, синтаксичних фігур, фоніки, ритміки).

10. Підсумок (художня цінність твору, його місце у доробку автора та в літературі, сприймання твору в добу письменника та його сучасне прочитання).

СХЕМА № 2 АНАЛІЗУ ЛІРИЧНОГО ТВОРУ

(за О. Астаф'євим та О. Ковальчуком)

1. У межах якої художньої схеми народився цей твір?

2. Спектр мотивів (які домінують серед них)?

3. Особливості конфліктної ситуації. Пафос твору. Жанр та родова домінанта твору.

4. Ліричний «Сюжет» і своєрідність його розгортання:

• Сюжет епічного плану;

• Сюжет як плин почуттів автора;

• Сюжет як символіко-міфологічна модель;

• «нереалізований» сюжет (одномоментний вибух почуттів).

5. Композиція твору як подія на окремі змістові блоки і елементи композиції (діалоги, фрагменти пейзажу, портрети). Композиційна функція тропів і синтаксичних фігур.

6. Автор – автор – оповідач, ліричний герой твору, герой та персонажі й інші форми вираження авторської свідомості.

7. Особливості мовно-образної організації твору та її зв'язок з окремими композиційними частинами.

8. Ритм і метр (а також: строфіка, фоніка, способи римування).

9. Місце поезії у творчості письменника, у межах течії, школи, групи, в національній літературі загалом.

СХЕМА № 3 АНАЛІЗУ ЛІРИЧНОГО ТВОРУ

(за О. Кучерявою)

1. Вид поезії.

2. Тема твору.

3. Філософічність, психологізм поезії.

4. Сюжетна основа твору (якщо вірш сюжетний).

5. Ліричний герой. Хто він такий?

6. Який образ є внутрішнім стрижнем твору?

7. Чи є в даній події символи? Їх значення зміст.

8. Які мовні засоби сприяють емоційному наснаженню твору (епітети, метафори, антитеза, порівняння, здрібнілі форми, окличні та запитальні речення, діалог, три крапка тощо)?

9. Віршований розмір, особливості рими.

10. Своєрідність художньої форми, художня деталь.

11. Яке почуття домінує у вірші (сповідь, зізнання)?

12. Як досягає автор динаміки образу?

13. Авторська оцінка зображуваного.

14. Цілісність твору.

15. Духовно-естетична цілісність твору.

СХЕМА № 4 АНАЛІЗУ ЛІРИЧНОГО ТВОРУ

(за О. Кучерявою)

1. Тема твору.

2. Провідний ліричний мотив.

3. Жанр твору.

4. Аналіз сюжетно-композиційної структури тексту (з характеристикою системи образно-художніх засобів, характерної для кожної частини твору).

СХЕМА № 5 АНАЛІЗУ ЛІРИЧНОГО ТВОРУ

1. Короткі відомості про автора (ті, що допомагають краще зрозуміти специфіку даного твору).

2. Історія написання твору.

3. Жанр твору (інтимна, пейзажна, громадянська, релігійна, філософська лірика тощо).

4. Провідний мотив твору.

5. Композиція твору.

6. Ключові образи твору.

7. Які мовні засоби сприяють емоційному наснаженню твору (лексика, тропи, фігури, фоніка тощо).

8. Віршування (види рим, спосіб римування, віршовий розмір, вид строфи), його роль у розкритті провідного мотиву твору.

9. Підсумок.

СХЕМА № 6 АНАЛІЗУ ВІРШОВАНОГО ТВОРУ

(Козлов А. В., Козлов В. В.)

А) ВІРШ, ПІСНЯ, СОНЕТ:

1. Назва.

2. Епіграф.
3. Розмір і система віршування.
4. Засоби творення – мовні, мовно-поетичні.
5. Рід літератури.
6. Найвиразніші засоби образності, образи й характери людей чи суспільних (природних явищ) тощо.
7. Тема, проблема, ідея твору.
8. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

Б) ОДА, БАЛАДА:
1. Назва.
2. Засоби та прийоми творення (загальна характеристика).
3. Форма (будова) композиція твору.
4. Образи і характери людей та яви.
5. Система образів і сюжет.
6. Тема і тематика.
7. Проблема і проблематика.
8. Ідея та ідейний зміст.
9. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

В) ПОЕМА :
1. Назва.
2. Мовно-нормативні та мовно-поетичні засоби.
3. Загальна темпоритмічна характеристика.
4. Форма і композиція твору.
5. Повноцінні і всебічні характеристики героя чи антигероя.
6. Загальна характеристика другорядних діючих осіб (персонажів).
7. Система образів і сюжет.
8. Конфлікт твору і його основні елементи.
9. Тема і тематика.
10. Проблема та ідея твору.
11. Проблематика та ідейне багатство.
12. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

АНАЛІЗ ТВОРІВ ВЕЛИКИХ ТА СЕРЕДНІХ ЕПІЧНИХ ФОРМ (РОМАН, ПОВІСТЬ, ПОЕМА)

(див. Крайнікова Т. «Аналіз художніх творів»):

1. Історія написання.

2. Життєва основа і тема твору.

3. Жанрові особливості тексту.

4. Образна система. Групування персонажів. Образи як виразники та носії ідеї.

5. Сюжет твору, взаємозв'язки сюжетних ліній. Позасюжетні елементи (ліричні відступи, вставні новели тощо), їх функціонування в структурі художнього тексту.

6. Роль пейзажу та інтер'єру в композиції твору.

7. Пафос твору.

8. Мова твору.

АНАЛІЗ ТВОРІВ МАЛОЇ ПРОЗИ (ОПОВІДАННЯ, ЕТЮД, НОВЕЛА, НАРИС):

1. Жанр твору.

2. Тема.

3. Авторський контекст та образна система.

4. Ідейна спрямованість твору.

5. Особливості сюжету та композиції.

6. Мовно-стилістична майстерність автора.

АНАЛІЗ П'ЄСИ:

1. Жанр твору

2. Ідейно-тематична основа п'єси

3. Сюжет п'єси. Сутність конфлікту. Роль авторських ремарок.

4. Образи-персонажі. Прийоми творення характерів п'єси.

5. Мова персонажів

АНАЛІЗ ПОЕЗІЇ:

1. Тематична приналежність поезії (громадянська, філософська, інтимна, пейзажна).

2. Жанр ліричного твору (елегія, ідилія, ода, медитація тощо).

3. Мотиви та лейтмотив поезії. Її ідейний зв'язок з іншими творами у збірці, періоди творчості, спадина митця.

4. Будова поезії, строфіка, розмір, римування.

5. Особливості поетичної мови: фоніка – тропіка – синтаксис.

СХЕМА АНАЛІЗУ ПРОЗОВОГО ТВОРУ

при аналізі прозових творів акценти зміщуються на образи, систему образів, конфлікт, тематику, повноцінність і багатогранність

образів тощо, а тому рекомендуємо приблизно такі схеми (параметри) аналізу:

НОВЕЛА, ОПОВІДАННЯ:

1. Назва.
2. Скільки і які епізоди, події зображені?
3. Якими основними засобами і прийомами творяться образи чи характери людей?
4. Характери чи образи основних персонажів (героя й антигероя повніше).
5. Тема твору.
6. Проблема та ідея твору.
7. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

ПОВІСТЬ:

1. Назва.
2. Загальна характеристика засобів та прийомів творення.
3. Форма і композиція твору.
4. Всебічний і повний аналіз особи героя чи антигероя (або й обох у порівнянні).
5. Загальна характеристика інших діючих осіб (персонажів) – система образів.
6. Характер конфлікту.
7. Тема і тематика.
8. Проблема і проблематика.
9. Ідея та ідейний зміст.
10. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

РОМАН, РОМАН-ТРИЛОГІЯ, РОМАН-ЕПОПЕЯ:

1. Назва (повний аналіз.)
2. Загальна характеристика засобів.
3. Загальна характеристика прийомів з виокремленням найважливішого чи найважливіших прийомів.
4. Форма твору і головні сюжетні лінії.
5. Композиція і сюжет.
6. Найповніший аналіз героя та антигероя і, при наявності обох, зіставлення їх.
7. Окремі характеристики другорядних персонажів і тих груп, що стоять за героєм та антигероєм.

8. При наявності, характеристики сил, що не мають чітко визначеної схильності ні до позитивного, ні до негативного начал.

9. Система образів і конфлікт.

10. Тема і тематика.

11. Проблема і проблематика.

12. Ідея та ідейне багатство.

13. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

СХЕМА АНАЛІЗУ ДРАМАТИЧНОГО ТВОРУ

Незалежно від того, як написана п'єса – віршом чи прозою, акценти тут набагато відмінні від аналізу творів поезії і прози:

а) оскільки в п'єсі говорять тільки діючі особи, особлива увага приділяється саме мові діючих осіб;

б) виходячи з того, що драматургія – це передовсім дія і протидія людей, слід особливу увагу приділяти конфлікту;

в) оскільки в драматургії жанри визначають передусім за тим, який характер має конфлікт (трагічний, драматичний чи комічний), необхідно особливо глибоко й обґрунтовано визначити жанр твору.

Жанр твору в драматургії визначається ще в плані форми й змісту окремо. З цих та й інших причин пропонуємо наступні схеми аналізу п'єс:

а) ОДНОАКТНІ ПЄСИ, ДРАМАТИЧНІ ЕТЮДИ, ДРАМАТИЧНІ КАРТИНИ, СЦЕНИ тощо:

1. Назва.

2. Авторське визначення жанру твору, місця і часу дії.

3. Індивідуальні особливості мови головних та другорядних діючих осіб.

4. Загальна характеристика засобів та форм дії і взаємодії (хоча б провідних) дійових осіб.

5. Форма твору і сюжет.

6. Система образів і суть протистояння (суперечності) між героєм і антигероєм, позитивними і негативними силами.

7. Конфлікт і процес його розвитку: зав'язка розвиток (загострення) подій (зіткнень), кульмінація, розв'язка.

8. Ідейно-естетична сутність та потенціал конфлікту.

9. Естетична ідея твору.

10. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

б) БАГАТОАКТНА П’ЄСА:

1. Назва.
2. Авторське визначення жанру твору.
3. Авторські представлення діючих осіб.
4. Авторські пояснення, вказівки на час і місце та суспільні координати дії, ремарки тощо.
5. Форма і композиція твору.
6. Детальні мовні характеристики діючих осіб.
7. Характери (образи) діючих осіб – передовсім героя та антигероя.
8. Причини і сутність протистояння героя та антигероя чи інших протидіючих сил.
9. Тип і характер конфлікту (трагічний, драматичний чи комічний).
10. Етапи розв’язку конфлікта: зав’язка, розвиток подій, кульмінація, розв’язка.
11. Естетична сутність конфлікту.
12. Тема і тематика.
13. Проблема та ідея твору.
14. Проблематика та ідейний зміст.
15. Жанр твору і авторське визначення жанру.
16. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

СХЕМА АНАЛІЗУ ЕПІЧНОГО ТВОРУ:

(Косенко Н.)

1. Автор, його місце в літературі.
2. Автобіографічні та біографічні відомості, пов’язані з життєвою основою твору.
3. Соціально-суспільні умови, в яких був написаний твір.
4. Назва твору (алегорична, метафорична, символічна, сюжетна, влучна (чи ні), образна (чи ні) та ін.).
5. Жанрові особливості.
6. Тема.
7. Ідея.
8. Художній конфлікт (соціальний, побутовий, психологічний).
9. Композиція (експозиція, зав’язка конфлікту, розвиток дії, кульмінація, розв’язка конфлікту).
10. Правда та художній вимисел.
11. Проблематика твору.

12. Аналіз художніх образів.

13. Мова автора як своєрідність його індивідуального почерку та ліричні відступи.

14. Народність твору.

15. Роль твору в суспільному житті свого часу.

16. Актуальність (так чи ні) його сучасників.

17. Вплив яких відомих вам авторів відчувається (чи ні) в даному творі.

18. Відгуки критиків та інших діячів мистецтва.

19. Екранізація та сценічні постановки (якщо є). чим авторський задум відрізняється від режисерського втілення?

20. Мої думки з приводу прочитаного.

СХЕМА АНАЛІЗУ ХУДОЖНІХ ОБРАЗІВ:

(Косенко Н.)

1. «Анкетна» характеристика героя (Хто? Звідки? Якого роду? Чим займається?)

2. Персонаж епізодичний, другорядний чи головний?

3. Чи є в нього прототип?

4. Портрет героя (відповідність чи невідповідність його внутрішньому світу).

5. Характер персонажа поданий у розвитку чи епізодично.

6. Соціальне звучання образу.

7. Пов’язані з даним героєм проблеми, які порушує автор.

8. Психологічна складність характеру (духовне багатство, моральна краса чи потворність, їх співвідношення в душі героя).

9. Місце і роль персонажа в сюжеті. Чи пов’язаний він з іншими героями (зв’язком кармічним (життєвим), емоційним, духовним)?

10. Мова як засіб самовираження персонажа.

11. Ставлення до нього інших дійових осіб.

12. Ставлення автора до свого героя.

13. Актуальність проблем, порушених письменником через даний персонаж.

14. З якими відомими вам героями перегукується образ даного твору? Що в них спільного, а що відмінного?

15. Моє сприймання героя.

16. Пантонімічне представлення персонажа.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Романтизм, його світоглядні та художні засади, найвидатніші представники. Історико-соціальні джерела романтизму.
2. Течії в літературі романтизму.
3. Жанрова система романтичної літератури.
4. Романтичний ідеал і два типи особистості.
5. Особливості літератури романтизму. Художні здобутки романтиків.
6. Загальна характеристика літератури німецького романтизму: джерела, жанрова своєрідність, періодизація, найвидатніші представники.
7. Характеристика життєвого шляху та творчої долі Е. Т. А. Гофмана.
8. Особливості творчої та художньої манери Е. Т. А. Гофмана.
9. Тема митця та мистецтва у новелі Е. Т. А. Гофмана «Дон Жуан».
10. Романтична концепція людини та світу у новелі-казці Е. Т. А. Гофмана «Золотий горщик».
11. Світ філістерів та засоби його викриття у новелі-казці Е. Т. А. Гофмана «Малюк Цахес на прізвисько Циннобер».
12. Художня фантазія та реальність у творах Е. Т. А. Гофмана «Малюк Цахес на прізвисько Циннобер» та «Золотий горщик».
13. Своєрідність романтичної іронії та сатири у творах Е. Т. А. Гофмана.
14. Характеристика життєвого шляху та творчої долі Генриха Гейне.
15. Г. Гейне як творець нового типу романтичної лірики. «Книга пісень» як яскравий зразок народно-пісенного стилю: образ ліричного героя, образ коханої поета; конфлікт героя з філістерським оточенням; мотив «втечі від дійсності».
16. Загальна характеристика другого періоду (1831–1845) творчості Г. Гейне. Еволюція поглядів та ідеалів поета. Публіцистика і естетика Г. Гейне у 30-х роках.
17. Г. Гейне як майстер романтичної сатиричної прози – книга «Дорожні картини». Сатиричне зображення філістерства в «Подорожі на Гарц».
18. Політична тема у віршах паризьких років Г. Гейне («Сілезькі ткачі»).
19. Політичні погляди Г. Гейне.

20. Сатирична критика кріпосницьких порядків в Німеччині, песимізм щодо майбутнього батьківщини в поемі «Німеччина. Зимова казка».

21. Г. Гейне і Україна.

22. Загальна характеристика літератури французького романтизму: джерела, жанрова своєрідність, періодизація, течії, найвидатніші представники.

23. Життєвий шлях і творча доля В. Ґюго.

24. В. Ґюго як поет: проблематика, естетика, система образності, жанрова своєрідність творів.

25. Передмова до драми «Кромвель» В. Ґюго як естетичний маніфест романтичного мистецтва, її головні положення.

26. Поетика французького історичного роману. Краса і потворність людського світу в романі В. Ґюго «Собор Паризької Богоматері».

27. Тема соціальної революції та насилля в романі В. Ґюго «93 рік».

28. Роман «Знедолені» В. Ґюго як «епос душі» титанічного романтичного героя. Соціальна тема в романі.

29. Образ єпископа Міріеля як втілення ідеї високого гуманістичного милосердя, що базується на принципах християнської моралі (роман «Знедолені» В. Ґюго).

30. Зображення трагічної долі «маленької» людини в романі. Образ Козетти. Протест проти наруги над дитиною у романі «Знедолені» В. Ґюго.

31. Заклик до людяності у романі «Знедолені» В. Ґюго.

32. Значення творчості В. Ґюго для розвитку літератури в Європі та в Україні.

33. Життєвий шлях і творча доля Жорж Санд. Періодизація творчості.

34. Художньо-стильові особливості, система образів романів «Індіана», «Валентина», «Орас», «Консуело».

35. Історико-політичні та культурні передумови розвитку англійського романтизму: джерела, жанрова своєрідність, періодизація, найвидатніші представники.

36. Життєвий шлях та творча доля Джорджа Байрона.

37. Літературні жанри, розроблені Дж. Байроном.

38. Жанр ліро-епічної поеми в творчості Дж. Байрона («Паломництво Чайльд-Гарольда»).

39. Загальна характеристика «східних» поем Дж. Байрона. Байронізм та байронічний герой як літературознавчі поняття.

40. Поема Дж. Байрона «Каїн»: філософська сутність колізії Каїна і Люцифера, Каїна та Авеля. Жіночі образи в поемі.

41. Роман у віршах «Дон Жуан» Дж. Байрона. Порівняльна характеристика образу Дон Жуана в творчості Е. Т. А. Гофмана та Дж. Г. Н. Байрона.

42. Життєвий шлях та творча доля В. Скотта.

43. В. Скотт як збирач шотландських народних балад, вивчення її історії, життя, звичаїв народу, фольклору.

44. Жанр історичного роману в творчості В. Скотта: особливості, художньо-пізнавальна своєрідність, тематика.

45. Відображення історичної боротьби англо-саксів з норманами в XII ст. і міжусобної боротьби норманів в романі В. Скотта «Айвенго».

46. Проблематика і система образів роману В. Скотта «Роб Рой». Відображення подій національно-визвольної боротьби Шотландії проти англійського поневолення у творі.

47. Загальна характеристика літератури польського романтизму: джерела, жанрова своєрідність, періодизація, течії, найвидатніші представники.

48. Характеристика життєвого шляху та творчої долі Адама Міцкевича – основоположника романтизму в польській літературі.

49. Тематичне розмаїття, народний характер балад А. Міцкевича, їх тематичне розмаїття, народний характер.

50. Поетизація материнської любові у баладі А. Міцкевича «Рибка».

51. Патріотизм литовської жінки в національно-героїчній поемі «Гражина».

52. «Кримські сонети» А. Міцкевича. Художня своєрідність, тематика, система образів, символи, алегорія. Образи ліричного героя та автора.

53. Життєвий шлях і творча доля національного поета Угорщини Ш. Петефі.

54. Народна основа творчості Ш. Петефі.

55. Тема народу у романтичній поемі Ш. Петефі «Витязь Янош».

56. Романтична поезія Ш. Петефі.

57. Художня своєрідність поетичної спадщини Ш. Петефі.

58. Загальна характеристика літератури американського романтизму: джерела, жанрова своєрідність, періодизація, течії, найвидатніші представники.

59. Життєвий шлях та творча доля Д. Ф. Купера.

60. Ф. Купер як автор американського соціального роману. Різновиди жанру.

61. Тематика творчості Д. Ф. Купера.

62. Мета створення «Пенталогії про Шкіряну Панчоху» Ф. Купера.

63. Характеристика образу мисливця Натаніеля Бампо (на матеріалі творчості Ф. Купера).

64. Особливості творчості Д. Ф. Купера-романіста (на прикладі одного з романів пенталогії).

65. Особливості розвитку американського романтизму.

66. Життєвий шлях і творча доля Е. А. По.

67. Тематика, художня своєрідність, система образів поезії Е. А. По.

68. Новаторський характер новелістики Е. А. По.

69. «Логічні» новели Е. А. По, їх художня своєрідність: герой та сюжет, форма та композиція.

70. Формування та розвиток Реалізму як літературного напряму. Етапи розвитку.

71. Теоретичні праці реалістичного напряму.

72. Визначення понять «класичний» та «критичний» реалізм. Історичні межі.

73. Естетичні принципи Реалізму. Спільне та відмінне між Романтизмом та Реалізмом у XIX ст. Період «міжцарювання».

74. Сутність Реалізму. Позитивізм як філософська основа: погляди Оґюста Конта, Герберта Спенсера.

75. Особливості літератури Реалізму.

76. Форми Реалізму в літературі.

77. Жанрова специфіка літератури Реалізму.

78. Досягнення у літературі Реалізму. Представники.

79. Критичний реалізм в Англії. Загальна характеристика.

80. Чартистська література.

81. Життєвий шлях і творча доля Чарлза Діккенса. Соціальні, естетичні та етичні погляди письменника. Періодизація творчості.

82. Роман Ч. Діккенса «Посмертні записки Піквікського клубу» як галерея сміщних, гротескних персонажів.

83. Роман Ч. Діккенса «Пригоди Олівера Твіста» як «роман-виховання».

84. Втілення соціальних, етичних та естетичних поглядів Ч. Діккенса 40-х років XIX ст. в циклі «Різдвяні оповідання». Художня своєрідність оповідань «різдвяного циклу»: поєднання реальності та фантастики, образи духів і чарівників, щаслива розв'язка, сентименталізм письменника.

85. Роман Ч. Діккенса «Домбі і син» як вершина реалізму другого періоду творчості митця: розкриття у романі антигуманної сутності буржуазних відносин; соціальна детермінація головних образів. Гострі соціальні контрасти в романі.

86. Система образів у романі Ч. Діккенса «Домбі і син»: історія краху родини і честолюбних намірів містера Домбі – типового англійського буржуа. Значення грошей як сенсу людського життя. Перетворення героя на безсердечного егоїста.

87. Образи людей з народу, носіїв кращих моральних та соціальних рис у романі Ч. Діккенса «Домбі і син» як антитеза образу містера Домбі.

88. Художній стиль, естетика роману Ч. Діккенса «Домбі і син».

89. Проблематика романів Ч. Діккенса «Великі сподіваннння» та «Наш спільний друг».

90. Морально- естетичний ідеал Ч. Діккенса.

91. Життєвий шлях і творча доля В. М. Теккерея.

92. Соціальні, естетичні та етичні погляди В. М. Теккерея. Періодизація творчості.

93. Роман В. М. Теккерея «Ярмарка марнославства» як вершина реалізму митця.

94. Розкриття антигуманної сутності буржуазних відносин у романі В. М. Теккерея «Ярмарка марнославства». Соціальна детермінація головних образів. Гострі соціальні контрасти в романі. Система образів. Символіка назви твору.

95. Панорамне зображення англійського суспільства в романі В. М. Теккерея «Ярмарка марнославства».

96. Порівняльна характеристика образів Емілії Седлі та Ребекки Шарп у романі В. М. Теккерея «Ярмарка марнославства».

97. Життєвий шлях і творча доля Ш. Бронте.

98. Художньо-естетичні особливості, система образів роману Ш. Бронте «Джен Ейр».

99. Загальна характеристика літератури критичного реалізму у Франції.

100. Життєвий шлях і творча доля П. Меріме як основоположника жанру реалістичної новели і повісті.

101. Характерні риси новел П. Меріме.

102. Морально-психологічна проблематика «світських новел» П. Меріме.

103. «Екзотичні» новели П. Меріме, їх характерні ознаки.

104. П. Меріме і Україна.

105. Особливості стилю П. Меріме.

106. Життєвий шлях і творча доля О. де Бальзака.

107. Особливості творчого методу письменника: поєднання романтичних та реалістичних рис.

108. Історія задуму, створення, структура, ключові романи і повісті циклу «Людська комедія» О. де Бальзака.

109. Роман «Шагренева Шкіра» О. де Бальзака: образ Рафаеля Валентена.

110. Використання в романі «Шагренева Шкіра» О. де Бальзака сюжетних мотивів «Фауста» Гете.

111. Проблема моральної відповідальності, що втілена у фантастичному образі «Шагреневої шкіри» О. де Бальзака.

112. Жіночі образи в романі «Шагренева шкіра» О. де Бальзака (Федора, Поліна).

113. Роман О. де Бальзака «Батько Горіо». Система образів. Пейзажі, картини побуту. Художньо-естетичні особливості твору.

114. Роман О. де Бальзака «Гобсек». Філософія лихваря Гобсека в однойменному творі.

115. О. де Бальзак і Україна.

116. Життєвий шлях і творча доля Ф. Стендаля – засновника французького критичного реалізму.

117. Ф. Стендаль і романтизм.

118. Філософські, соціальні, естетичні та етичні ідеї Ф. Стендаля.

119. Тема мистецтва в творчості письменника.

120. Місце новели «Ваніна Ваніні» в творчому доробку Ф. Стендаля. Образ революціонера П’єтро Міссіріллі та аристократки Ваніна Ваніні.

121. Роман «Червоне і чорне» Ф. Стендаля – широка панорама суспільного життя Франції періоду Реставрації.

122. Своєрідність втілення типової для французької літератури колізії «почуття» і «розуму», «наміру» і «обставин» («червоного» і «чорного») в романі.

123. Символіка назви твору «Червоне і чорне» Ф. Стендаля. Доля Жульєна Сореля, формування його характеру, бунтарство.

125. Жіночі образи (пані де Реналь, Матільда) в романі «Червоне і чорне» Ф. Стендаля.

126. Особливість зображення любовних переживань героя в романі Ф. Стендаля «Червоне і чорне».

127. Історична основа роману «Червоне і чорне» Стендаля. Тема Наполеона в романі.

128. Романтичні та реалістичні тенденції в романах Стендаля «Арманс» та «Пармський монастир». Специфічні особливості романів.

129. Особливості творчого методу Ф. Стендаля.

130. Життєвий шлях і творча доля Ґюстава Флобера.

131. Філософські, соціальні та естетичні погляди Ґ. Флобера.

132. Роман Ґ. Флобера «Пані Боварі» як новий етап у розвитку французької літератури XIX ст.

133. Композиція і стиль роману Ґ. Флобера «Пані Боварі».

134. Автор і герой в романі Ґ. Флобера «Пані Боварі».

135. Критика корисливого міщанства і бездуховності обивателя, провінційного та столичного світів в романі (образи Рудольфа, Леона, аптекаря Оме) в романі Ґ. Флобера «Пані Боварі».

136. Романтичні ілюзії і жорстока проза життя в характеристиці і долі Емми Боварі в романі Ґ. Флобера «Пані Боварі». Суперечливість характеру головної героїні твору.

137. Трагікомізм постатті Шарля Боварі в романі Г. Флобера «Пані Боварі».

138. Особливості творчого методу Г. Флобера.

139. Життєвий шлях і творча доля Ш. Бодлера.

140. Глибина змісту і досконаліть художньої форми поезії Ш. Бодлера.

141. Особливості поетичної збірки Ш. Бодлера «Квіти зла».

142. Гнівний осуд життєвої буденності і суєтності світу в поезіях Ш. Бодлера. Мотиви печалі і суму, туги і відчаю у віршах: «Самоспостереження», «Смерть... давній капітан» (8-й вірш циклу «Подорож»).

143. Втілення естетичних поглядів Ш. Бодлера у віршах «Відповідності», «Гімн красі».

144. Значення творчості Ш. Бодлера для розвитку французької та світової поезії.

145. Загальна характеристика американської літератури пізнього етапу доби Романтизму: система жанрів, естетика, мотиви, найвидатніші представники.

146. Життєвий шлях і творча доля Г. В. Лонгфелло. Періодизація творчості.

147. «Пісня про Гайявату» Г. В. Лонгфелло як національний епос.

148. Історія створення, джерела, структура і система образів епічної поеми Г. В. Лонгфелло «Пісня про Гайявату».

149. Епічний характер поеми як національного епосу: герої, світобачення, форма оповіді, поетика, пафос.

150. Проповідь миру і дружби між людьми в пісні «Люлька Миру» Г. В. Лонгфелло (пісня 1). Значення символу Люльки Миру.

151. Образ Гайявату в поемі. Поетизація людської дружби, прекрасних людських почуттів у «Плачі Гайявати» Г. В. Лонгфелло (пісня 15).

152. Громадянська війна та її вплив на розвиток літератури США у другій половині XIX сторіччя.

153. Життєвий шлях і творча доля В. Вітмена – американського поета-новатора, виразника народних ідеалів. Симпатії до трудової людини і життєстверджуючі ідеї в поезіях.

154. Зв’язок поезії В. Вітмена з романтичними традиціями і трансценденталізмом, поява реалістичних тенденцій. Звернення до стихії народної творчості. Порушення канонів традиційного віршування.

155. Національний характер поезії В. Вітмена.

156. Збірка «Листя трави» В. Вітмена, її основні теми і мотиви. Національний характер книги, риси нової нації; уславлення науки, техніки (науково-технічного прогресу) і творчої праці, кращих рис американського характеру.

157. Вплив творчості В. Вітмена на розвиток світової поезії.

158. Трансценденталізм у літературі: витоки, характерні риси, представники.

159. Критичний реалізм у США. Аболіціонізм.

160. Життєвий шлях і творча доля Г. Бічер-Стоу. Тема, ідея, проблематика твору «Хатина дядька Тома». Образи негрів-рабів та рабовласників.

161. Історія створення, мета діяльності та найкращі представники літературної групи «Парнас».

162. Життєвий шлях і творча доля Теофіля Готьє. Роман «Аватар».

163. Життєвий шлях і творча доля Шарля Леконта де Ліля. Поетичні збірки: «Античні вірші», «Варварські вірші», «Трагічні вірші». Переклади античних авторів у збірці «Останні вірші».

164. Життєвиий шлях і творча доля Жозе Марія Ередія. Книга сонетів «Трофеї».

165. Вплив В. Скотта на розвиток жанру історичного роману в європейській та світовій літературі.

166. Три покоління англійського романтизму.

167. Романтичні риси образу гетьмана Мазепи в поемі Дж. Байрона «Мазепа».

168. Італійська література періоду національно-визвольного руху (Рісорджіменто). Вплив карбонаріїв.

169. Зразок «живописного романтизму» В. Ґюго.

170. Датський романтизм: творчість Ґанса Крістіана Андерсена.

Тестові завдання до теми «Романтизм як літературний напрям»

Література романтизму в США.
Творчість Едгара Аллана По

1. Культури яких країн мали значний вплив на розвиток літератури в США?
а) Франції та Англії;
б) Німеччини та Англії;
в) Польщі та Німеччини;
г) Франції та Німеччини.

2. Назвіть явище у літературі, яке стало точкою відліку початку романтизму в США як періоду?
а) романтичні новели Вашингтона Ірвінга;
б) романтичні новели Едгара Аллана По;
в) романтичні новели Фенімора Купера;
г) романтичні новели Вашингтона Ірвінга.

3. Передові позиції у літературі США XIX ст. романтизм займав:
а) з кінця 10-х років до початку 60-х рр.;
б) з кінця 40-х років до початку 70-х рр.;

в) з кінця 30-х років до початку 80-х рр.;
г) з кінця 30-х років до початку 90-х рр.

4. Криза американського романтизму припадає:
а) на роки громадянської війни між Півднем і Північчю;
б) на роки громадянської війни між Сходом та Заходом;
в) на роки бурхливого соціально-економічного розвитку Сполучених Штатів;
г) з кінця 30-х років до початку 50-х рр.

5. Невідкладним завданням американського романтизму є:
а) створення національної культури;
б) висвітлення громадянської війни між Сходом та Заходом;
в) висвітлення бурхливого соціально-економічного розвитку Сполучених Штатів;
г) продовжити традиції європейського романтизму.

6. Творчість якого американського письменника вважається перехідною від романтизму до реалізму:
а) В. Ірвінг;
б) Г. Бічер-Стоу;
в) Д. Кеннеді;
г) Е. А. По.

7. У становленні та розвитку американського романтизму виділено періодів:
а) чотири;
б) три;
в) два;
г) п’ять.

8. Ранній американський романтизм – це творчість:
а) В. Ірвінга, Е. По, Г. Бічер-Стоу та ін.;
б) В. Ірвінга, Ф. Купера, Д. Кеннеді та ін.;
в) Н.Готорна, Е.По, Г.Мелвілла та ін.;
г) В. Ірвінга, Е.По, Г.Мелвілла та ін.

9. Визначальною ознакою раннього американського романтизму є:
а) ностальгія та смуток;
б) оптимізм;
в) сарказм та іронія;
г) розчарування в ідеалах.

10. У який період американський романтизм набуває філософської спрямованості?
а) ранній;
б) зрілий;
в) передромантизм;
г) пізній.

11. Визначальною рисою зрілого американського романтизму є:
а) радість;

б) оптимізм;
в) розчарування в ідеалах;
г). сарказм та іронія.

12. У який період в творах американських романтиків з'являються містичні мотиви?
а) ранній;
б) передромантизм;
в) зрілий;
г) пізній.

13. Різке розмежування романтичної літератури на літературу аболіціонізму та Сходу відбулося у період:
а) ранній;
б) передромантизм;
в) пізній;
г) зрілий.
14. Оберіть основні літературні регіони романтичної американської літератури:
а) Схід, Захід, Центр;
б) Стара Англія, Нова Англія, Захід;
в) Нова Англія, Середні штати, Схід;
г) Стара Англія, Нова Англія, Схід**.**

15. Оберіть течії романтичної американської літератури:
а) аболіціоністська, «плантаторська», байронічна;
б) філософська, універсальна, утопічна;
в) філософська, соціально-критична, аболіціоністська;
г) аболіціоністська, гротескна, «плантаторська»**.**

16. Оберіть жанри, які набули найбільшого поширення в романтичній американській літературі:
а) автобіографії, новели, роман у віршах;
б) епічна поема, сонети;
в) історичні романи, фантастичні повісті;
г) нариси, бесіди, розповіді, подорожі та ін.

17. Оберіть твори Вашингтона Ірвінга:
а) «Крук», «Пісня про Гайявату»;
б) «Шерлок Холмс», «Золотий жук»;
в) «Магомет і його прихильники», «Собака Баскервілів»;
г) «Історія Нью-Йорка», «Життя Христофора Колумба».

18. Фенімора Купера вважають зачинателем:
а) романтичного роману;
б) філософського роману;
в) психологічного роману;
г) пригодницького роману.

19. Вкажіть письменника, хто започаткував «морський» роман у світовій літературі:
а) Вальтер Скотт;
б) Гаррієт Бічер-Стоу;
в) Вашингтон Ірвінг;
г) Фенімор Купер.
20. Фенимор Купер народився у багатодітній родині. Скільки братів та сестер він мав?
а) 9;
б) 11;
в) 15;
г) 14.

21. Про Фенимора Купера ходила жартівлива історія, ніби він з …. став письменником. Оберіть попередню професію майбутнього митця?
а) фермер;
б) юрист;
в) торговець;
г) журналіст.

22. Скільки років виповнилось Фенимору Куперу, коли він став писати власні твори?
а) 12;
б) 30;
в) 25;
г) 35.

23. Назвіть перший твір Фенимора Купера:
а) роман «Останній із могікан»;
б) роман «Шпигун»;
в) роман «Пересторога»;
г) роман «Лоцман».

24. Оберіть перший твір Фенимора Купера, який приніс йому визнання:
а) роман «Останній із могікан»;
б) роман «Лоцман»;
в) роман «Пересторога»;
г) роман «Шпигун».

25. Після виходу з друку одного з романів Фенимора Купера автор отримав прізвисько:
а) «американський Скотт»;
б) «американський Байрон»;
в) «американський Шекспір»»;
г) «американський Гофман».

26. Який твір Фенимора Купера став основою для написання «Пенталогії про Шкіряну Панчоху»?
а) роман «Останній із могікан»;

б) роман «Шпигун»;
в) роман «Лоцман»;
г) роман «Пересторога».

27. Оберіть твори Фенимора Купера:
а) «Морська чарівниця», «Каїн», «Слідопит»;
б) «Слідопит», «Шерлок Холмс», «Золотий жук»;
в) «Пірат», «Шпигун», «Слідопит»;
г) «Історія Нью-Йорка», «Життя Христофора Колумба».

28. За життя Фенимор Купер написав … романів:
а) 43;
б) 23;
в) 13;
г) 33.

29. Оберіть різновиди американського соціального роману, творцем яких став Фенимор Купер?
а) історичний, морський, про боротьбу індіанських племен;
б) морський, побутовий, про боротьбу фронтиту;
в) морський, фантастичний, про боротьбу індіанських племен;
г) морський, детективний, про боротьбу індіанських племен.
30. Оберіть три основні теми творчості Фенимора Купера:
а) війна за незалежність, природа, життя європейців;
б) війна за незалежність, море, життя фронтиту;
в) війна за незалежність, фантастика, життя фронтиту;
г) війна за незалежність, детектив, про боротьбу індіанських племен.

Тестові завдання до теми «Реалізм як літературний напрям»

Новели Проспера Меріме
«Матео Фальконе»

1. З’ясуйте, як в новелі П. Меріме «Матео Фальконе» оповідач пояснює особливість місцевості макі?
а) там ховаються порушники закону
б) місцевість призначена для зустрічей закоханих
в) там страчують присуджених до смертної кари
г) місце для захоронення померлих жителів

2. Вкажіть, Матео Фальконе з однойменної новели П. Меріме – це:
а) ватажок розбійників, який керував злочинцями
б) багатий селянин, який розводив овець
в) промисловець, що торгував тканиною
г) лікар, що лікував тварин

3. З’ясуйте, чому Фортунато погоджується сховати втікача-розбійника (у новелі П. Меріме «Матео Фальконе»)?

а) пожалів пораненого
б) через погрози
в) отримав від втікача винагороду
г) за проханням батька

4. Вкажіть, за що Матео Фальконе вбив свого сина (в однойменній новелі П. Меріме)?
а) за зраду закону гостинності
б) за жадібність
в) за брехню
г) за те, що не допоміг йому сховати біженця

5. Вкажіть, яким предметом спокушають Фортунато, щоб той розповів, де втікач-розбійник (у новелі П. Меріме «Матео Фальконе»)?
а) срібним годинником
б) срібною монетою
в) срібним ножем
г) срібною підковою.

«Таманго»

6. З'ясуйте, чим прикметна зовнішність капітана Леду з новели П. Мерме «Таманго»?
а) в нього одне око
б) в нього одна рука
в) в нього ампутована нога
г) в нього одне вухо

7. Вкажіть, як в новелі «Таманго» П. Меріме називають себе люди, що торгують неграми?
а) торгівці чорним деревом
б) торгівці чорним золотом
в) торгівці чорним шоколадом
г) торгівці чорною тканиною

8. З'ясуйте, ким за родом діяльності був Таманго в однойменній новелі П. Меріме?
а) капітаном корабля
б) торговцем екзотичними фруктами
в) шаманом
г) воїном

9. З'ясуйте, який подарунок зробив Таманго капітану Леду в однойменній новелі П. Меріме?
а) шаманський амулет
б) свою дружину
в) свого сина
г) набір рушниць

10. З'ясуйте, хто допоміг Таманго звільнитися із-за ґрат в однойменній новелі П. Меріме?
а) перекладач
б) дружина

в) помічник капітана
г) донька.

«Коломба»

11. З’ясуйте, з якою метою полковник Невіль з донькою відправились на Корсику (в повісті П. Меріме «Коломба»)?
а) придбати коштовне каміння
б) відчути «місцевий колорит»
в) побачити знамениті водоспади
г) одружитися з місцевим князем

12. Вкажіть, з ким познайомилася Лідія Невіль дорогою до Корсики (в повісті П. Меріме «Коломба»)?
а) з поручиком Орсо делла Ребіа
б) з Коломбою
в) з префектом Англії
г) з Рафаелем

13. З’ясуйте, ким доводиться Коломба Орсо делла Ребіа (в однойменній повісті П. Меріме)?
а) дружиною
б) сестрою
в) донькою
г) невісткою

14. З’ясуйте, який талант мала Коломба (в однойменній повісті П. Меріме)?
а) складала пісні
б) танцювала
в) писала картини
г) грала на фортепіано

15. Вкажіть, що Коломба носила завжди в корсеті свого плаття (в однойменній повісті П. Меріме)?
а) усі свої прикраси
б) старовинну зброю
в) маленький записник
г) ланцюжок брата

16. З’ясуйте, що Коломба забажала подарувати Лідії (в однойменній повісті П. Меріме)?
а) усі свої прикраси
б) старовинну зброю
в) маленький записник
г) ланцюжок брата

17. З’ясуйте, яка історична подія згадується в повісті П. Меріме «Коломба»?
а) битва під Ватерлоо

б) взяття Редуту
в) французька революція
г) англійська революція

18) Оберіть рядок, де вказано типи новел, автором яких є Проспер Меріме:
а) психологічні та «екзотичні»
б) світські та натуралістичні
в) психологічні та романтичні
г) «екзотичні» та детективні

19) Оберіть рядок, де згадується найперша новела Проспера Меріме:
а) «Кармен»
б) «Мозаїка»
в) «Блакитна кімната»
г) «Подвійна помилка»

20) Оберіть рядок, де згадуються твори, автором яких є Проспер Меріме:
а) «Богдан Хмельницький», «Українські козаки та їхні останні гетьмани»
б) «Мозаїка», «Золотий жук»
в) «Лялечка», «Кармен»
г) «Подвійна помилка», «Золотий жук»

21) Вкажіть, який внесок зробив Проспер Меріме в процес вивчення історії українського козацтва у французьких школах:
а) вплинув на французький сенат, який затвердив обов'язкове вивчення такого курсу у всіх французьких школах
б) видав підручник з «Історії українського козацтва»
в) зробив переклад історичних праць цього періоду
г) написав наукову статтю про період історії українського козацтва, переклав її дев'ятьма мовами

22) З'ясуйте, чим вирізнявся Проспер Меріме серед інших:
а) знав більше восьми іноземних мов
б) дуже швидко складав поезії
в) дуже красиво танцював
г) малював картини, які стали згодом світовими шедеврами

23) З'ясуйте, ким за фахом був Проспер Меріме?
а) лікарем
б) юристом
в) вчителем
г) художником

24) З'ясуйте, з яким періодом в літературі пов'язують творчість Проспера Меріме:
а) з періодом взаємодії в літературі романтизму та реалізму
б) з періодом взаємодії в літературі реалізму та натуралізму
в) з періодом взаємодії в літературі сентименталізму та романтизму
г) з періодом взаємодії в літературі модернізму та постмодернізму.

За змістом роману О. де Бальзака «Шагренева шкіра»

1. Вкажіть, де відбувається знайомство читача з головним персонажем – Рафаелем та дія першої сцени роману О. Бальзака «Шагренева шкіра»?
а) у антикварній крамниці
б) в ігорному домі
в) в ресторані
г) на прогулянці в парку

2. З'ясуйте, хто був зображений на картині, яку показав Рафаелю старий антиквар (в романі О. Бальзака «Шагренева шкіра»)?
а) Мефістофель
б) апостол Петро
в) Ісус Христос
г) перше нерозділене кохання Рафаеля

3. З'ясуйте, чим вразив Рафаеля вигляд шагреневої шкіри (в романі О. де Бальзака «Шагренева шкіра»)?
а) вона випромінювала світло
б) мала дивний запах
в) зависла у повітрі
г) була величезних розмірів

4. З'ясуйте, який символ був зображений на шкірі (в романі О. де Бальзака «Шагренева шкіра»)?
а) Соломонова печатка
б) зірка Давида
в) хрест
г) лисяча морда

5. Вкажіть, що побажав Рафаель антиквару (в романі О. де Бальзака «Шагренева шкіра»)?
а) здійснити подорож навколо світу
б) закохатися в танцівницю
в) програти своє багатство в ігорному домі
г) значно збільшити кількість предметів старожитностей у своїй крамниці

6. З'ясуйте, прізвище якого талановитого митця XIX століття періоду романтизму згадується в романі О. де Бальзака «Шагренева шкіра»?
а) Байрон
б) Скотт
в) Гейне
г) Гюго

7. Вкажіть, яке замовлення отримав Рафаель від Фіно (в романі О. де Бальзака «Шагренева шкіра»)?
а) написати історичний роман
б) написати романтичну поему
в) написати псевдомемуари

г) написати ліричну поему
в) написати псевдомемуари

8. Вкажіть, що найперше побажав Рафаель, отримавши шкіру в романі О. де Бальзака «Шагренева шкіра»)?
а) кохання Феодори
б) грошей
в) здоров`я

9. З'ясуйте, хто з героїв згадується в романі О. де Бальзака «Шагренева шкіра» останнім?
а) Рафаель
б) Поліна
в) Фіно
г) Феодора

10. З'ясуйте, хто такий Порріке (в романі О. Бальзака «Шагренева шкіра»)?
а) вчитель Рафаеля
б) батько Поліни
в) старий антиквар
г) друг Рафаеля

11. Вкажіть, що сталося після того, як Рафаель кинув шкіру в криницю (в романі О. де Бальзака «Шагренева шкіра»)?
а) Рафаель помер
б) шкіру повернув садівник
в) криниця весною висохла
г) шкіра зникла назавжди

12. З'ясуйте, що сталося з Рафаелем у фіналі роману (О. де Бальзак «Шагренева шкіра»)?
а) герой одружився
б) герой усамітнився
в) герой помер
г) герой розпочав нове життя

13. З'ясуйте, з ким одружився Рафаель у романі О. де Бальзака «Шагренева шкіра»?
а) з Поліною
б) з Федорою
в) з Катеріною
г) з Ангеліною

14. З'ясуйте, ким працював друг Рафаеля – Еміль (у романі О. де Бальзака «Шагренева шкіра»)?
а) торговцем
б) юристом
в) письменником
г) журналістом

15. Вкажіть, якій тварині належала шкіра (з роману О. де Бальзака «Шагренева шкіра»)?
а) змії
б) віслюку
в) кажану
г) тигру

16. З’ясуйте, науковцем якої галузі був герой роману О. де Бальзака «Шагренева шкіра», котрому першому на розгляд приніс таємничу шкіру Рафаель, прагнучи розв’язати свою проблему?
а) зоологом
б) хіміком
в) фізиком
г) астрологом

17. З’ясуйте, за яких обставин Рафаель вбив людину (у романі О. де Бальзака «Шагренева шкіра»)?
а) випадково під час полювання
б) на дуелі
в) навмисне через ревнощі
г) заплатив за вбивство героя іншій людині
18. З’ясуйте, хто такий Джонатас (в романі О. де Бальзака «Шагренева шкіра»)?
а) друг Рафаеля
б) слуга Рафаеля
в) вчитель Рафаеля
г) соперник Рафаеля

19. Вкажіть, хто ввів Рафаеля до вищого паризького суспільства (в романі О. де Бальзака «Шагренева шкіра»)?
а) Еміль
б) Растиньяк
в) Вотрен
г) Джонатанс

20. Вкажіть багатотомну працю Оноре де Бальзака, в якій він прагнув створити своєрідну «картину звичаїв» свого часу, показати устрій суспільства і показати всі його вади:
а) «Людська комедія»
б) «Портрет Доріана Грея»
в) «Фауст»
г) «Кромвель»

21. Оберіть, ким за освітою був Оноре де Бальзак?
а) адвокат
б) вчитель
в) торговець
г) лікар

22. Вкажіть, із скількох частин складається «Людська комедія» Оноре де Бальзака?
а) трьох
б) чотирьох
в) п’яти
г) шести

23. Оберіть, як називаються частини «Людської комедії» Оноре де Бальзака:
а) розділи
б) пісні
в) етюди
г) частини

24. Вкажіть, яке бажання не змогла виконати для Рафаеля шкіра (в романі О. де Бальзака «Шагренева шкіра»?
а) кохання Поліни
б) дружбу Растиньяка
в) виграш у рулетку
г) кохання Федори

25. З’ясуйте, який твір намагався написати Рафаель на початку сюжетної лінії роману О. де Бальзака «Шагренева шкіра»?
а) трактат про мужність
б) трактат про кохання
в) трактат про волю
в) трактат про вірність

26. З’ясуйте, що вирішив зробити Рафаель для того, щоб пізнати Феодору (в романі О. де Бальзака «Шагренева шкіра»?
а) прочитати її листи
б) провести ніч у її спальні, милуючись сонним обличчям
в) поговорити з її батьком та заслати сватів
г) подарувати коштовну річ – сімейну реліквію

27. Вкажіть, хто був посередником між Рафаелем і світом після усамітнення героя?
а) Поліна
б) Еміль
в) Іонафан
г) Растиньяк

28. Вкажіть, яку кількість художніх творів планував написати Оноре де Бальзак в «Людській комедії» та скільки йому вдалося завершити?
а) 150 (98)
б) 120 (98)
в) 200 (98)
г) 120 (96).

Стендаль. Роман «Червоне і чорне»

1. З'ясуйте, які слова вирішували все у невеличкому містечку Вер'єрі, де розгортаються події роману Стендаля «Червоне і чорне»?
а) «за віру, короля і Батьківщину»
б) «приносити прибуток»
в) «хай живе любов»
г) «Наполеон – понад усе»

2. Вкажіть, на якій посаді працював Жульєн у пана де Реналя (в романі Стендаля «Червоне і чорне»)?
а) секретаря
б) швейцара
в) гувернера
г) тесляра

3. З'ясуйте, чим здивував усіх Жульєн у перший день перебування в будинку де Реналів (в романі Стендаля «Червоне і чорне»)?
а) вишуканим одягом
б) знанням латинської мови
в) спритністю рук
г) вмінням малювати
4. Вкажіть, хто був кумиром Жульєна (з роману Стендаля «Червоне і чорне»)?
а) Наполеон
б) батько Жульєна
в) Людовік X
в) пан де Реналь

5. З'ясуйте, що відбувається у душі пані де Реналь, коли вона зрозуміла, що закохана в Жульєна (в романі Стендаля «Червоне і чорне»)?
а) вона боїться, опирається своїм почуттям
б) нічого нового у цьому почутті для неї не було
в) вона відчуває себе щасливою
г) розповідає про все пану де Реналю

6. Оберіть, що пропонує Фуке Жульєнові, коли радить піти від Реналів (в романі Стендаля «Червоне і чорне»):
а) стати його компаньйоном
б) пограбувати Реналів
в) поїхати до Америки
г) одружитися з дівчиною із бідної родини

7. З'ясуйте, який сюрприз підготувала пані де Реналь Жульєнові, коли король відвідував Вер'єр (в романі Стендаля «Червоне і чорне»)?
а) запросила Жульєна на бал
б) виклопотала йому місце у почесному караулі
в) познайомила з впливовою дамою
г) виклопотала йому місце гувернера в королівському палаці

8. Вкажіть, що прикметного було в єпископі Агдському (в романі Стендаля «Червоне і чорне»):
а) він кульгав на ліву ногу
б) був дуже молодий
в) погано розмовляв французькою
г) знав кілька іноземних мов

9. З'ясуйте, що пані де Реналь сприйняла як кару за свій гріх (в романі Стендаля «Червоне і чорне»)?
а) банкротство її родини
б) хворобу молодшого сина
в) перелом ноги
г) кохання до Жульєна

10. З'ясуйте, які стосунки були у Жульєна з семінаристами (в романі Стендаля «Червоне і чорне»)?
а) усі хотіли з ним товаришувати
б) його не любили
в) у семінарії було заборонено розмовляти один з одним
г) всі його поважали й брали приватні уроки

11. З'ясуйте, які чутки поширилися про Жульєна в Парижі (в романі Стендаля «Червоне і чорне»)?
а) що він незаконний син багатого шляхтича
б) що він коханець дружини маркіза
в) що він шпигун
г) що він талановитий художник

12. Вкажіть, чим цікавий був граф Альтаміра (в романі Стендаля «Червоне і чорне»):
а) він був коханцем королеви
б) його засудили до страти
в) йому сто років
г) він кохав пані де Реналь

13. З'ясуйте, з яким літературним персонажем порівнював себе Жульєн (в романі Стендаля «Червоне і чорне»)?
а) Дон Жуаном
б) Тартюфом
в) Гулівером
г) Дон Кіхотом

14. З'ясуйте, чому не відбулося весілля Жульєна (в романі Стендаля «Червоне і чорне»)?
а) не дозволила церква
б) з'ясували його походження
в) пані де Реналь написала листа
г) Жульєн зрозумів, що кохає пані де Реналь

15. З’ясуйте, до якого типу прози можна віднести роман Стендаля «Червоне і чорне»?
а) соціально-психологічної
б) реалістичної
в) модерністської
г) романтичної

16. Оберіть рядок, в якому визначено провідний конфлікт роману Стендаля «Червоне і чорне»:
а) зіткнення неординарної особистості із законами суспільства
б) історія традицій, влада грошей
в) формування свідомості людини
г) співвідношення добра і зла

17. З’ясуйте, яку пристрасть Жульєну не міг пробачити батько (в романі Стендаля «Червоне і чорне»)?
а) до фізичної праці
б) до малювання
в) до читання
г) до віршування

18. З’ясуйте, що символізує червоний колір у романі (в романі Стендаля «Червоне і чорне»)?
а) мрію, революцію, життя
б) реальність, реакцію, смерть
в) сутану (одяг священика)
г) костюм героя

19. З’ясуйте, яка найважливіша риса характеру відрізняла пані де Реналь і Матильду де Ла-Моль (в романі Стендаля «Червоне і чорне»)?
а) розум
б) дотепність
в) уміння самовіддано кохати
г) уміння відповідати за свої вчинки

20. Вкажіть, яку найважливішу проблему вирішує пані де Реналь після знайомства з Жульєном (в романі Стендаля «Червоне і чорне»)?
а) вибір між пристрастю та її обов’язком матері, дружини, християнки
б) вибір між Жульєном та дітьми
в) вибір між жаданням щастя та обов’язком
г) вибір між паном де Реналем та Жульєном

21. Вкажіть, де промовляє Жульєн Сорель слова: *«... Ви бачите перед собою простолюдина, обуреного своїм низьким походженням... Ось мій злочин, добродії»* (в романі Стендаля «Червоне і чорне»)?
а) у будинку маркіза де Ла-Моля
б) під час складання екзаменів у семінарії
в) у суді
г) у в’язниці

22. З’ясуйте, які почуття панують у душі героя під час його ув’язнення (в романі Стендаля «Червоне і чорне»)?
а) безвір’я
б) відчай
в) щирість
г) марнославство

23. Вкажіть, що саме перемогло, взяло верх у душі Жульєна в останні дні його життя (в романі Стендаля «Червоне і чорне»)?
а) природнє «я»
б) набуте «я»
в) страх
г) марнославство

24. Визначте відповідність опису зовнішності героя – власне героєві (в романі Стендаля «Червоне і чорне»):
Фуке – *«Цей розважливий хлопець був більше здивований, ніж зачарований тими перспективами, що, здавалося б, відкривались…»; «довготелесий і незграбний юнак, із грубими рисами обличчя й довжелезним носом, але під його непривабливою зовнішністю ховалося предобре серце»*
Матильда – *«її обличчя здалося суворим, погордливим і схожим на чоловіче»; «трохи химерна… зате яке прекрасне становище у вищому світі вона забезпечить своєму чоловікові! … Ця людина ніколи не зазнає поразки … досить їй захотіти, і поєднання її розуму, сили вдачі й дотепності надасть їй незрівнянної чарівності...»*
Пані де Реналь – *«коли загорялись її очі, то це був вогонь пристрасті або благородного гніву»; «добре розумілась на цій хитрій політиці»*
Жульєн – *«обличчя … було таке біле, очі такі ніжні…, як у переодягненої дівчини, яка прийшла про щось просити мера»; «великі чорні очі й гарне волосся, що кучерявилося на цей раз ще більше»*.

За змістом роману В. М. Теккерея «Ярмарок марнославства»

1. З’ясуйте, якої речі зухвало позбулася героїня роману В. Теккерея «Ярмарка марнославства» Ребека Шарп, їдучи з пансіону міс Пінкертон?
а) молитовника
б) словника
в) щоденника
г) малюнка

2. З’ясуйте, ким за фахом був батько Ребеки – однієї з героїнь роману В. Теккерея «Ярмарка марнославства»?
а) художником
б) музикантом
в) військовим
г) торговцем

3. З’ясуйте, про кого з персонажів роману В. Теккерея «Ярмарка марнославства» йдеться: «вона була дуже милим створінням, а це велике щастя і в житті, і в романах»… «носик у неї надто короткий, а щоки надто круглі й рожеві»… «очі сяяли найчистішою і найщирішою любов`ю»?
а) Ребеку Шарп
б) міс Пінкертон
в) Емілію Седлі
г) Родон Кроулі

4. З’ясуйте, про кого з персонажів роману В. Теккерея «Ярмарка марнославства» йдеться: «Поряд з іншими, високими і квітучими вихованками пансіону, вона здавалася дитиною»:
а) Ребеку Шарп
б) міс Пінкертон
в) Емілію Седлі
г) Родон Кроулі

5. Вкажіть, що було метою Ребеки з роману В. Теккерея «Ярмарка марнославства» під час її перебування в домі Емілії Седлі?
а) навчити Емілію грі на фортепіано
б) закохати в себе Джозефа Седлі
в) заручитися підтримкою старого Седлі
г) навчити Емілію французької мови

6. Оберіть, куди поїхала Ребека з роману В. Теккерея «Ярмарка марнославства» після невдачі в домі Седлі?
а) до пансіону міс Пінкертон
б) до Королівського Кроулі
в) до батька
г) до матері в сільську місцевість

6. З’ясуйте, про котру з героїнь йде мова в романі «Ярмарка марнославства»: «вона вже навіть зашарілася при зустрічі з якимось молодим офіцером лейб-гвардії, що, поминаючи верхи карету, глянув на неї і сказав: «Ото гарне дівчисько!»»:
а) Ребеку Шарп
б) міс Пінкертон
в) Емілію Седлі
г) місіс Кроулі

7. З’ясуйте, з якої причини старий Осборн з роману В. Теккерея «Ярмарка марнославства» відмовився від сина і залишив його без спадщини?
а) через Джорджеву пристрасть до гри у карти
б) через його таємне одруження з Емілією
в) дізнався, що Джордж не його син
г) дізнався, що Джордж закоханий в Ребеку

8. З’ясуйте, що запропонував Ребеці з роману В. Теккерея «Ярмарка марнославства» один із героїв – Піт Кроулі?
а) одружитися
б) поїхати за кордон
в) вдочерити її
г) стати його коханкою.

9. З’ясуйте, з якої причини Родон і Джордж з роману В. Теккерея «Ярмарка марнославства» покинули своїх дружин?
а) почалася війна
б) поїхали на навчання
в) почалася епідемія холери
г) обидва знайшли собі коханок

10. З’ясуйте, яка історична подія описана у романі В. Теккерея «Ярмарка марнославства»?
а) битва під Ватерлоо
б) битва під Парижем
в) перехід через Рейн
г) англійська революція

11. З’ясуйте, хто з цих персонажів роману В. Теккерея «Ярмарка марнославства» загинув на війні?
а) Доббін
б) Родон
в) Джордж
г) Осборн

12. З’ясуйте, з якої причини Родон – один із персонажів роману В. Теккерея «Ярмарка марнославства» покинув Ребеку?
а) покохав іншу жінку
б) застав її із лордом Стайном
в) через її погане ставлення до сина
г) тому що вона не народила йому сина

12. З’ясуйте жанр твору В. Теккерея «Ярмарка марнославства»:
а) соціально-побутовий роман
б) соціально-психологічний роман
в) історичний роман
г) пригодницький роман

13. Оберіть рядок, в якому згадується роман, у підзаголовку якого є напис «Роман без героя»:
а) В. Теккерей «Ярмарка марнославства»
б) Ф. Стендаль «Червоне і чорне»
в) Ґ. Флобер «Пані Боварі»
г) О. де Бальзак «Шагренева шкіра»

14. З’ясуйте, яке прізвисько було у персонажа Доббіна в дитинстві з роману В. Теккерея «Ярмарка марнославства»?
а) помідор
б) огірок
в) гарбуз
г) фіга

15. З’ясуйте, чим завершилася дуель між Стайном і Родоном в романі В. Теккерея «Ярмарка марнославства»?
а) вбивством Родона
б) вбивством Стайна
в) дуель не відбулася
г) перемогою Родона

16. Вкажіть, що показала Ребека Емілії з роману В. Теккерея «Ярмарка марнославства» як доказ зради Джорджа?
а) каблучку
б) листа
в) фотографію
г) предмет одягу

17. Оберіть рядок, в якому названо твори Вільяма Теккерея:
а) трактат «Про кохання», роман «Червоне і чорне»
б) романи «Шагренева шкіра», «Тридцятилітня жінка»
в) роман «Ярмарка марнославства», «Записки Жовтоплюша»
г) новели «Блакитна кімната», «Подвійна помилка»
в) роман «Ярмарка марнославства», «Записки Жовтоплюша»

8. З’ясуйте, що є головним символом роману В. Теккерея «Ярмарка марнославства», в якому узагальнено образ Англії та суспільство XIX століття?
а) карусель
б) ярмарка
в) потяг
г) центральна площа

19. З’ясуйте, яку з речей родини Седлі придбав Доббін на розпродажі (у романі В. Теккерея «Ярмарка марнославства»)?
а) картину
б) крісло
в) фортепіано
г) одяг

20. Вкажіть, як називалася улюблена книга Доббіна (з роману В. Теккерея «Ярмарка марнославства»)?
а) «Казки тисяча однієї ночі»
б) «Біблія»
в) «Паломництво Чайльд Гарольда»
г) «Ромео і Джульєтта»

21. З’ясуйте, як поводиться Ребека після від’їзду чоловіка (у романі В. Теккерея «Ярмарка марнославства»)?
а) міркує, як розпорядитися чоловіковим майном в разі його смерті
б) ледь не втрачає розум з горя
в) радіє, що залишилася сама
г) захоплюється релігією

22. Вкажіть, хто став хрещеним батьком Джорджі Осборна (з роману В. Теккерея «Ярмарка марнославства»)?
а) Джоз Седлі
б) Родон Кроулі
в) Доббін
г) сусід з будинку, що поруч

23. З’ясуйте, який запах понад усе любила Ребека (з роману В. Теккерея «Ярмарка марнославства»)?
а) сигар
б) кави
в) фарби
г) улюблених парфумів.

Ґ. Флобер. Роман «Пані Боварі»

1. З’ясуйте, скільки років Ґюстав Флобер працював над романом «Пані Боварі»?
а) приблизно 5 років
б) приблизно 7 років
в) приблизно 10 років
г) приблизно 15 років

2. З’ясуйте, як називається підзаголовок роману «Пані Боварі», в якому Ґюстав Флобер визначив основну тему твору?
а) «Провінційні звичаї»
б) «Провінційні ілюзії»
в) «Провінційне життя»
г) «Провінційна доля»

3. З’ясуйте, ким за професією був батько Емми (в романі Ґюстава Флобера «Пані Боварі»)?
а) фермером
б) столяром
в) адвокатом
г) лісничим

4. З’ясуйте, про кого ці слова: «*Брутальний на вдачу і бистрий на розум, він мав чимало любовних пригод і досконало розумівся на жінках. Пані Боварі впала йому в око»* (романі Ґюстава Флобера «Пані Боварі»)?
а) Оме
б) Леон
в) Родольф

г) Шарль

5. Вкажіть, як називалось містечко, де оселилося подружжя Боварі (роман Ґюстава Флобера «Пані Боварі»)?
а) Йонвіль
б) Холланд
в) Варьєр
г) Париж

6. Вкажіть місце, де Емма здобула освіту (роман Ґюстава Флобера «Пані Боварі»)?
а) гімназія
б) монастир
в) коледж
г) університет

7. З'ясуйте, як звали доньку подружжя Боварі (роман Ґюстава Флобера «Пані Боварі»)?
а) Берта
б) Еліза
в) Емма
г) Лаура
8. З'ясуйте назву трактиру, що був розташований на Військовій площі (в романі Ґюстава Флобера «Пані Боварі»):
а) «Срібний лев»
б) «Золотий лев»
в) «Мідний лев»
г) «Вільний лев»

9. З'ясуйте, хто із нижче названих літературних персонажів є місцевим кюре (в романі Ґюстава Флобера «Пані Боварі»):
а) Бурнізьєн
б) Оме
в) Каніве
г) Рудольф

10. З'ясуйте, який лікар ампутував ногу Іполитові (в романі Ґюстава Флобера «Пані Боварі»):
а) Шарль
б) Оме
в) Каніве
г) Рудольф

11. З'ясуйте, в кого Емма вкрала миш'як (в романі Ґюстава Флобера «Пані Боварі»)?
а) у Шарля
б) в Оме
в) у Каніве
г) у Рудольфа

12. З’ясуйте основний кофлікт в романі Ґюстава Флобера «Пані Боварі»:
а) між романтичними ідеалами Емми та реаліями її життя в провінції
б) між романтичними ідеалами Оме та реаліями життя в провінції
в) між романтичними ідеалами Каніве та реаліями життя в провінції
г) між романтичними ідеалами Рудольфа та реаліями життя в провінції

13. З’ясуйте, який художній твір став останнім захопленням Емми в романі Ґюстава Флобера «Пані Боварі»:
а) роман «Кохання понад усе»
б) опера «Лючія ді Ламмермур»
в) опера «Моя провінція»
г) роман «Червоне і чорне»

14. З’ясуйте, за який роман Ґюстава Флобера посадили до в’язниці у Франції:
а) «Пані Боварі»
б) «Червоне і чорне»
в) «Проста душа»
г) «Виховання почуттів»

15. З’ясуйте, що найкраще лікував Шарль Боварі (в романі Ґюстава Флобера «Пані Боварі»)?
а) катаракти та простудні захворювання
б) гангрени хірургічним шляхом
в) рвав зуби та лікував горло, ніс та вуха
г) ноги та руки після переломів

16. З’ясуйте, журнал якого направлення передплатив Шарль Боварі з метою кар’єрного росту (в романі Ґюстава Флобера «Пані Боварі»)?
а) медичний
б) юридичний
в) філософський
г) філологічний

17. З’ясуйте, що найбільше вразило Шарля в зовнішності Еми при першій зустрічі (в романі Ґюстава Флобера «Пані Боварі»)?
а) вигин руки
б) очі
в) білизна нігтів
г) волосся

18. З’ясуйте, що сталося з весільним букетом Еми (в романі Гюстава Флобера «Пані Боварі»)?
а) його було викрадено
б) його було спалено
в) він зник під час переїзду до Іонвіля
г) його зловила подружка на весіллі в Еми

19. З’ясуйте, хто з відомих письменників прищепив Емі смак до старовини (в романі Ґюстава Флобера «Пані Боварі»)?
а) Вальтер Скотт
б) Віктор Гюго
в) Джордж Байрон
г) Генріх Гейне

20. З’ясуйте жанр твору Ґюстава Флобера «Пані Боварі»:
а) психологічний роман
б) історичний роман
в) соціально-побутовий роман
г) філософський роман

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

І варіант

1. В якій європейській країні романтизм як літературний напрям склався ідейно?
а). Франція;
б). Німеччина;
в). Англія;
г). США.

2. Виберіть один із засобів романтичної критики дійсності:
а). раціоналізм;
б). розповідь;
в). сатира;
г). правдиве зображення життя.

3. Як називається етап розвитку романтизму, для якого характерними є: ненависть до реальності, мотиви естетизації зла і злочину?
а). демонізм;
б). деморалізація;
в). деспотія;
г). демократизація.

4. Що відбувалося у літературі першого періоду німецького романтизму:
а). розвивався гротескно-фантастичний напрямок;
б). діяв єнський гурток;
в). діяв гейдельберзький гурток;
г). діяла «озерна» школа.

5. А. Е. Т. Гофман – автор твору:
а). «Малюк Цахес»;
б). «Айвенго»;
в). «Індіана»;
г). «Роб Рой».

6. «Золотою книгою непереможених» було названо збірку Г. Гейне:
а). «Книга пісень»;
б). «Романсеро»;
в). «Айвенго»;
г). «Вірші та оди».

7. Визначне основну тему повісті «Гобсек» Оноре де Бальзака:
а). кохання;
б). зрада;
в). згубна влада золота;
г). чоловіча дружба.

8. Обґрунтуйте назву «Екзотичні новели» П. Меріме:
а). тому що їх об’єднує спільна тема – опис природи та стилю життя жителів східних країн;
б). тому що їх об’єднує тема боротьби з жителями східних країн;
в). їх тематика – фантастичні події у східних країнах;

9. У чиїх творах висвітлена проблематика емансипації жінок:
а). Вальтер Скотт;
б). Жорж Санд;
в). Віктор Ґюго;
г). Дж. Байрон.

10. У якому творі викладено основні положення французького романтизму:
а). збірка поезій «Книга пісень»;
б). передмова до драми «Кромвель»;
в). «Собор Паризької Богоматері»;
г). новела «Золотий горщик».

11. Назвіть особливість літератури Критичного реалізму:
а). яскраві барви краєвидів;
б). фантастика;
в). врівноважена розповідь про життєві події;
г). іронія.

12. Скільки етапів розвитку має французький реалізм XIX століття:
а). один;
б). два;
в). три;
г). чотири.

13. Назвіть прізвище письменника, творчість якого пов'язана з першим періодом реалізму у Франції:
а). Ф. Стендаль;
б). Ґ. Флобер;
в). Е. Золя;
г). В. Скотт.

14. Який роман народився від газетної хроніки про карний злочин?
а). «Пані Боварі» Ґ. Флобера;
б). «Червоне і чорне» Ф. Стендаля;
в). «Шагренева шкіра» О. де Бальзака;
г). «Айвенго» В. Скотта.

15. Роман якого письменника дав життя новому терміну, що називав явище, пов'язане із відірваністю мрії від реальності:
а). «Пані Боварі» Ґ. Флобера;
б). «Ваніна Ваніні» Ф. Стендаля;
в). «Батько Горіо» О. де Бальзака;
г). «Айвенго» В. Скотта.

16. Під яким псевдонімом творив Анрі - Марі Бейль:
а). Ш. Бодлер;
б). Ф. Стендаль;
в). П. Меріме;
г). Ґ. Флобер.

17. Назвіть літературний напрям, який передбачає боротьбу з будь-якою нормативністю:
а). реалізм;
б). класицизм;
в). романтизм;
г). натуралізм.

18. Хто із французьких письменників доби критичного реалізму написав есе «Богдан Хмельницький»:
а). Ш. Бодлер;
б). Ф. Стендаль;
в). П. Меріме;
г). Ґ. Флобер.

19. Які нові літературні жанри з'явилися в добу реалізму:
а). казка;
б). роман-епопея;
в). поема;
г). новела.

20. З якого літературного твору цей персонаж – Жюльєн Сорель:
а). «Пані Боварі» Ґ. Флобера;
б). «Червоне і біле» Ф. Стендаля;
в). «Батько Горіо» О. де Бальзака;
г). «Червоне і чорне» Ф. Стендаля.

21. Чарівна сила малюка Цахеса була захована у:
а). волосинках;
б). очах;
в). мізинчику;
г). ногах.

22. Події народної легенди про Лореляй пов'язані з рікою:
а). Сена;
б). Рейн;
в). Майн;
г). Дніпро.

23. Як у Німеччині в XIX столітті називалися верстви неосвіченого населення у літературних творах?
а). філателісти;
б). філістери;
в). фетишисти;
г). фермери.

24. Визначте, який основний конфлікт історичної доби відображено у романі В. Скотта «Айвенго»:
а). боротьба шотландського народу за незалежність;
б). боротьба англосаксів проти норманів;
в). боротьба між Айвенго та Бріаном де Буагільбером;
г). кохання.

25. Вкажіть, про кого з героїв роману В. Ґюго «Собор Паризької Богоматері» сказано: «Він був душею Собору»:
а). Клода Фролло;
б). Квазімодо;
в). П'єра Гренгуара;
г). ваш варіант.

26. Визначне проблематику новели «Золотий горщик» Е. А. Гофмана:
а). кохання;
б). зрада;
в). згубна влада золота;
г). творча особистість та суспільство.

27. Термін «реалізм» з'явився у працях письменників:
а). О. де Бальзака і Стендаля;
б). Ґ. Флобера і Е. Золя;
в). Ж. Шанфльорі та Л.-Е.-Е.Дюранті;
г). Ж. Санд і В. Ґюго.

28. На початковому етапі в європейських літературах реалізм взаємодіяв з:
а). романтизмом;
б). класицизмом;
в). бароко;
г). натуралізмом.

29. У якій країні набув інтенсивного розвитку у XIX ст. рух «Буря і натиск»?
а). Франція;
б). Англія;
в). США;
г). Німеччина.

30. Одне із імен Е.-Т.-А. Гофман змінив на честь:
а). В.-А. Моцарта;
б). Е. - М. Хемінгуея;
в).Т. Драйзера;
г). Е. А. По.

31. Першим циклом збірки Г. Гейне «Книга пісень» є:
а). «Ліричне інтермецо»;
б). «Знову на батьківщині»;
в). «Страждання юності»;
г). «Північне море».

32. Хто є автором літературного твору «Німеччина. Зимова казка»:
а). Генрих Гейне;
б). Ернст Теодос Амадей Гофман;
в). Віктор Ґюго;
г). Вальтер Скотт.

33. У який період творчості В. Ґюго був написаний «Дев'яносто третій рік»:
а). ранній;
б). період еміграції;
в). пізній;
г). початковий.

34. Яку країну прославив письменник, своїм прізвищем давши найменування не лише літературній течії, а й певному типу поведінки та ставлення до світу, одягу і т. д.:
а). Франція (В. Гюго);
б). Англія (Дж. Байрон);
в). Німеччина (Е.-Т.-А. Гофман);
г). США (Е. А. По).

35. Назвіть прізвище письменника, творчість якого пов'язана з другим періодом реалізму у Франції:
а). П. Меріме;
б). Ф. Стендаль;
в). Ґ. Флобер;
г). В. Скотт.

36. З'ясуйте, за якою країною сумує ліричний герой «Кримських сонетів»:
а). Англією;
б). США;
в). Угорщиною.
г). Польщею.

37. Назвіть твори, автором яких є Ф. Стендаль:
а). «Шагренева шкіра»;
б). «Червоне і чорне»;
в). «Пані Боварі»;
г). «Кримські сонети».

38. Назвіть роки становлення першого періоду доби реалізму у Франції:
а). 20–40 рр.;
б). 40–60 рр.;
в). 60–70 рр.;
г). 70–90 рр.

39. Визначте жанр «Людської комедії» О. де Бальзака:
а). новела;
б). роман-епопея;
в). літературна казка;
г). роман у віршах.

40. Хто із письменників французької доби критичного реалізму перекладав твори М. Гоголя, О. Пушкіна та був особисто знайомий із І. Тургенєвим і упродовж 13 років листувався з ним:
а). П. Меріме;
б). О. де Бальзак;
в). Ґ. Флобер;
г). В. Скотт.

41. Людей, схожих на малюка Цахеса, Е. Т. А. Гофман називає:
а). ентузіастами;
б). філістерами;
в). громадянами;
г). феміністами.

42. Який роман належить до «Філософських етюдів»:
а). «Шагренева шкіра» О. де Бальзака;
б). «Пані Боварі» Ґ. Флобера;
в). «Червоне і чорне» Ф. Стендаля;
г). «Айвенго» В. Скотт.

43. Хто із французьких письменників доби реалізму був ініціатором вивчення у школах Франції курсу історії України:
а). О. де Бальзак;
б) Ґ. Флобер;
в). П. Меріме;
г). Е. А. По.

44. Хто із названих митців доби Романтизму працював у жанрі утопічного роману:
а). В. Скотт;
б). Ж. Санд;
в). Ґ. Флобер;
г). А. Міцкевич.

45. Визначте провідну тему «Кримських сонетів»:
а). кохання до жінки;
б). любов до природи;
в). ностальгія за далекою Батьківщиною;
г). історичні події.

46. Золотий жук в новелі Е. А. По символізує:
а). владу золота над душею людини;
б). пристрасть людини;
в). багатство людського інтелекту;
г). нерозділене кохання до жінки.

47. Дія «Собору Паризької Богоматері» відбувається у:
а). XV столітті;
б) XIV столітті;
в). XIX столітті;

48. Хто є основоположником жанру історичного роману:
а). Г. Гейне;
б). В. Ґюго;
в). В. Скотт;

г). XX столітті.

49. Яку із своїх поем Г. Гейне визначив як «поему політичну й романтичну»?

а). «Атта Троль»;
б). «Німеччина. Зимова казка»;
в). «Альмансор»;
г). «Книга пісень».

г). Дж. Байрон.

50. Оберіть твір, автором якого є Вальтер Скотт:

а). «Пані Боварі»;
б). «Знедолені»;
в). «Дон Жуан»;
г). «Роб Рой».

ІІ варіант

1. Визначте, яким є герой новелістики Е. А. По:

а). пересічною людиною, в якій немає нічого особливого;
б). наділеним надзвичайною фізичною силою;
в). розумною людиною, наділеною силою думки, надзвичайним інтелектом;
г). наділеним надзвичайною вродою.

2. У якій країні набув інтенсивного розвитку у XIX ст. рух «Буря і натиск»?

а). Франція;
б). Англія;
в). Німеччина;
г). США.

3. З якого літературного твору Е. Т. Гофмана цей персонаж – Крайслер:

а). «Життєйська філософія кота Мурра»;
б). «Малюк Цахес»;
в). «Айвенго»;
г). «Книга пісень».

4. Діяльність якого з гуртків припадає на другий етап німецького романтизму:

а). гейдельберзького;
б). єнського;
в). неоромантиків;
д). «школа лейкистів».

5. Визначте жанр роману В. Ґюго «Собор Паризької Богоматері»:

а). соціально-філософський роман;
б). соціально-психологічний роман;
в). історично-романтичний роман;
г). утопічний роман.

6. Хто є автором літературного твору «Німеччина. Зимова казка»:

а). Генріх Гейне;
б). Ернст Теодос Амадей Гофман;
в). Віктор Ґюго;
г). Вальтер Скотт.

7. Яке справжнє ім’я письменниці Жорж Санд:

а). Валентина
б). Індіана;
в). Аврора;
г). Лелія.

8. Хто із письменників у ранній творчості був талановитим поетом:

а). Віктор Ґюго;
б). Ернст Теодос Амадей Гофман;
в). Фрідріх Шеллінг;
г). Жорж Санд.

9. Ім’я Гобсека в однойменній повісті О. де Бальзака означало:

а). павук;
б). глитай;
в). дурень;
г). зрадник.

10. Ф. Стендаль служив у армії свого кумира:

а). Гарібальді;
б). Наполеона;
в). Кутузова;
г). Спартака.

11. У який період творчості В. Ґюго був написаний роман «Собор Паризької Богоматері»:
а). ранній;
б). пізній;
в). період еміграції;
г). після еміграції.

12. Основний конфлікт роману Ф. Стендаля «Червоне і чорне» розгортається між:
а). людиною і природою;
б). особистістю і суспільством;
в). батьками і дітьми;
г). протилежними таборами.

13. Які нові літературні жанри з'явилися в добу романтизму:
а). літературна казка;
б). роман-епопея;
в). роман-виховання;
г). соціально-побутовий роман.

14. З якого літературного твору цей персонаж – Жюльєн Сорель:
а). «Пані Боварі» Ґ. Флобера;
б). «Ваніна Ваніні» Ф. Стендаля;
в). «Батько Горіо» О. де Бальзака;
г). «Червоне і чорне» Ф. Стендаля.

15. Другим циклом збірки Г. Гейне «Книга пісень» є:
а). «Ліричне інтермецо»;
б). «Знову на батьківщині»;
в). «Страждання юності»;
г). «Північне море».

16. Одне із імен Е. Т. А. Гофман змінив на честь:
а). В.-А. Моцарта;
б). Е. - М. Хемінгуея;
в).Т. Драйзера;
г). Е. А. По.

17. Ідейним натхненником, кумиром Жульєна Сореля був:
а). батько;
б). абат Пірар;
в). Наполеон;
г). Матильда.

18. Хто є автором літературного твору «Подорож на Гарц»:
а). Генріх Гейне;
б). Ернст Теодос Амадей Гофман;
в). Віктор Ґюго;
г). Едгар Аллан По.

19. Про справжні почуття головного героя роману «Червоне і чорне» Ф. Стендаля читач дізнається з:
а). авторських коментарів;
б). внутрішніх монологів героя;
в). щоденника Жульєна Сореля:
г). розповідей братів та друзів.

20. Ч. Діккенс є представником:
а). англійського реалізму;
б). англійського романтизму;
в). американського романтизму;
г). польського романтизму.

21. Хто з письменників доби романтизму активно використовував гротеск при написанні своїх творів?
а). В. Скотт;
б). Дж. Байрон;
в). Ж. Санд;
г). В. Ґюго.

22. Оберіть твір, автором якого є Дж. Байрон:
а). «Каїн»;
б). «Айвенго»;
в). «Консуело»;
г). «Пані Боварі».

23. Соціальним конфліктом роману Ч. Діккенса «Домбі і син» є:
а). протиставлення хазяїна і його службовців;
б). протиставлення бідних і багатих;
в). протиставлення розумних і дурних;
г). протиставлення закоханих та егоїстів.

24. Хто із французьких письменників доби реалізму був майстром психологічної новели?
а). О. де Бальзак;
б). Г. Флобер;
в). П. Меріме;
г). Ж. Санд.

25. Назва роману Ч. Діккенса «Домбі і син» повторює назву родинної:
а). яхти;
б). аптеки;
в). фірми;
г). ферми.

26. Назвіть літературний напрям, для якого характерно тяжіння до екзотичного, зображення неймовірних ситуацій і неординарних героїв, фантастичні події:
а). романтизм;
б). реалізм;
в). класицизм;
г). модернізм.

27. Кого у Франції в добу критичного реалізму вважали «королем поетів»?
а). Ш. Бодлера;
б). А. Міцкевича;
в). В. Ґюго;
г). А. Міцкевича.

28. Хто із французьких письменників доби критичного реалізму написав новелу «Кармен»:
а). Ш. Бодлер;
б). Ф. Стендаль;
в). П. Меріме;
г). В. Скотт.

29. Визначне основну тему твору «Олівер Твіст» Ч. Діккенса:
а). кохання;
б). зрада;
в). згубна влада золота;
г). дитяча бідність.

30. Хто із авторів працював у жанрі драматургії в добу Романтизму:
а). Жорж Санд;
б). Ернст Теодос Амадей Гофман;
в). Віктор Ґюго;
г). Вальтер Скотт.

31. Хто із письменників-романтиків є автором поеми «Мазепа»:
а). В. Скотт;
б). Дж. Байрон;
в). П. Меріме;
г). Ф. Стендаль.

32. Оберіть письменника доби критичного реалізму, який є автором трактату «Расін і Шекспір»:
а). Ш. Бодлер;
б). Е. Золя;
в). Ф. Стендаль;
г). В. Скотт.

33. Хто є основоположником жанру історичного роману:
а). Генрих Гейне;
б). Ернст Теодос Амадей Гофман;
в). Віктор Ґюго;
г). Вальтер Скотт.

34. У чиїх творах висвітлена проблематика емансипації жінок:
а). Генрих Гейне;
б). Жорж Санд;
в). Віктор Ґюго;
г). Вальтер Скотт.

35. Образ малюка Цахеса у творчості Е. Т. А. Гофмана є:
а). реалістичним;
б). романтичним;
в). гротескним;
г). сентиментальним.

36. Оберіть твір, автором якого є Шандор Петефі:
а). «Пані Боварі»;
б). «Знедолені»;
в). «Дон Жуан»;
г). «Витязь Янош».

37. У якому творі викладено основні положення французького романтизму:
а). збірка поезій «Книга пісень»;
б). передмова до драми «Кромвель»;
в). «Собор Паризької Богоматері»;
г). ваш варіант.

38. У якій країні існував Класичний Реалізм:
а). Франція;
б). США;
в). Угорщина;
г). Англія.

39. Назвіть прізвище письменника, творчість якого пов'язана з першим періодом реалізму у Франції:
а). П. Меріме;
б). Ґ. Флобер;
в). Ш. Бодлер;
г). В. Скотт.

40. Визначте, яким був результат мандрівок героя у першій частині поеми Байрона «Паломництва Чайльд Гарольда»:
а). духовне пробудження героя;
б). ще більше розчарування;
в). герой хоче накласти на себе руки;
г). нове кохання.

41. Оберіть головну ознаку літератури доби Романтизму:
а). незвичайний герой у незвичайних обставинах;
б). реальність життя;
в). показ жадоби наживи;
г). критика суспільства.

42. З'ясуйте, у чому полягає особливість змалювання історії в романі В. Скотта:
а). історія показана через приватне життя людей;
б). автор змальовує історію з хронікальною точністю, достовірно;
в). історичних подій в романі немає;
г). нове кохання на фоні історичних подій.

43. З якого літературного твору цей персонаж – Гаврош?
а). «Консуело»;
б). «Знедолені»;
в). «Айвенго»;
г). «Собор Паризької Богоматері».

44. Жорж Санд свій перший роман «Роз і Бланш» планувала написати у співпраці з:
а). Ж. Сандром;
б). Б. Реїзовим;
в). В. Ґюго;
г). В. Скоттом.

45. Назвіть твори, автором яких є Г. Флобер:
а). «Шагренева шкіра»;
б). «Червоне і чорне»;
в). «Ваніна Ваніні»;
г). «Пані Боварі».

46. Назвіть особливість літературних творів доби критичного реалізму:
а). екзотична природа;
б). ірреальний світ;
в). ілюзія;
г). складні стосунки між героями.

47. У якого французького письменника доби Критичного реалізму справжнє прізвище Бальса:
а). О. де Бальзака;
б). Ґ. Флобера;
в). П. Меріме;
г). Ф. Стендаля.

48. Чиї основні особливості стилю письма формувалися під впливом поезій Е. По?
а). П. Меріме;
б). О. де Бальзака;
в). Ш. Бодлера;
г). Ґ. Флобера.

49. Гумор і сатира – це художні засоби літературного періоду:
а). натуралізму;
б). романтизму;
в). реалізму;
г). модернізму.

50. Вкажіть, яка риса характеру Айвенго виявилася в епізоді виплати боргу Ісааку:
а). жадність;
б). заощадливість;
в). щедрість;
г). ревнощі.

Глосарій

Словник літературознавчих термінів. URL : http://klas.sadzhavka.org.ua/mod/page/view.php?id=144 https://zarlit.com/textbook/9klas/93.html (дата звернення 28.05.2024).

Автобіографія – літературний жанр, головним героєм якого (в літературному сенсі) є сам автор.

Автобіографічний роман – жанровий різновид роману, в якому головним персонажем виступає сам автор, а події, вміщені у фабулі, – достеменні події з його життя. Як образ головного персонажа, так і його сюжет, – це художня обробка фактів, пережитих автором.

Алегорія – одна з форм інакомовлення, у якій конкретний образ використовується для вираження абстрактного поняття або судження. У сучасній літературі алегорія зберігає своє значення у творах, де мораль або повчання чітко визначені (байка, притча).

Алітерація – повторення подібних за звучанням приголосних у віршованому рядку, строфі для підсилення звукової або інтонаційної виразності й музичності.

Алюзія – художній прийом, натяк, відсилання до певного літературного твору, сюжету, образу, історичної події з розрахунку на ерудицію читача, покликаного розгадати зашифрований зміст.

Амфібрахій – у силабо-тонічному віршуванні – трискладова стопа з наголосом на другому складі.

Анакреонтична поезія – жанр ліричної поезії, в якому панує життєрадісне, світле світосприйняття, переважають мотиви земного щастя, кохання, чуттєвої насолоди.

Анапест – у силабо-тонічному віршуванні – трискладова стопа з наголосом на останньому складі.

Анафора – єдинопочаток, повторення на початку віршових рядків, строф або речень однакових чи співзвучних слів, синтаксичних конструкцій.

Антитеза – протиставлення. Стилістична, або словесна, антитеза – розташування поруч протилежних за змістом слів. Образна антитеза – протиставлення насамперед персонажів.

Асонанс – повторення однакових голосних звуків у рядку або строфі, що надає віршованій мові милозвучності, підсилює її музичність.

Аутo – драматичні дійства на біблійні й інші релігійні сюжети.

Афоризм – коротке, лаконічне судження, яке в стислій, зручній для запам'ятовування формі містить глибоку думку. Своїм змістом афоризми найчастіше залежать від епохи, що їх породила, і охоплюють часто політичні проблеми, питання етики, побуту тощо.

Афористична проза – самостійний жанр: мудрі, дотепні й лаконічно висловлені думки, вкладені в особливо вишукану форму.

Байка – коротке алегоричне оповідання, переважно віршоване, з певною моральною настановою. Різновид ліро-епічного жанру. Героями байок виступають зазвичай звірі, птахи, рослини, за діями і вчинками яких вгадуються людські вади.

Байронічний герой – різновид літературного героя, який дістав свою назву після виходу у світ поеми англійського поета Байрона «Паломництво Чайльд-Гарольда» (1812). «Байронічний герой» рано «стомився» життям, його охопила меланхолія, «хвороба розуму». Він втратив зв'язок з навколишнім світом, і страшне почуття самотності стало для нього звичним, він людина безкомпромісна, лицемірство йому ненависне. Лише одне визнає поет прийнятним для свого вільного, нелицемірного і самотнього героя – почуття великої любові, що переростає у всепоглинаючу пристрасть.
Балада – жанр ліро-епічної поезії фантастичної, історико-героїчної або соціально-побутової тематики з драматичним сюжетом.
Білий вірш – неримовані вірші з чіткою внутрішньою метричною структурою, де на місці рими лишається чиста клаузула.
Вічні образи – літературні образи, що за глибиною художнього узагальнення виходять за межі конкретних творів та епохи, що в них відображена.
Верлібр – вірш, у якому відсутні певний розмір і рифма.
Внутрішній монолог – різновид монологу, в якому передаються внутрішні переживання персонажа замість опису зовнішніх реальних подій, ситуацій, що викликають ці переживання.
Всесвітня (або зарубіжна, світова) література – сукупність усіх національних літератур. Літературний процес як органічна єдність, взятий в історичному плині.
Гекзаметр – віршовий дактилічний розмір з шістьма наголосами без рими.
Герой літературного твору, або Персонаж – 1. Постать людини, зображена письменником у художньому творі, загальна назва будь-якої дійової особи кожного літературного жанру, 2. Олюднені, оживлені образи речей, явищ природи, звірів у казках, байках, притчах та деяких інших жанрах.
Готичний роман – зображує незвичайні ситуації, жахи пекла, страхітливі жорстокості, великі таємниці, що перетворюють людину на іграшку надприродних сил. Дія найчастіше відбувається у середньовічному готичному замку, перейнятому атмосферою таємничості.
Градація – стилістична фігура, що полягає в поступовому нагнітанні засобів художньої виразності задля підвищення чи пониження їхньої емоційно-смислової значимості.
Гротеск – різновид комічного в мистецтві, художній прийом, у якому фантастичне поєднано з реальним, звичайним і навіть приземлено-побутовим.
Гумор – 1. Різновид комічного, відображення смішного в життєвих ситуаціях і людських характерах. 2. Узагальнена назва творів, мета яких – розсмішити, викликати гарний настрій 3. Взагалі сміх і відчуття комічного.
Діалог – розмова двох чи кількох дійових осіб.
Діалог культур – сукупність різноманітних зв'язків між різними культурами, завдяки яким цінності однієї культури стають надбанням іншої.
Драма – 1. Один з основних родів художньої літератури, що зображує дійсність безпосередньо через висловлювання та дії самих персонажів. 2. Один із жанрів

драматичного роду, комедією, трагедією, це п’єса соціального чи побутового характеру з гострим конфліктом, як розвивається в постійній напрузі.
Дума – великий пісенно-розповідний (ліро-епічний) твір переважно героїчного змісту.
Експозиція – сюжетно-композиційна частина художнього твору, яка знайомить з його головними персонажами, конфліктами, проблемами, обставинами дії.
Епічний театр – театр, покликаний (за Брехтом) діяти не на почуття, а на розум глядача, використовуючи до того ж основну особливість епосу як роду літератури – оповідь про певні життєві ситуації немов зі сторони. Завдання драматурга – розвивати інтелект глядача (звідси ще одна назва театру – інтелектуальний), пробуджувати в ньому прагнення до вдосконалення світу, спонукати його до суспільної активності.
Епізод – невеликий уривок, фрагмент, відносно завершена та самостійна частина художнього твору, що зображує одну з подій або важливий у долі персонажа момент.
Епопея – значний за обсягом монументальний твір епічного змісту, в якому широко і всебічно відтворено епохальний перелом у житті цілого народу (часом багатьох народів), відображені події, що мають вирішальне значення для багатьох поколінь.
Епос – один із трьох родів літератури, відмінний за своїми ознаками від лірики та драми. Основа епічного твору – розповідь від автора. Жанр епічної героїчної поеми.
Зав’язка – елемент сюжету й композиції, який розпочинає основний конфлікт, зіткнення антиподів.
Загадка – це короткий твір, в основі якого лежить дотепне метафоричне запитання, що передбачає відповідь на нього.
Ідея художнього твору – емоційно-інтелектуальна, пафосна спрямованість художнього твору, яка приблизно може бути охарактеризована як провідна думка, ядро задуму автора.
Інверсія – одна із стилістичних фігур мови, яка полягає в незвичному розташуванні слів у реченні, щоб найбільш значуще слово чи слова особливо підкреслити, звернути на них увагу.
Інтер’єр – в літературі вид опису, змалювання внутрішніх приміщень та предметів, які в них знаходяться і безпосередньо оточують персонажів твору.
Іронія – художній троп, який виражає глузливо-критичне ставлення митця до предмета зображення.
Казка – один із основних жанрів народної творчості, епічний, розповідний, сюжетний художній твір усного походження про вигадані та фантастичні події.
Комічне – естетична категорія, характерною рисою якої є освоєння світу і його зображення крізь призму сміху. Основними формами функціонування комічного є сатира, гумор та іронія. Сатира осміює суспільні явища, а гумор – несуттєві недоліки окремих осіб, а також екзистенційні вади буття людини.
Колізія – зіткнення протилежностей (інтересів, переконань, мотивів, окремих осіб), джерело конфлікту та форма його реалізації у художньому творі.

Комедія – драматичний твір, у якому засобами гумору та сатири викриваються негативні суспільні та побутові явища, виявляється смішне в навколишній дійсності чи людині.
Композиція – побудова твору. Найпоширеніші види: лінійна – події зображуються в хронологічній послідовності; ретроспективна – події, що відбулися раніше, зображуються пізніше; паралельна – дві події, що відбулися одночасно, зображуються як послідовні; монтаж – кілька подій, що відбуваються одночасно, зображуються по черзі.
Конфлікт – зіткнення протилежних інтересів і поглядів, напруження і крайнє загострення суперечностей, що призводить до активних дій, ускладнень, боротьби, супроводжуваних складними колізіями.
Критичний реалізм – літературний напрям, який став у XIX ст. конкретно-історичним утіленням реалізму. Критичний реалізм 30-40-х рр. у Англії та Франції (а пізніше і в інших країнах Західної Європи) по-новому вирішує проблему «Людина і середовище». Характер людини художньо осмислюється в її соціальній обумовленості, розкривається в ретельно досліджених, достовірно зображених суспільних обставинах; дійсність піддається критичному аналізу.
Кульмінація – важливий елемент сюжету: вирішальне, найгостріше зіткнення сил, які ведуть боротьбу, момент найвищого напруження в розвиткові змальованих у творі подій.
Лірика – 1. Один із трьох родів художньої літератури, в якому навколишня дійсність зображується шляхом передачі почуттів, настроїв, переживань, емоцій ліричного героя чи автора. 2. Певний віршовий твір або сукупність творів.
Ліричний відступ – це такий авторський відступ від розгортання подій, картин і образів у якому письменник безпосередньо від себе висловлює почуття і настрої у зв'язку з долею героїв виявляє своє ставлення до них тощо.
Ліричний герой – образ, що виникає в уяві читача під враженням висловлених у почуттів, переживань, роздумів. Ліричний герой не обов'язково тотожний авторові.
Ліро-епічний твір – це літературний твір, в якому гармонійно поєднуються зображальні виражальні засоби, притаманні лірици та епосу, внаслідок чого утворюються якісно нові сполук (балада, співомовка, поема, роман у віршах).
Література – так колись називали все, що написане або надруковане буквами (літерами). Зараз термін «література» переважно вживається у значенні художня література. А художня література є одним із видів мистецтва, що образно відтворює життя за допомогою слова, мов.
Літературний жанр – тип літературного твору, один з елементів класифікації літературно матеріалу, позначає літературні твори, які умовно об'єднуються за певною структурою та спільний ознаками зображення дійсності. Наприклад, серед епічних творів найчастіше виділяють такі жанри (види): казка, байка, легенда, оповідання, новела, повість, роман, епопея та ін.; серед ліричні

ліричний вірш, пісня, елегія, епіграма та ін.; серед драматичних: трагедія, комедія, драма, фарс та ін.

Літературний напрям – це конкретно-історичне втілення художнього методу, що проявляє себе в ідейно-естетичній спільності групи письменників у певний період часу. Літератури напрям є своєрідним синтезом художнього методу та індивідуального стилю письменника.

Літературний процес – безперервний, надзвичайно складний, іноді суперечливий, який визначається всією сукупністю явищ і фактів, як єдиними нормами загальнолітературного світового розвитку, так і його національні особливостями.

Літературний рід – узагальнююче поняття, один з головних елементів систематизації літературного матеріалу, категорія вищого порядку. За родами література поділяється на епос, лірику, драму.

Легенда – народна оповідь про життя якоїсь особи чи незвичайну подію, оповита фантастикою, казковістю.

Лейтмотив – конкретний образ, часто повторювана деталь, головна тема чи ідея, визначальна інтонація, що пронизує твір або всю творчість письменника.

Логічний наголос – виділення важливого слова в реченні (яке несе особливе смислове навантаження) через підвищення сили голосу.

Медитація – вірш філософського змісту, в якому автор передає свої глибокі роздуми про деякі важливі проблеми, інколи глобального значення (життя і смерть, дружба і кохання, людина і природа).

Мемуари – оповідь у формі записок від імені автора про реальні події минулого, учасником або ж очевидцем яких він був.

Метафора – один з основних тропів: образний вислів, в якому ознаки одного предмета чи дії переносяться на інший за подібністю.

Монолог – переважно в драматичному творі або кінофільмі роздуми персонажа вголос, розмова з самим собою чи глядачами.

Мотив – неподільна смислова одиниця, з якої складається сюжет (мотив жертовності, скорбота та ін.) або тема ліричного твору.

Новела – невеликий за обсягом прозовий епічний твір про незвичайну життєву подію з несподіваним фіналом, сконденсованою та яскраво вималюваною дією.

Ода – жанр лірики, вірш, що виражає піднесені почуття, викликані важливими історичними подіями, діяльністю історичних осіб.

Образ художній – одне з головних літературних понять, узагальнене відображення дійсності чи переживань митця у формі конкретного, індивідуального явища (образ Фауста, батьківщини, ліричного героя і т. ін.)

Оповідання – невеликий прозовий твір епічного роду, сюжет якого заснований на певному епізоді з життя одного або кількох персонажів, обмеженому у просторі і в часі. Продуктивний жанр художньої літератури, як самостійний оформився в XIX ст.

Оповідач – особа, вигадана автором, від імені якої в художньому творі автор оповідає про події та людей.

Оповідь – зображення подій і вчинків персонажів через об'єктивний виклад їх від першої особи, на відміну від розповіді – викладу від третьої особи.
Опис – зображення письменником місцевості, де відбувається дія, природи (пейзажу), зовнішнього вигляду осіб (портрета), внутрішньої частини приміщень (інтер'єру).
Підтекст – внутрішній, прихований зміст якого-небудь висловлювання.
Пірихій – у силабо-тонічному віршуванні пірихієм умовно називається заміна стопи ямба чи хорея стопою з двох ненаголошених складів.
Пісня – словесно-музичний твір ліричного або ліро-епічного характеру, мелодійний за своїм інтонаційним малюнком і призначений для співу.
Памфлет – публіцистичний твір на злободенну тему, в якому з особливою гостротою й експресією, часто в сатиричній формі висміюються й викриваються якісь негативні суспільні явища.
Паралелізм – стилістична фігура: паралельне зображення двох (трьох і більше) явищ з різних сфер життя, показ одних явищ на фоні інших.
Пародія – сатиричний або гумористичний твір, який наслідує, імітує творчу манеру письменника або напряму з метою його висміяти.
Пейзаж – один із композиційних компонентів художнього твору: опис природи, будь-якої незамкненого простору зовнішнього світу.
Переказ – подібне до легенди усне оповідання про видатні події минулого, але біль достовірне, ніж легенда.
Персоніфікація – вид метафори: уподібнення неживих предметів чи явищ природи людським якостям, олюднення їх (а уособлення – оживлення їх).
Повість – епічний прозовий твір (рідше віршований), який характеризуємо однолінійним сюжетом, а за широтою охоплення життєвих явищ і глибиною їх розкрито посідає проміжне місце між романом та оповіданням.
Поезія – 1. Один із трьох літературних родів, поряд з епосом і драмою. 2. Невеликий художній твір у віршах, 3. Інколи цим поняттям означають віршовані твори певного автора, нації чи епох.
Поема – ліро-епічний віршований твір, у якому зображені значні події і яскраві характери, а розповідь героїв супроводжується розкриттям авторських переживань і роздумів.
Порівняння – троп, який полягає у зіставленні одного предмета з іншим для того, щоб глибше розкрити, яскравіше змалювати його.
Портрет – зображення в літературному творі зовнішнього вигляду, пози, рухів, виразу обличчя людини, її одягу, взуття тощо.
Проза – мовлення не організоване ритмічно; літературний твір або сукупність творів, написаних не віршованою мовою.
Психологізм у літературі – це характеристика художнього твору, сукупність стилістичних прийомів та засобів, за допомогою яких письменник передає внутрішній світ своїх персонажів. Вчинки героїв оцінюються опосередковано, за допомогою підтексту, який виникає у свідомості читача через зіставлення окремих ситуацій, висловлювань персонажів тощо.

Психологічний драматичний конфлікт – різновид художнього конфлікту в драматичному творі, при якому зіткнення протилежностей, напруження суперечностей мають внутрішній характер, виявляються не стільки у діях, скільки у переживаннях і почуттях персонажів. Вони можуть відтворювати різні грані духовного життя: наприклад, конфлікт між розумом і почуттям, обов'язком і честю

Психологічний роман – великий за обсягом епічний твір, у якому автор зосереджує увагу на духовному світі персонажів, їх внутрішніх переживаннях.

Реалізм – літературний напрям, який характеризується правдивим і всебічним відображенням дійсності на основі типізації життєвих явищ.

Ремінісценція – один із видів творчих взаємовпливів, який полягає в запозиченні окремих елементів з творчості попередників.

Ремарки – авторські пояснення в тексті драматичного твору про час і обстановку, в якій відбувається дія, про вік, вигляд, міміку, жести, інтонацію голосу персонажів, про їх психологічний стан, вчинки тощо.

Рецензія – один із провідних жанрів літературної критики, що розглядає й оцінює твори художньої літератури й мистецтва, визначає їх вартість та характеризує, на думку критика, хиби, недоліки.

Рима – співзвучність закінчень слів у віршових рядках.

Розв'язка – складовий компонент сюжету, вирішення конфлікту (інтриги) епічного, ліро-епічного, драматичного, а іноді й ліричного (сюжетного) твору.

Розвиток дії – розгортання подій, що виростають із зав'язки, своєрідний перебіг розповіді автора про життя, стосунки і дії персонажів.

Роман – великий за обсягом, складний за будовою прозовий (рідше віршований) епічний твір, в якому життя людей розкривається на тлі історичних або соціально вагомих обставин.

Роман детективний, або кримінальний – жанр детективної літератури. Відрізняється усталеною структурою і надзвичайно динамічним і напруженим сюжетом.

Роман історичний – роман, в основу якого покладено історичний сюжет, що відтворює у художній формі певну епоху, певні історичні події. В ньому поєднані історичні факти та особи з фактами та особами вигаданими. Справжнім творцем жанру історичного роману став Вальтер Скотт.

Роман морально-психологічний – різновид реалістичного роману, у якому основна увага зосереджена на розв'язанні поставлених письменником моральних проблем, що веде до глибокого психологічного аналізу дій та вчинків героїв.

Роман пригодницький (авантюрний) – роман, сюжет якого насичений незвичайними подіями. В основі сюжетів пригодницьких романів лежать мотиви пошуку скарбів, викрадення і переслідування, їх пронизує атмосфера таємничості і загадковості. Серед майстрів пригодницького роману – Дж. Ф. Купер, Р. Л. Стівенсон.

Роман соціально-психологічний, або соціально-побутовий – різновид реалістичного роману, для якого характерне поєднання глибоко соціального та

психологічного аналізів як героїв, так і середовища, в якому вони діють. Яскраві приклади цієї особливості соціального психологічного роману дають твори письменників-реалістів XIX ст. – Бальзака, Стендаля, Флобера.

Роман у віршах – різновид ліро-епічного (змішаного) жанру, у якому поєднані особливості і ліричного, і епічного зображень, що веде до багатоплановості художнього світу. Межує з драматичною поемою, віршованою повістю. Поширення набув у XIX–XX ст. Зразок роману у віршах – «Дон Жуан» Дж. Байрона.

Романс – невеликий за обсягом вірш переважно особистого (любовного) характеру та музичний твір для сольного співу з інструментальним супроводом.

Романтизм – один із провідних напрямів у літературі, науці й мистецтві, що виник наприкінці XVIII ст. у Німеччині та існував у літературі Європи й Америки в першій половині XIX ст. Романтики виступали проти нормативності класицистичного мистецтва, проти його канонів та обмежень.

Романтичний герой – людина великих пристрастей, глибоко незадоволена дійсністю, здатна на незвичайні дії.

Сарказм – зле, в'їдливе висміювання серйозних вад у характері персонажів, подіях та явищах громадського або побутового життя з тим, щоб викрити їх потворну сутність.

Сатира – 1. У давньоримській літературі написаний гекзаметром поетичний твір, в якому викривалися пороки суспільства. 2. Різке осміяння суспільних вад за допомогою сатиричних засобів 3. Художній твір, в якому здійснюється таке осміяння.

Сентименталізм – напрям у європейській: літературі другої половини, XVIII — початку XIX ст., що характеризується прагненням відтворити світ почуттів простої людини й викликати у читача співчуття до героїв.

Символ – поетичний троп, що ґрунтується на умовному означенні якогось явища чи поняття через інше на підставі подібності. За допомогою символу поети прагнуть стисло і яскраво передати певну важливу думку.

Сонет – ліричний вірш, який складається з чотирнадцяти рядків п'ятистопного або шестистопного ямба, тобто з двох чотиривіршів (катренів) з перехресним римуванням та двох тривірші (терцин) тернарного римування.

Сюжет – організована в життєво правдоподібну картину система подій за участю певні персонажів.

Тема – це коло життєвих явищ, відображених у творі у зв'язку з певною проблемою, що служить предметом авторського осмислення та оцінки. Тема – узагальнена основа змісту художнього твору, те, про що в цілому йдеться у всьому творі.

Тип – образ чи персонаж, в якому відбиваються риси характеру, спосіб мислення, світоглядні орієнтації певної групи людей або нації, а він при цьому залишається яскраво індивідуальним, неповторним.

Трагедія – драматичний твір, де зображуються нерозв'язні моральні проблеми, що призводять, як правило, до загибелі героя (героїв).

Усна народна творчість – це художньо-словесна творчість народу в сукупності її видів і форм, де засобами мови збережено знання про життя і природу, давні культи і вірування, а також відбито світ думок, уявлень, почуттів і переживань, народнопоетичної фантазії.

Фабула – основні події міфу, легенди, художнього твору, викладені без додаткових деталей.

Характер літературний – це зображення письменником у художньому творі людини з властивими їй індивідуальними рисами, які зумовлюють її поведінку, ставлення до інших людей, до життя.

Художня деталь – засіб словесного та малярського мистецтва, який полягає у виділенні особливо значущого елементу художнього образу. Через художню деталь виявляється спосіб художнього мислення письменника, поета. Художня деталь може бути речовою, портретною, пейзажною, інтер'єрною, психологічною, мовною. Може перетворюватись в образ і символ.

Художній метод – це сукупність принципів ідейно-художнього пізнання та образного відтворення світу, спосіб осягнення дійсності засобами мистецтва. В історії літератури виділяють такі художні методи: бароко, класицизм, сентименталізм, романтизм, реалізм, натуралізм, модернізм.

Художній образ – особлива форма естетичного освоєння світу, при якій зберігається його предметно-чуттєвий характер, його цілісність, життєвість, конкретність, на відміну від наукового пізнання, що подається в формі абстрактних понять.

Художня асоціація – зв'язок уявлень, коли одне з них у людській свідомості викликає низку інших, інколи ірраціональних (чистий – божественний), контрасту (добро – зло), суміжністю в часі (весна – цвітіння) чи в просторі (поле – жито) і постає як наслідок естетичного освоєння дійсності.

Цитата – це більш чи менш дослівно наведений у тексті уривок з претексту, яким може бути висловлювання іншого мовця або попереднє висловлювання автора цього ж тексту (автоцитата). У літературних творах цитати бувають передтекстовими (епіграф), внутрішньотекстовими (цитування мовлення персонажів у авторській мові) і міжтекстовими – чужими висловлюваннями, які вводяться з посиланнями на джерело (явна цитата), або ж – частіше – без посилань (прихована цитата), у зумисне зміненій формі (невласне пряма мова, парафраза, алюзія, ремінісценція, стилізація, травестія, пародія) і виконують інтертекстуальну функцію (збагачення семантики тексту відлунням інших текстів, стилів, жанрів).

Рекомендована література:

Основна

1. Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.

2. Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2001. 416 с.

Допоміжна

1. Абрамович С., Кеба О., Стахнюк Н. Історія польської літератури. Київ : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2019. 417 с.

2. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2005.

3. Осіпчук Г. В. Історія польської літератури : від епохи Середньовіччя до сучасності : навч.-метод. посібник. Умань : Візаві, 2023, 112 с.

4. Радишевський Р. Нарис історії польської літератури: підручник у 2-х кн. Кн. 1. Серія «Київські полоністичні студії». Т. XXXIV. Київ : Талком, 2019. 512 с.; Кн. 2. Серія «Київські полоністичні студії». Т. XXXIV. Київ : Талком, 2019. 488 с.

5. Ревук Ю. О. Тестові завдання для модульного контролю з курсу «Література Великобританії та США». Умань. 2020. 144 с.

6. Тестові завдання для модульного контролю з курсу «Історія зарубіжної літератури XIX ст.»: навчальний посібник / укладач Ревук Ю. О. Умань : ВПЦ «Візаві», 2021. 105 с.

7. Ульяш Станіслав. Література пограниччя – пограниччя літератур: монографія. Київ: Університет «Україна», 2011. 256 с.